

The Project Gutenberg eBook of Kulkurielämää: Nuoruudenmuistelmia, by Jack London

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kulkurielämää: Nuoruudenmuistelmia

Author: Jack London

Release date: September 15, 2015 [EBook #49973]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULKURIELÄMÄÄ: NUORUUDENMUISTEMIA
***

Produced by Tapio Riikonen

KULKURIELÄMÄÄ

Nuoruudenmuistelmia

Englanninkielinen alkuteos "On the Road"

Suomennos.

Otava, Helsinki, 1919.

SISÄLLYS:

Kiikissä.
Vankila.
Öisiä kulkureita.

Reisupoikia ja kisakissoja.
Kaksituhatta.
Mullit.

Kiikissä.

Saavuini Niagara Fallsiin "sivuovipullmannissa" eli tavallista puhetapaa käyttäkseni tavaravaunussa. Avovaunua nimitetään, sivumennen sanoen, "gondoolaksi" — korko toisella tavalla. — Saavuini siis iltapäivällä ja astelin suoraa päätä putouksille. Ja kun silmäni sattuivat tuohon ryöppyävien vetten näytelmään, olin hukassa. En saanut itseäni siitä näystä irti temmatuksi edes "yksityisiä" (asuntoja) "kokeillakseni". Ei oikea ateriakaan olisi minua houkutellut. Yö tuli, kaunis kuutamoyö, ja minä ihailin putouksia viiteentoista. Sitten lähdin hakemaan paikkaa, missä saisin "kipata".

"Kipata", "tossata", "flopata" ja "painaa korvaa" merkitsivät kaikki nukkumista. Jokin vaisto sanoi minulle, että Niagara Falls oli "huono" kaupunki "pummeille", ja minä astelin maaseudulle päin. Kiipesin aidan yli ja "tossasin" niityllä. Onnittelin itseäni sillä, että Laki-Jukka ei minua löytäisi. Selälläni heinikossa vetelin lapsen unta. Oli lämmin yö, enkä herännyt kertaakaan koko yönä. Mutta aamun sarastaessa aukenivat silmäni ja minä muistin ne ihmeelliset putoukset. Kiipesin yli aidan ja aloin astella koskea kohti. Oli aikainen — viiden tienoissa — ja vasta kello kahdeksalta voi ajatella aamiaisen kerjuuta. — Oli siis kolme tuntia aikaa ihailla koskia. Mutta kohtalon sallimasta en niitä enää nähnyt.

Kaupunki nukkui vielä sinne saapuessani. Astellessani rauhaisaa katua näin kolme miestä tulevan vastaan. He kävelivät rinnakkain. "Pummeja", ajattelin itseni, "minun laillani aikaisin liikkeellä." Otaksumani ei osunut ihan kohdalleen. Olin oikeassa vain 66 2/3 prosenttia. Nuo sivustamiehet olivat kylläkin pummeja, mutta keskellä asteleva ei ollut. Minä ohjasin askeleeni katukäytävän laitaan antaakseni tuon kolmikön mennä ohitse. Mutta se ei mennytkään. Keskimmäisen miehen sanoessa jotakin kaikki kolme pysähtyivät ja hän puhutteli minua.

Silmänräpäyksessä selvisi tilanne minulle. Tuo oli "lentävä" ja nuo pummit pidätettyjä. Laki-Jukka oli aikaisin saalista vaanimassa. Saaliiksi jouduin minäkin. Jos kokemuksiini olisi kuulunut käsitys siitä, mitä seuraavina kuukausina oli edessä, niin olisin juossut henkeni edestä. Hän olisi saattanut ampua, mutta osata olisi pitänyt, jos mieli pysäyttää. Ei olisi voinut juosta perässä, sillä kaksi pummiä pivossa on parempi kuin yksi karussa. Mutta minä pysähdyin kuni kuva hänen puhutellessaan. Keskustelumme oli lyhyt.

"Missä hotellissa asutte?"

Siinä se. En tuntenut yhdenkään sen paikan hotellin nimeä enkä voinut väittää asuvani missään niistä. Mutta olin aikaisin liikkeellä. Kaikki minulle epäedullisia seikkoja.

"Saavuini äsken", selitin.

"Weil, käännyhän ympäri ja astele edessäni, mutta ei kaukana. Joku haluaa tavata sinua."

Niin olin kiikissä. Tiesin kyllä, kuka minua halusi tavata. Ja niin kulki tieni, takanani etsivä ja kaksi pummiä, suoraa päätä kaupungin vankilaan. Meidät tarkastettiin ja pantiin kirjoihin. En muista millä nimellä sinne jouduin. Ilmoitin nimekseni Jack Drake, mutta kun taskustani löytyi Jack Londonille osoitettuja kirjeitä, seurasi selityksiä, joita en enää muista, enkä siis nyt tiedä, jäinkö Drakeksi vai Londoniksi. Mutta toisen tai toisen niistä täytyy löytyä Niagara Fallsin vankiluettelosta. Tapahtuma-aika oli kesäkuun loppupuoli 1894. Joitakuuta päiviä myöhemmin alkoi suuri rautatielakko.

Toimistosta meidät vietiin "Pummiin" lukon taa. Tämä oli pienempäin rikollisten osasto, iso yhteishäkki, ja kun pummit muodostavat näiden pääosan, on heidän rautahäkkinsä nimeksi tullut "Pummi". Täällä oli jo useita samana aamuna tavattuja tovereita, ja vähän väliä avautui ovi ja pari kolme tuupattiin sisään. Lopuksi, kun meitä oli kuusitoista, vietiin meidät ylös oikeussaliin. Ja rehellisesti kuvailen nyt, mitä siellä tapahtui, sillä tiedän Amerikan kansalaisen arvoni siellä saaneen täräyksen, josta en koskaan ole täysin parantunut.

Oikeussalissa oli kuusitoista pidätettyä, tuomari ja kaksi oikeudenpalvelijaa. Tuomari näytti itse pitävän pöytäkirjaa. Ei mitään todistajia. Ei yhtään Niagara Fallsin kansalaista katsomassa, kuinka oikeutta jaettiin heidän yhteiskunnassaan. Tuomari silmäsi juttuluetteloa ja sanoi nimen. Pummi nousi. Tuomari katsoi oikeudenpalvelijaan. "Irtolaisuus, teidän kunnianarvoisuutenne", sanoi tämä. "Kolmekymmentä päivää", sanoi hänen kunnianarvoisuutensa. Pummi istahti, tuomari lausui toisen nimen, ja toinen pummi nousi.

Ensi pummin juttu oli vinyt täsmälleen viisitoista sekuntia. Seuraava kävi yhtä nopeasti. "Irtolaisuus, teidän kunnianarvoisuutenne" ja "kolmekymmentä päivää". Se kävi kuin kello, 15 sekuntia ja 30 päivää.

Mykkää karjaa, mietin minä itsekseni. Mutta annas kun vuoroni tulee, niin näytänpä hänen kunnianarvoisuudelleen. Muutteeksi tämä juuri nyt antoi eräälle syytetyistä puheenvuoron. Sattumalta ei tämä ollut oikea pummi. Hänellä ei ollut ammatin merkkejä. Jos hän olisi tullut luoksemme jossakin rautatien vesitynnyrin luona odotellessamme tavarajunaa, olisimme siekailematta luokitelleet hänet "kisakissain" joukkoon. Nimi vastaa arkajalkoja Pummi Maassa. Tämä oli jo ikäihminen — siinä neljänkymmenenviiden vaiheilla, arvaan. Hartiat vähän kumarassa ja kasvat ahavoituneet.

Vuosikausia oli hän, oman kertomuksensa mukaan, ollut ajurina, muistaakseni Lockportissa, New-Yorkin valtiossa. Liike lakannut menestymästä ja 1893:n huonona aikana sulkenut ovensa. Miehemme oli saanut työtä loppuun asti, mutta viime aikoina hyvin epäsäännöllisesti. Hän kuvaili sitten vaikeuksiaan työnhakumatkoilla seuraavien kuukausien kuluessa — paljon oli työttömiä. Vihdoin hän, arvellen Järvien puolella saavansa paremmin työtä, lähti Buffaloon. Tietysti olivat rahat lopussa, ja tässä hän oli. Siinä kaikki.

"Kolmekymmentä päivää", sanoi tuomari ja lausui seuraavan nimen. Pummi nousi. "Irtolaisuus, teidän kunnianarvoisuutenne", sanoi oikeudenpalvelija. Kunnianarvoisuus sanoi: "Kolmekymmentä päivää."

Ja niin jatkui toimitus, 15 sekuntia ja 30 päivää kutakin kohti. Oikeuden koneisto kävi sileästi. Nähtävästi ei kunnianarvoisuus ollut vielä syönyt aamiaistaan ja siksi piti kiirettä.

Mutta minun amerikkalainen vereni kuohui. Takanani oli useita sukupolvia amerikkalaisia esi-isiä. Niiden vapauksien joukossa, joiden puolesta esi-isäni olivat taistelleet ja kuolleet, oli oikeus vastata valamiehistöä edessä. Tämä oli perintöni, heidän verensä pyhittävä, ja minun velvollisuuteni oli sitä puolustaa. All right, minä uhosin itsekseni; varropas kun pääset minuun.

Hän pääsi. Nimeni, mikä se nyt olikaan, huudettiin. "Irtolaisuus, teidän kunnianarvoisuutenne", kuului, ja minä aloin puhua. Mutta tuomari alkoi puhua ihan yht'aikaa ja sanoi: "Kolmekymmentä päivää." Minä aloin sanella vastalauseita, mutta hän lausui jo listastaan seuraavan nimen. Kunnianarvoisuus pysähtyi vain sen verran, että sai sanotuksi minulle: "Suus kiinni!" Oikeudenpalvelija painoi minut istualleni, ja samalla oli jo seuraava saanut 30 päiväänsä ja sitä seuraava oli myös saamassa.

Kun me kaikki olimme saaneet kolmekymmentä päiväämme, niin tuomari, juuri lähtemäisillään, kääntyi vielä Lockportin mieheen — ainoaan, jonka oli antanut puhua, ja kysyi: "Miksi jätitte työpaikkanne?"

Kun tämä ajomies oli juuri selittänyt, että työpaikka oli jättänyt hänet, ällistyi hän. Alkoi sitten hapuilla: "Teidän kunnianarvoisuutenne kysymys on niin omituinen..."

"Kolmekymmentä päivää lisää, kun jätitte työnne", sanoi tuomari, ja oikeuden istunto oli päättynyt. Tämä oli tulos. Ajuri sai 60, me muut 30 päivää.

Meidät vietiin taas lukon taa ja annettiin aamiaista. Se oli hyvä aamiainen vankila-ateriaksi ja paras, minkä kuukauteen olin saava.

Mutta ällistynyt olin. Tuomittu olin, pilanäytelmätuomiolla, missä minulta oli kielletty oikeuteni saada valamiehistö, vieläpä alkeellisinkin oikeus vastata kysymykseen, myönnänkö itseni syylliseksi. Toinen seikka, jonka puolesta isäni olivat taistelleet, kummitteli aivoissani — habeas corpus (persoonallinen loukkaamattomuus). Minä näytän niille! Mutta kun minä vaadin saada tavata lakimiestä, niin minulle naurettiin. Habeas corpus oli oiva oikeus, mutta minkä arvoinen se oli minulle, kun en saanut tavata ketään ulkopuolista. Mutta minä näytän niille! Eivät ne minua voi täällä ikääni pitää. Odottakaahan, kun pääsen ulos. Sitten tulee teidän vuoronne. Kyllä minä tunnen lakia ja tiedän mikä on oikeuteni, ja minä paljastan. Vahingonkorvaus, jutut ja hälyttävät sanomalehtiutiset tanssivat silmissäni, kun vartijat tulivat hoputtamaan meitä toimistoon.

Poliisi napsautti käsiraudat oikeaan ranteeseeni. Oohoo, ajattelin, uusi oikeudenloukkaus; odottakaahan. Rautaini toinen rengas livautettiin neekerin vasempaan ranteeseen. Hän oli pitkä mies, kai seitsemättä jalkaa, ja hänen kätensä piti minun kättäni hieman koholla. Lisäksi oli hän iloisin ja risaisin neekeri, minkä elämässäni olen tavannut.

Kaikki saimme samoin rannerenkaat, parittain. Kun tämä oli tehty, vedettiin kirkkaat nikkelikahleet käsirautain keskirenkään läpi ja pantiin lukot tämän kaksoisrivin alku- ja loppupäähän. Niin olimme kahlekatraana. Kuului marssikäsky, ja kadulle mentiin, kaksi poliisia vartijoina. Pitkä neekeri ja minä saimme kunniapaikan, johdimme kulkuetta.

Vankilan hautahämärän jälkeen huikaisi silmiä auringon valo. En koskaan ollut sitä niin suloiseksi havainnut kuin nyt, kun vankina kilkkavissa kahleissa tiesin siitä eroavani kolmekymmeneksi päiväksi. Niin astelimme Niagara Fallsin katuja asemalle, ja meitä töllöttivät ohikulkijat, varsinkin erään hotellin kuistilla olevat matkailijat.

Kahleet olivat pitkät, ja niiden kilistessä astuimme paikoillemme tupakkavaunuun. Niin kiihtynyt kuin olinkin sen loukkauksen johdosta, joka oli kohdannut minua ja esi-isiäni, olin kuitenkin sen verran jalat maassa kiinni, etten vallan mennyt päästäni sekaisin. Uutta oli tämä kaikki minulle. Kolmenkymmenen päivän salaperäinen aika oli edessäni, ja minä haeskelin katsein jotakuta, joka langat tuntisi. Sen olin jo saanut tietää, ettei edessä ollut mikään pikku putka, vaan oikea vankila, jossa oli tuhansia vankeja, joiden tuomiot vaihtelivat kymmenestä päivästä kymmeneen vuoteen.

Takanani olevalla istuimella oli ranteesta kahleeseen kytkettynä vanttera, vankkalihaksinen mies. Oli siinä viidenneljättä tai neljänkymmenen ikäinen. Tarkastelin häntä. Silmännurkista näin ystävällisen veitikan pilkistelevän. Muuten hän oli aika peto, jolla oli pedon moraali, intohimot ja väkivaltaisuus. Mutta minua veti puoleensa tuo silmännurkan vilahdus, joka ilmaisi huumoria, naurua ja ystävällisyyttä, milloin petoa ei ärsytetty.

Hän oli minun maatani. Rannetoverini, neekerin, naureskellen surressa niitä pesutöitä, jotka häneltä nyt menisivät hukkaan, ja junan jyristessä Buffaloo kohti minä puhuttelin sitä miestä. Hänellä oli tyhjä piippu. Minä täytin sen kalliilla tupakallani — siitä olisi tullut kymmenen savukkeen täyttä. Ja mitä enemmän me puhuimme, sitä varmempi olin siitä, että hän oli minun miehiäni, ja minä jaoin kaiken tupakkani hänen kanssaan.

Minun elimistöni on norjaa laatua ja siksi paljon elävän elämän kanssa yhteydessä, että voin sopeutua miltei millaiseen elämään vain. Aloin siis sovittautua tämän miehen elämään ollenkaan aavistamatta, kuinka suureksi hyödyksi se oli minulle oleva. Hän ei ollut koskaan ollut juuri tässä ojennuslaitoksessa, johon olimme matkalla, mutta hän oli suorittanut "yhden", "kahden" ja "kolmen" reisun kursseja eri vankiloissa (reisu on vuosi) ja oli viisautta täynnä. Me tulimme aika hyviksi tuttaviksi, ja minun sydämeni sykähti, kun hän pyysi minua noudattamaan neuvojaan. Hän nimitti minua Jackiksi ja minä häntä myös Jackiksi.

Juna pysähtyi mailin päässä Buffalosta olevalle asemalle, ja kahlekuntamme nousi. En muista sen aseman nimeä, mutta jokin Rock-sanan yhdistelmä se oli. No olipa nyt tuo nimi mikä tahansa, lyhyen matkan me kävelimme ja sitten noustiin raitiovaunuun. Se oli vanhaa kuosia, sellainen, jossa on pitkä penkki kummallakin sivulla. Kaikkia matkustajia kehoitettiin siirtymään toiselle puolelle, ja me asetuimme toiselle kahleiden aikalailla kalistessa. Me istuimme siis niitä ihmisiä vastapäätä, ja muistanpa erään naisen kauhistuneen katseen. Hän kai piti meitä tuomittuina murhamiehinä ja pankkirosvoina. Minä koetin saada esille tukeimman ilmeeni, mutta rannetoverini, se iloinen neekeri, vain mulautteli silmiään ja naureskeli hokien samoja sanoja: "Jesus sentään! Jesus sentään!"

Me lähdimme vaunusta ja kävelimme vielä sekä pääsimme vihdoinkin Erie Countyn vankilaan. Taas oli rekisteröitävä, ja jokin nimistäni sieltä kyllä on löytyvä. Myös ilmoitettiin meille, että toimistoon oli jätettävä kaikki arvoesineemme: rahat, tupakat, tultitikut, taskuveitset jne.

Uusi ystäväni pudisti minulle päätään. Virkailija selitti: "Jos ette jätä kaikkia tänne, niin menetätte ne sisäpuolella." Ystäväni pudisti yhä päätään. Hän teki merkkejä käsin toisten selän takana (käsiraudat oli otettu pois). Minä seurasin hänen ohjeitaan ja käärin nenäliinaan kaikki esineet, jotka halusin saada sisäpuolelle. Nämä kääröt pistimme paitamme alle. Panin merkille, että vankilatoverimme, lukuunottamatta paria poikkeusta, joilla oli kellot, eivät antaneet omaisuuttaan konttorimiehelle. He olivat päättäneet salakuljettaa ne jollakin onnenkaupalla sisään. Mutta he eivät olleet niin viisaita kuin minun toverini eivätkä panneet niitä käärröön.

Tähänastiset saattajamme kokoilivat käsiraudat ja kahleet sekä lähtivät Niagara Fallsiin, samaan aikaan kuin meidät ohjattiin vankilaamme. Toimistossa oli meidän joukkoomme liitetty muualta tulleita, niin että olimme nyt 40-50-miehinen kulkue.

Tietäkää te vangitseemattomat, että liikenne on vankilamuurien sisällä yhtä rajoitettu kuin liike-elämä keskiajalla. Ei siellä voi liikkua mielensä mukaan. Aina jonkin askeleen päässä on iso teräshäkkiövi, joka on lukossa. Meidät kuljetettiin parturiin, mutta nämä portit viivyttivät. Siis ensinnä pysähdyttiin ensimmäiseen "halliin". Se ei ole käytävä. Kuvitelkaa pitkäkö kuutio, tiilestä rakennettu ja kuusi kerrosta korkea ja joka kerros koppirivinä, noin 50 koppia rivissä, siis suunnattoman mehiläispesän kaltainen kuutio. Asettakaa tämä maahan ja ympärille seinät ja katto. Sellainen oli Erie Countyn vankilan "halli". Kuvan täydennykseksi lisäätte vielä kapean teräskaitaisen parvekkeen, joka kulkee jokaisen koppirivin päästä päähän, ja muistatte, että keskellä kuutiota käytävät juoksevat yhteen ja niitä yhdistää paloporrasmainen kapeitten teräsportaikkojen yhdistelmä.

Meidät pysäytettiin ensimmäiseen halliin odottamaan vartijaa ovea avaamaan. Siellä täällä liikuskele vankeja, tukat lyhyinä ja leuat sileinä sekä vankilan raitaisissa puvuissa. Yhden huomasi seisovan kolmannen kopperivin kalterilla nojautuen eteenpäin ja kasvoilla ilme, kuin hän ei huomaisikaan meidän sisälläoloamme, vaan tuijottelisi tyhjään ilmaan. Toverini suhautti hiljaisen äänen. Vanki katsahti alas päin. Signaalit kulkivat heidän keskuksensa. Ja sitten kiiti ilman halki toverini nenäliinamytytty. Vanki sieppasi sen, ja samassa silmänräpäyksessä se oli kadonnut hänen poveensa ja jälleen hän tuijotti tyhjään ilmaan. Toverini oli käskennyt noudattamaan esimerkkiä. Minä vaanin tilaisuutta, ja kun vartija käänsi selkensä, katosi minunkin myttyni vangin poveen.

Hetken päästä avattiin ovi ja me marssimme parturitupaan. Siellä oli lisää raitapukuisia — vankilan parturit. Myös oli kylpyammeita, kuumaa vettä, saippuaa ja harjoja. Meidät komennettiin kylpemään, ja kukin sai pestä naapurinsa selän — joutava varokeino tämä tulokylpy, sillä vankila oli täynnä syöpäläisiä. Kylvyn jälkeen saimme kukin vaatesäkin.

"Pistäkää kaikki vaatteenne pussiin", sanoi vartija. "Turha yrittää mitään mukaan. Saatte asettua alastomina riviin. Alle kolmenkymmenen päivän miehet pitävät kenkensä ja housunkannattimensa. Pitäväksi aikaa tuomitut eivät mitään."

Tämä tiedonanto otettiin vastaan ällistyksellä. Kuinka voisivat alastomat miehet salakuljettaa mitään ohi tarkastuksen? Vain minä toverini olin selvinnyt. Ja nyt kävivät parturit toimeen. He astelivat tulokasparkojen keskellä tarjoutuen ystävällisesti ottamaan talteen heidän vähäiset kapistuksensa ja luvaten tuoda ne heille myöhemmin samana päivänä. Nuo parturit olivat ihmisystäviä sanoistaan päättäen. Kuten Fra Lippo Lippin jutussa seurasi nyt nopea kuormain keventäminen. Tulitikkua, tupakkaa, riisipaperia, piippuja, veitsiä, rahaa, kaikenlaista katosi parturien avariin paitoihin. He ihan paisuivat, mutta vartijat eivät olleet näkevinään. Ja tuloksen lyhyesti ilmoittaakseni: mitään ei koskaan palautettu. Partureilla ei ollut sellaisia aikomuksiaakaan. He pitivät saamansa laillisena saaliinaan. Se oli parturiveijausta. Monta muuta veijausta oli vankilassa, kuten olin oppiva tuntemaan, olinpa minäkin tuleva veijariksi — kiitos uuden ystäväni.

Oli useita tuoleja, ja parturit työskentelivät nopeasti. Nopeimmat tukanleikkuut ja parranajot eläissani näin tässä parturissa. Miehet saippuoivat itsensä ja parturit vetelivät sileiksi miehen minuutissa. Tukanleikkuu vei aikaa hituisen kauemmin. Kolmessa minuutissa raapaistiin kasvoiltani kahdeksantoistavuotiaan haivenet, ja pääni oli säteilevä kuin biljardipallo. Parrat ja viikset menivät kuten puvut ja muutkin. En ollut ennen havainnut, kuinka todella paljaat me olimme.

Sitten asetuttiin riviin, ja neljä-viisikymmentä oli meitä, alastomia kuin Kiplingin sankarit hyökätessään Lungtungpeniin. Tarkastus oli helppo. Vain kenkämme ja me itse. Pari kolme rohkeata veitikkaa, jotka olivat epäilleet partureita, menettivät nyt tupakkansa ja piippunsa ja mitä muuta oli. Kun tämä oli suoritettu, tuotiin meille uudet vaattemme — paksut vankilapaidat ja takit ja housut, huomattavan raitaisia kaikki. Minä olin ollut siinä käsityksessä, että raitoihin puetaan mies vasta kun on todistettu syylliseksi hengenrikokseen, mutta nyt pääsin siitä harhaluulosta.

Pukeuduin häpeän pukuun ja sain tuntoa lukkorivin marssin esimakua.

Yksinkertaisessa rivissä, kunkin kädet edelläolevan olkapäällä, me nyt marssimme toiseen isoon halliin. Siellä meidät asetettiin riviin seinää vasten ja komennettiin paljastamaan vasemmat käsivartemme. Nuorukainen, lääkeopin ylioppilas, joka harjoitteli meidänmoisen karjan rokottamisella, tuli pitkin linjaa, selviten yhtä nopeasti kuin parturitkin. Lopuksi meitä varoitettiin hankaamasta käsivarsiamme, että veri saisi ruvettua, ja meidät johdettiin kuppeihimme. Tässä tuli ero toverista, mutta sitä ennen hän ennätti kuiskata: "Ime pois."

Niin pian kuin olin kopissani, imin käsivarteni puhtaaksi. Myöhemmin näin miehiä, jotka eivät olleet imeneet ja joiden käsivarsissa oli hirveät lovet, joihin nyrkki olisi mahtunut. Oma syynsä. Miks'eivät imeneet.

Kopissani oli toinen mies. Meistä tuli huonetoverukset. Hän oli nuori, miehekäs veikko, harvapuheinen, mutta kykenevä, niin hyvä toveri kuin vain saattoi löytää, siitä huolimatta, että juuri oli päättänyt kahden vuoden rangaistusajan eräässä Ohion vankilassa.

Tuskin olimme olleet kopissamme puolta tuntia, kun muuan vanki tuli pitkin käytävää ja tirkisti sisään. Se oli äskeinen toverini. Hän kertoi saaneensa vapauden olla hallissa. Hänet päästettiin kopista kello 6 aamulla ja pantiin takaisin vasta kello 9 illalla. Hän kuului hallin puhdistajiin, ja "hallimiehet" olivat heti valinneet hänet luottamusmiehekseen. Hänet tähän toimeen valinnut mies oli myös vanki ja luottamusmies, "ensimmäisenä hallimiehenä" tunnettu. Hallimiehiä oli kolmetoista. Kymmenellä niistä oli hoidettavanaan yksi parveke kullakin ja heidän yläpuolellaan oli ensimmäinen, toinen ja kolmas hallimies.

Me tulokkaat saimme olla kopeissamme sen päivän, että rokotus ennättäisi kuivua, niin kertoi toverini. Seuraavana päivänä tulisi kovaa työtä pihalla.

"Mutta minä toimitan sinut pois työstä niin pian kuin voin", lupasi hän. "Minä toimitan jonkun hallimiehen erotetuksi ja sinut tilalle."

Hän pisti kätensä poveen paitansa alle, veti esille minun nenäliinanyyttini, jossa kalleuteni olivat, pisti sen minulle ja meni edelleen.

Minä avasin mytyn. Kaikki oli siellä. Ei tulitikkuakaan poissa. Me teimme huonetoverini kanssa savukkeet. Kun olin raapaisemassa tulta, pysäytti hän minut. Vuoteillamme oli likainen patja. Hän repi irti kapean kangaspalan ja pyöritti sen pitkäksi, hoikaksi puikoksi. Tämän hän sytytti sillä kalliilla tikulla. Tiukkaan kääritty puuvilla ei leimahtanut liekkiin. Se kyti vain hiljalleen. Se kesti tuntikausia, ja koppitoverini nimitti sitä "taulaksi". Ja kun se lyheni, niin tehtiin toinen, joka sytytettiin vanhasta, puhallettiin ja niin tuli säilyi. Niinpä olisimme voineet antaa Prometeukselle neuvoja, miten säilyttää tulta.

Kello kaksitoista saatiin päivällistä. Häkkimme oven alareunassa oli aukko kuin kanakopissa. Siitä meille pistettiin kaksi palaa kuivaa leipää ja kaksi kulhoa "soppaa". Soppa-annos käsitti litran kuumaa vettä, jonka pinnalla uiskenteli yksinäinen rasvapisara. Oli siinä vähän suolaakin.

Me joimme sopan, mutta emme syöneet leipää. Eipä silti, ettemme olleet nälissämme. Eikä leipäkään ollut huonoa. Mutta meillä oli syympä. Asuintoverini oli havainnut, että koppimme oli täynnä luteita. Joka halkeamassa ja tielten raossa, mistä muurilaasti oli karissut pois, oli niitä sakeanaan. Nuo alkuasukkaat tulivat ihan kirkkaaseen päiväänkin ja kiertelivät satalukuisina kattoa ja seiniä. Kumppanini oli taitava petojahdissa. Kuten urhea Roland, ritari peloton, oli hän aina valmis taisteluun. Ja olipa se taistelua. Kesti tuntikausia. Se oli teurastusta. Ja kun viimeiset eloonjääneet peräytyivät rakolinnoituksiinsa, oli työmme vasta puolessa. Me pureskelimme suun täydeltä leipää, kunnes se oli pöperönä. Ja kun pakeneva vihollinen pääsi rakoon, niin heti suljimme hänet sinne purutaikinalla. Me uurastimme iltahämäriin, kunnes joka rako ja kolo oli tukittu. Värisen ajatellessani, mitä nälkäkuoleman ja toistensa syömisen näytelmiä esitettiin noiden leipämuurien takana.

Me heittäysimme lavereillemme, väsyneinä ja nälkäisinä, odottamaan illallista. Hyvä päivän työ oli takana ja hyvin tehtynä. Tulevina viikkoina ei ainakaan tarvitsisi syöpäläisistä kärsiä. Me olimme uhranneet päivällisemme, säästäneet nahkamme vatsamme kustannuksella ja olimme tyytyväiset. Mutta kuinka turha on ihmisen ponnistus! Tuskin olimme saaneet pitkän työmme valmiiksi, kun vartija avasi oven. Vangit oli päätetty sijoittaa uudella tavalla ja meidät vietiin kahta kerrosta korkeammalla olevaan koppiin.

Aikaisin seuraavana aamuna avattiin koppien ovet, ja sadat vangit "lukkoriveissä" marssivat vankilan pihalle työhön. Erie-kanava kulkee vankilan taitse. Tehtävänämme oli purkaa lasteja kanava-aluksista, kanniskella isoja taakkoja vankilaan. Ei ollut varjonpaikkaa. Muurien harjoilla kierteli vartijoita käsissään pikakiväärit, ja kuulin sitten, että torneissa oli konekivääreitä.

En surrut. Kolmekymmentä päivää ei ollut koko maailman aika. Voihan täällä koota lisäaineeksi sitä hyökkäystä varten, johon varustaudun oikeuden tahraajia vastaan. Minä olin päättänyt näyttää, mitä voi Amerikan poika, jonka oikeudet ja vapaudet oli täten lokaan poljettu. Minulle ei ollut annettu valamiesoikeutta; ei ollut kysytty, myönnänkö itseni syylliseksi; ei ollut käsitelty asiaani minkäänlaisessa tuomioistuimessa (sellaiseksi en sitä Niagara Fallsin laitosta tunnustanut); en ollut saanut puhutella lakimiestä enkä ketään, enkä siis voinut vedota habeas corpus-oikeuteen; naamani oli ajeltu, tukkani leikattu, vangin raidalliset puettu yleni; minut oli pakotettu kovaan työhön vedellä ja leivällä ja marssimaan häpeällisessä "lukkorivissä" aseistettujen vartijain saattamana — ja mistä hyvästä? Mitä olin tehnyt? Miten olin rikkonut Niagara Fallsin kelpo kansalaisia vastaan, että kaikki tämä kosto minua kohtasi? En ollut edes rikkonut heidän ulkonanukkumissäädöstään vastaan, sillä olin nukkunut ulkopuolella heidän valta-alueensa, maaseudulla. En ollut ateriaakaan kerjännyt enkä edes lanttia riunannut heidän kaduillaan. Olin vain astellut pitkin heidän katukäytäväänsä ja ihmetelty heidän kuulua putoustaan. Oliko se mikään rikos? Muodollisesti en ollut mihinkään rikokseen vikapää. All right, minä näytän niille, kun pääsen ulos.

Seuraavana päivänä puhuin asiasta eräälle vartijalle. Halusin kutsua sinne lakimiehen. Vartija nauroi minulle. Samoin muut vartijat. En siis päässyt tekemisiin ulkomaailman kanssa. Yritin kirjoittaa kirjeen, mutta kuulin, että ne luetaan ja voidaan takavarikoida ja että "lyhytaikaisilla" ei ollut ollenkaan kirjeoikeutta. Silloin koetin lähettää kirjeitä pois pääseväin mukaan, mutta nekin oli löydetty. Vai niin! Sitä mustempi juttu, kun ulos pääsen!

Mutta kuluivatpa vankilapäivät ja "opin hiukan". Kuulin juttuja poliiseista ja poliisioikeuksista ja lakimiehistä; hirveitä, uskomattomia juttuja. Miehet, vangit, kertoivat kauheita kokemuksiaan

suurkaupunkien poliisilaitoksista. Ja vielä kauheampia olivat kuulopuheet, joita he kertoivat, miehistä, jotka olivat sinne kuolleet eivätkä enää voineet todistaa. Vuosia myöhemmin olin Lexowin komitean raportista lukeva tosijuttuja vielä kauheampia. Mutta ensi päivinä siellä vankilassa en ottanut uskoakseni.

Vähitellen kuitenkin täytyi uskoa. Näin omin silmin uskomattomia ja hirveitä seikkoja. Ja mitä vakuutetummaksi tulin, sitä enemmän ymmärsin, että oli varottava oikeudenvalvojia ja koko rikosoikeuden koneistoa.

Minun närkästykseni häipyi, ja kauhu täytti mieleni. Vihdoinkin näin, selkein silmin, mitä vastaan olin aikonut nousta. Minä pehmenin ja pienenin. Joka päivä tein entistä lujemman päätöksen, että minä en nosta meteliä, kun ulos vain pääsen. Ainoa pyrkimykseni oli oleva livahtaa pois koko paikkakunnalta. Ja niin teinkin, kun pääsin. Kieli hampaiden takana astelin varovasti ja pujahdin Pennsylvaniaan viisaampana ja nöyrempanä miehenä.

Vankila.

Kaksi päivää raadoin vankilan pihatöissä. Se oli kovaa työtä, ja vaikka minä teeskentelin voimattomuutta vähän väliä, uuvuin lopulta tykkänään. Syy oli ruoan. Sellaisella ei tehdä kovaa työtä. Vain vettä ja leipää saimme. Kerran viikossa olisi meidän kuulemma ollut saatava lihaa, mutta aina ei sitä kaikille riittänyt, ja kun siitä ensin oli kaikki ravinto jo soppaa keitetessä otettu, ei ollut niin väliä, saiko sitä kerran viikossa maistaakseen vai eikö.

Sitten oli tässä vesi-leipä-ruoassa se oleellinen puute, että kun vettä olisi ollut kyllin, ei leipää riittänyt. Leipäannos oli noin kahden nyrkin kokoinen, ja kolme sellaista sai kukin päivässä. Yksi hyvä puoli, se täytyy myöntää, sillä vedellä oli — se oli kuumaa. Aamulla sitä nimitettiin "kahviksi", päivällä oli sen arvonimi "soppaa" ja illalla se oli naamioitu "teeksi". Mutta samaa vanhaa tuttua vettä se aina oli. Vangit nimittivät sitä "taikajuomaksi". Aamulla se oli mustaa — väri oli saatu poltetuista leivänkannikoista. Päivällä oli siitä väri vähennetty ja lisätty suola sekä tippanen rasvaa. Illalla se tarjottiin punaisenruskeahkon värin mukana, jota oli mahdoton tarkemmin määritellä; se oli hiton huonoa teetä, mutta mainiota kuumaa vettä.

Me olimme nälkäistä väkeä, me Erie Countyn vankilan asukkaat. Vain "pitkäaikaiset" tiesivät, mitä merkitsi riittävä ruoka. Syynä oli se, että ne olisivat pian kuolla kupsahtaneet meidän "lyhytaikaisten" ruokolla. Minä tiesin, että pitkäaikaiset saivat täyttävämpää muonaa, heitä näet oli koko rivi alalattialla meidän hallissamme, ja kun olin hallimiehenä, varastelin heidän ruokiaan, kun niitä kantelin. Ei voi elää pelkällä leivällä, varsinkaan kun sitäkin on vähän.

Tulomatkatoverini täytti lupauksensa. Kahden pihatöissä viettämäni päivän jälkeen minut otettiin kopistani ja korotettiin luottamusvirkaan, "hallimieheksi". Aamuin illoin kannoimme vangeille leivät heidän koppeihinsa, mutta kello 12 käytettiin toista jakotapaa. Vangit tulivat työstä pitkinä riveinä. Astuessaan halliin he irroittivat kätensä edelläolevan olalta. Juuri oven sisäpuolella oli leipäpinoja ja niiden ääressä seisojien ensimmäinen hallimies ja kaksi tavallista. Minä olin toinen niistä. Meidän tehtävämme oli pitää leivät tarjolla vankien marssiessa ohi. Kun minun tarjottimeni tyhjentyi, astui toverini tilalle silyksineen. Kun häneltä loppui, oli minulla taas täysi kantamus. Ja ohi kuljivat rivissä vangit, joista kukin oikealla kädellä otti leipänsä.

Ensimmäisen hallimiehen tehtävä oli toisenlainen. Hän käytti kalikkaa. Seisojien vieressä vaani. Ja nuo nälkäiset haaskat eivät koskaan päässeet harhaluulosta, että joskus voisi saada siepatuksi kaksi leipää. Minun kokemukseni mukaan ei se koskaan onnistunut. Ensimmäisen hallimiehen kalikka iski kuin tiikerin kypäällä tuollaisen uskalikon kättä kohti: hän arvioi hyvin etäisyyden ja oli murskannut niin monta kättä sillä kalikalla, että osui aina ja erehtymättä. Hän ei iskenyt harhaan, ja rikkonutta vankia hän rankaisi tavallisesti pidättämällä tältä sen ainoankin leivän, joten mies sai mennä koppiinsa ainoana aterianaan kupillinen vettä.

Ja väliin, näiden nälkäisten miesten loikoillessa kopeissaan, näin sataakin leipää kätöksissä hallimiesten kopeissa. Tuo takavarikoimisemme voi näyttää järjettömältä, mutta se kuului saalistukseemme. Me olimme taloudelliset valtiat hallissamme ja menettelimme sivistyksen valtiaitten tavoin. Meidän hallussamme oli väestön ravintovarastot, ja juuri niin kuin verottajaveljemme ulkopuolella vankilan, me annoimme kansan maksaa.

Teimme kauppaa leivällä. Kerran viikossa saivat pihatöissä olevat viiden sentin kappaleen purutupakkaa. Tämä oli rahaa valtakunnassamme. Kaksi tai kolme leipäannosta siitä tupakasta, se oli vaihtotaksamme. Ja vaihtoivat ne. Eivät siksi, että olisivat pitäneet vähemmän tupakasta, vaan siksi,

että pitivät leivästä enemmän. Ah, tiedän kyllä, että menettelimme niin kuin se, joka ryöstää makeisen lapselta, mutta mitäs teit? Meidän oli elettävä. Ja totta kai oli yritteliäisyydestä palkinto tuleva. Sitäpaitsi — olihan meillä vankilan ulkopuolella esikuvat, jotka menettelivät samoin, suuremmassa mittakaavassa vain ja kauniimpia nimiä käyttäen.

En ymmärrä, miten noiden onnettomien raukkojen olisi käynytkään, jos meitä ei olisi ollut! Taivas tietää, että meidän toimestamme kävi leivän kiertokulku Erie Countyn vankilassa. Niin kyllä, me edistimme huolellisuutta ja säästäväisyyttä niiden keskuudessa, jotka tupakkansa uhrasivat. Entäs sitten esimerkki, jonka annoimme. Jokaisen vangin rinnassa asui ainainen kunnianhimo kohota sellaiseksi kuin me olimme ja päästä saalistamaan. Yhteiskunnan tukipylyväitä olimme — totisesti!

Tässä oli nälkäinen mies, mutta vailla tupakkaa. Ehkäpä hän oli tuhlari, joka jo oli annoksensa kuluttanut. Hyvä; hänellä oli housunkannattimet. Annoin niistä puolen tusinaa leivänpaloja — tusinankin, jos ne olivat hyvät. En minä niitä housunkannattimia käyttänyt, mutta mitä se teki. Kulman takana asui pitkäaikainen — kymmenen vuotta miestaposta. Hän halusi ostaa housunkannattimet. Sai ne minulta lihaa vastaan. Sitä minä halusin. Tai hänellä oli repaleinen, kanneton romaani. Se oli aarre. Voin lukea sen ja sitten myydä leipureille kakusta tai kokeille lihasta ja kasviksista tai lämmittäjille kunnan kahvista tai jollekin sanomalehdestä, joka joskus livahti taloon, taivas tiesi miten. Kokit, leipurit ja lämmittäjät olivat vankeja kuten minäkin, ja he asuivat hallissamme yllämme olevassa koppirivissä.

Näin vallitsi täydellinen vaihtokauppajärjestelmä Erie Countyn vankilassa. Olipa rahaakin liikkeessä. Sitä saivat väliin lyhytaikaiset salakuljetetuksi, tavallisesti se tuli parturisaalistustietä, tulokkaiden tullauksesta, mutta enimmäkseen sitä tuli pitkäaikaisten kopeista — mistä he sitä saivat, en tiedä.

Asemansa takia oli ensimmäinen hallimies ihan rikkaan maineessa. Lukuisain saalistuskeinojensa lisäksi hän verotti meitä. Me kiskoimme voittoa yleisestä surkeudesta, ja esimiehemme oli ylinnä. Hänen luvallaan me liikettämme harjoitimme, ja lupakirjasta oli maksettava. Kuten sanoin, häntä pidettiin rikkaana; itse en koskaan hänen rahojaan nähnyt, ja hän asui koppiaan yksin kaikessa komeudessaan.

Mutta että rahaa tehtiin tässä vankilassa, siitä näin todistuksen omin silmin, ollessani kolmannen hallimiehen koppitoverina. Hänellä oli seitsemäntoista dollaria. Joka ilta hän laski rahojaan kello 9:n jälkeen, kun meidät oli koppiimme suljettu. Ja joka ilta hän selitti minulle, mikä minua odotti, jos ilmiannoin hänet toisille hallimiehille. Hän pelkäsi rosvoja, ja niitä uhkasikin kolmelta taholta.

Ensinnä vartijat. Niitä voisi tulla kopla, joka saattaisi pieksää hänet muka tottelemattomuudesta ja heittää hänet "yksinäiseen" (maan alla olevaan luolaan); siinä mellakassa ne dollarit saisivat siivet. Sitten voisi ensimmäinen hallimies kiristää ne uhkaamalla erottaa hänet ja ajaa kovaan työhön pihalle. Ja vielä oli kymmenen meitä tavallista hallimiestä. Jos me saimme vainun hänen rikkauksistaan, niin olipa vaara suuri hänen jonakin kauniina päivänä joutua nurkkaan koko joukon kynsissä ja menettää kaikki. Oh, susia me olimme — juuri kuten nekin, jotka Wallstreetillä liiketointa harjoittavat.

Hänellä oli hyvät syynsä pelätä meitä, mutta olipa syytä minullakin varoa häntä. Hän oli iso, lukutaidoton roikale, entinen osterirosvo Chesapeaken lahdelta; oli ollut viisi vuotta Sing-Singissä ja oli yleensä hirvittävä lihaasyövä peto. Hänen tapanaan oli pyydystää ansoilla varpusia, jotka lensivät halliin avoimien ristikkojen lomitse. Saatuaan riistan hän kiidätti sen koppiinsa, ja minä olen nähnyt hänen syljeksivän luita ja höyheniä ahmiessaan sitä raakana. Ei, minä en ilmiantanut häntä toisille hallimiehille. Tässä vasta ensi kerran hiiskahdan niistä dollareista.

Mutta verotinpa minä silti häntäkin. Hän oli rakastunut erääseen naisvankiin. Ei osannut lukea eikä kirjoittaa, ja minä siis luin hänelle kirjeet ja kirjoitin vastaukset. Ja minä otin maksun, tietysti. Mutta ne olivatkin hyviä kirjeitä. Minä kirjoitin niitä antaumuksella, panin niihin parastani, ja voitin naikkosen hänelle; vaikka kyllä minä vähän aavistelen, että se oli rakastunut niihin kirjeisiin eikä mieheen. Sanon toistamiseen, että ne kirjeet olivat suurenmoisia.

Toinen saalistuskeinomme oli "tulen lainaaminen". Me olimme taivaallisia sanansaattajia, tulen tuojia, tuossa salpojen ja telkien rautamaailmassa. Kun miehet tulivat illoin työstä ja olivat teljetyt koppiinsa, halusivat he vetää savut. Silloin me iskimme tuon jumalallisen kipinän, juoksimme pitkin kaltereita, kopilta kopille, kädessä käryävä "taula". Ne, jotka olivat viisaita, tai joiden kanssa me olimme kauppasuhteissa, pitivät taulansa varalta. Mutta kaikki eivät saaneet sitä jumalallista kipinää. Se miekkonen, joka ei kaivanut mitään esille, meni savuitta sänkyynsä. Mutta mitäpä se meitä liikutti? Me pidimme hänet muistissamme, ja jos hän kävi koppavaksi, otti meistä pari kolme hänet käsittelyyn ja antoi "kuka käski".

Tällainen nähkääs oli hallimiesten toimintaohjelma. Meitä oli kolmetoista. Vankeja oli puolisen tuhatta hallissamme. Meidän tuli hoitaa tehtävämme ja pitää järjestystä. Viimeksimainittu oli vartijain tehtävä, mutta he jättivät sen meille. Meidän oli vastattava järjestyksestä; jos emme sitä tehneet,

potkittiin meidät takaisin kovaan työhön, saimmepa ehkä maistaa kellariluolaakin. Mutta niin kauan kuin pidimme järjestystä, saimme myös harjoittaa omaa erikoista liiketoimintaa.

Pysähtykääpä hetkeksi ajattelemaan tätä asiaa. Tässä oli meitä kolmetoista petoa puolen tuhannen muun pedon keskellä. Se oli elävä helvetti, se vankila, ja meidän kolmentoista oli hallittava. Mahdotonta oli, petojen luonteisiin katsoen, hallita lempeydellä. Me hallitsimme hirmukeinoin. Tietysti vartijat olivat takanamme. Viime hädässä kutsuimme heitä avuksi, mutta jos sen teimme kovin usein, tuotti se heille häiriötä, jossa tapauksessa he saattoivat ruveta ajattelemaan tarmokkaampain luottamusmiesten ottamista tilallemme. Mutta mepä emme heitä usein kutsuneetkaan, paitsi tyynesti vain, silloin kun tarvitsimme saada jonkun kopin oven auki päästäksemme uppiniskaiseen vankiin käsiksi. Tällöin vartija avasi oven ja asteli pois, ettei joutuisi sen todistajaksi, mitä tapahtui, kun puoli tusinaa hallimiehiä meni koppiin miestä "käsittämään".

Enpä puhu mitään tämän käsittelyn yksityiskohdista. Mutta sittenkin se oli vain yksi ja kuului lievemmlajisiin Erie Countyn vankilan kauhuihin, jotka eivät siedä painomustetta. Eipä niitä myöskään osaa aavistaa eikä ajatella. En osannut minäkään, vaikk'en juuri ollut mikään viime kevään kananpoikanen tämän maailman teillä ja olin syvälle kurkistanut ihmisolemuksen kuiluihin. Tarvittaisiin syvälle menevä pohjausluoti, jos mielisi ulottaa sen vankilan pohjamutiin; minä vain keveästi kuorin pintakuohan, sellaisenaan kuin sen näin.

Väliin, esim. aamuisin, kun vangit peseytyivät, olimme me kolmetoista jotenkin yksin heidän keskellään, ja jokaisella heillä oli jotakin hampaan kolossa meitä vastaan. Kolmetoista viittäsatata vastaan — ja pelko oli aseemme. Me emme voineet sallia pienintäkään poikkeusta säännöistä, vähintäkään ylimielisyyttä. Jos sallimme, olimme hukassa.

Sääntömme oli iskeä miestä niin pian kuin tämä suunsa avasi — iskeä raskaasti, iskeä aseella millä vain, mikä käteen sattui, iskeä mies maahan.

Muistan hauskanäköisen nuoren mulatin, joka sai päähänsä mielettömän ajatuksen vaatia oikeuksiaan. Ja selvä oikeushan hänellä oli, mutta se ei häntä rahtuakaan auttanut. Hänen koppinsa oli ylimmässä kerroksessa. Kahdeksan hallimiestä otti sen päähänpiston häneltä puolessatoista minuutissa — sillä juuri sen verran aikaa kului hänen oveltaan parvekkeen päähän ja siitä viisien porrasvälien kautta alastuloon. Hän kulki koko sen matkan kaikkien muiden ruumiinosiensa paitsi jalkojensa varassa, eivätkä ne kahdeksan hallimiestä olleet jouten. Mulatti tupsahti lattialle lähelle minua. Hän nousi jalkojensa varaan ja oikaisihe pystyyn silmänräpäykseksi. Siinä hän leväytti käsivartensa ja päästi hirveän kauhistuksen ja sydäntävihlovan tuskan kiljahduksen. Samassa putosivat vanginvaatteiden viime riekaleet paljastaen hänen ylt'yleensä verta tulvivan ruumiinsa. Sitten hän lysähti kasaan tajuttomana. Hän oli oppinut läksynsä, ja jokainen vanki, joka sen kiljahduksen kuuli, oli myös läksyn oppinut. Minä niiden joukossa. Ei ole kaunis näky se, kun mies murskataan puolessatoista minuutissa.

Kerronpa sitten, kuinka taulasta tulta lainaten saalistettiin. Joukko tulokkaita on sijoitettu hoidossani oleviin koppeihin. Sinä kuljet hehkua taula kädessä. "Hei, Hessu, annappas tulta", sanoo joku. Tuo merkitsee, että hänellä on tupakkaa. Pistät hänelle taulan ja nojautut kuin sattumalta kalteriovea vasten. "Voikos Hessu antaa vähän tupakkaa?" sanot. Jos hän ei ymmärrä pelin sääntöjä, vannoo hän juhlallisesti, ettei hänellä ole enää yhtään. Hyvä. Sinä valitat surua ja menet. Mutta tiedät, että taulaa riittää hänelle vain sen päivän. Seuraavana päivänä tulet ja hän sanoo: "Hei Hessu, annas tulta." Sanot: "Eihän sinulla ole tupakkaakaan." Etkä anna. Puolen tunnin, tunnin, parin, kolmen perästä astelet ohi ja mies sanoo lempeällä äänellä: "Tulisitko tänne." Tulet. Pistätä kätesi kalterin raosta ja saat kourasi täyteen kallista tupakkaa. Sitten annat tulta.

Väliin tulee kuitenkin sellainen vanki, jota ei saa riistää. Miehestä mieheen kulkee salaperäinen sanoma, että häntä on kohdeltava säädyllisesti. Mistä sanoma leviää, siitä ei tietoa. Varmaa vain on, että mies on "väleissä". Joko ylempäin hallimiesten tai vartijain kanssa, tai on hyvä kohtelu ostettu ylemliltä saalistajilta; miten lienee, rauhansa takia on paras jättää hänet rauhaan.

Me hallimiehet olimme välikäsiä ja liikennöitsijöitä. Me välitimme vaihtoa aivan eri osissa vankilaa olevien vankien kesken. Tietysti otimme tullia mennen tullen. Usein täytyi tavaran kulkea puolen tusinan miehen kautta, joista kukin vei veronsa tai vastapalveluksilla maksatti vaivansa.

Väliin jäi velkaa palveluksista, väliin taas oli saamassa. Minä esim. aloitin avustajani velallisena. Viikkoa myöhemmin pisti muuan lämmittäjästä kirjeen käteeni. Oli saanut sen joltakin parturilta. Tämä oli saanut sen siltä vangilta, joka oli auttanut minua tuomaan tavaroita tullessani. Palkkioksi minun oli nyt vietävä perille tuo kirje. Se ei ollut hänen kirjoittamansa, vaan erään pitkäaikaisen, ja oli osoitettu naisosastolle. Oliko se, jolle minun oli kirje toimitettava, sen vastaanottaja vaiko välikäsi hänkin, sitä en tiedä. Sain vain tunnusmerkit ja määräyksen antaa hänelle.

Kaksi päivää kirje oli minulla; sitten tuli tilaisuus. Naisvangit paikkasivat vaatteemme. Joukko

hallimiehiä sai toimekseen hakea vaatemyttyjä naisosastolta. Minä laittausin mukaan. Ovi oven jälkeen avautui edessämme, ja vihdoinkin pääsimme naisosastoon. Isossa huoneessa oli joukko naisia paikkaustouhussa. Silmäni etsivät kuvailtua naista. Näin hänet ja laittausin lähelle. Kotkansilmäiset vartijat pitivät meitä silmällä. Minulla oli kirje kämmenelläni, ja katsein ilmaisain hänelle asian. Hän näytti odottaneen jotakin ja oli varuillaan. Mutta vartijattarista muuan oli hänen vieressään. Jo olivat toverini nostaneet käärönsä hartioilleen. Hetki oli menossa hukkaan. Minä viivytelin tutkistellen siteitä. Eikö tuo akka nyt osaa katsoa muuanne? — Juuri silloin eräs nainen aloitti pienen pelin erään meikäläisen kanssa — ojensi jalkansa ja tönäisi häntä, tai muuta sellaista. Vartijatar katsahti sinnepäin ja antoi terävän muistutuksen. En tiedä, oliko tuo välikohtaus tahallinen, mutta tilaisuuteni tiesin tulleen. Vastaanottajanaiseni käsi valahti sylistä sivulle. Minä kumarruin ottamaan kääröäni, livautin kirjeen hänen käteensä ja sain häneltä toisen. Seuraavana hetkenä oli mytty hartioillani, akan katse kohdistui taas minuun, kun olin viimeinen mies, ja minä riensin tovereitteni jälkeen. Kirjeen annoin lämmittäjälle, tämä toimitti sen parturille, ja tulotoverini käsien kautta se kulki pitkäaikaiselle.

Usein välitimme kirjeitä niin mutkallisia teitä, ettemme tietäneet lähettäjästä emmekä vastaanottajaa. Olimme vain renkaina ketjussa. Jossakin pisti vanki jotenkin kirjeen kouraani antaen seuraavan "renkaan" osoitteen. Kaikki tällaiset palvelukset edellyttivät hyväntekijäisiä. Koko vankilan yli ulottui ristirastinen verkko. Ja me, joiden käsissä liikenne oli, otimme kapitalistisesta yhteiskunnasta saamamme opin mukaan raskaita veroja välityspalkkioksi. Me suoritimme palveluksia voitoksemme, vaikka väliin olimme tekevinämme niitä rakkaudestakin.

Koko ajan pysyttelin hyvissä väleissä tulotoverini kanssa. Hän oli tehnyt minulle suuria palveluksia ja odotti minun ne korvaavan. Pois päästessämme oli meidän määrä liikuskella yhdessä ja katsella "hommia". Hän näet oli rikollinen — ei mikään ensi luokan jalokivi kylläkään, vaan sellainen pikkuvoro, joka saattoi varastaa ja rosvota, tehdä murtovarkauksiakin ja hätätilassa päätyä vaikka murhaan. Monta hiljaista hetkeä me haastelimme. Hänellä oli joitakin "hommia" kiikarissa, ja minulla oli määrätty tehtäväni niissä, ja me suunnittelimme tarkoin yksityiskohdat. Olin ollut mukana jos jonkinlaisessa ja sattunut yhteen rikollistenkin kanssa, eikä toverini osannut uneksia, että vain petkutin häntä, antaen hänelle aikaa kolmekymmentä päivää. Hän luuli minun olevan oikeaa lajia, piti minusta, kun en ollut typerä, ja piti minusta luullakseni hieman itsenikin takia. Enpä tietenkään aikunut ryhtyä rosvoilemaan, mutta pöllö olisin ollut, jos olisin hylännyt ystävyiden edut. Joka on kuumalla helvetin laavalla, ei voi tarkoin valita tietään, ja niin oli laitani Erie Countyn vankilassa. Minun piti olla sakin mukana tai tehdä kovaa työtä pihalla veden ja leivän varassa, ja sakissaolo merkitsi välejä hänen kanssaan.

Ei ollut elämämme yksitoikkoista. Joka päivä sattui jotakin, joku sai kaatuvatautikohtauksen, toinen tuli hulluksi, tappeli, tai joku hallimies oli humalassa. Tallukka-Jack, hallimies, oli tähti "lasinpuhaltajani" joukossa. Pillsburg-Joe, toinen hallimies, oli tavallisesti hänen seuralaisensa, ja puheenpartena oli, että Erie Countyn vankila oli ainoa paikka, missä voi olla "tuulessa" joutumatta putkaan. En tiedä, mutta niin kerrottiin, että varastosta jotenkuten saatu kaliumbromidi oli heillä humaltumisvälineenä. Mutta sen tiedän, että hyvän humalan he väliin ottivat.

Hallimme oli kattila, jossa kuohui yhteiskunnan kuona ja pohjasakka — perinnöllisiä tylsämielisiä, rappeutuneita, harhaanjoutuneita älypaita, kaatuvatautisia, hirviöitä, raukkoja, sanalla sanoen ihmiskunnan painajaisten kokoelma. Varsinkin oli kaatuvatauti edustettuna. Se näytti tarttuvan. Kun yksi alkoi, saivat toisetkin kouristuksia. Olen nähnyt seitsemän yht'aikaa sen kourissa. Heidän valituksiinsa sekaantui mielipuolten raivoaminen. Turhaa oli lähettää hakemaan lääketieteen ylioppilasta tai tohtoria. Mokomilla pikkujutuilla ei saanut heitä vaivata.

Useimmiten sai kouristuskohtauksia 18-vuotias hollantilaispoika. Milteipä kerran päivässä. Pidimme hänet alakerrassa lähellämme. Hänen saatuaan joitakin kohtauksia pihalla hylkäsivät vartijat hänet meidän haltuumme. Hänet pantiin samaan koppiin erään lellipojan kanssa. Tästä ei kuitenkaan ollut mitään hyötyä. Kun toinen sai kohtauksen, jähmettyi toinen kauhusta.

Hollantilainen ei osannut sanaakaan englanninkieltä. Hän oli farmarin poika ja oli saanut 90 päivää jonkin käsikähmän takia. Ulvoen hän ennusti kohtauksen tuloa. Ulvoi kuin susi. Jäykistyi myös seisoaalleen, mikä oli hyvin epämukavaa, sillä lopuksi hän kaatui pitkin pituuttaan maahan. Kun kuulin sen pitkävetaisen ulvonnan, sieppasin luudan ja juoksin hänen kopilleen. Kun meillä ei ollut avaimia, en päässyt sisään. Hän nousi seisoaalleen ahtaassa kopissa ja väräsi kouristuksissa, silmistä kiertyi valkuainen esille, ja kuului ulvonta kuin kadotetun suusta. En saanut hänen toveriaan ojentamaan kättään avuksi. Tämä vain kiemurteli ylävuoteella tuijottaen tuota ulvojaa. Mies parka. Ei ollut järkensä kovin kirkas ilmankaan. Ihme, ettei mennyt ihan sekaisin.

Minun ainoa aseeni oli luuta. Pistin sen ovihäkin lomitse pojan rintaa vasten ja odotin. Kun kohtaus sitten tuli, alkoi hän huojua edestakaisin. Liikutin luutaani sen mukaan, sillä eihän voinut tietää, milloin hän muksahtaisi eteenpäin. Kun se tapahtui, lievensin luudallani lankeamista. Vaikka teinkin parastani, ei hän koskaan päässyt maahan aivan keveästi, vaan iski naamansa veriseksi kivilattiaa vasten. Kun hän

oli siihen kellistynyt, kaadoin sangollisen kylmää vettä hänen niskaansa. En tiedä, oliko se sopiva parannuskeino, mutta tapa oli sellainen Erie Countyn vankilassa. Mitään muuta ei hänelle koskaan tehty. Tunnin pari hän siinä märkänä lojui ja kiipesi sitten laverilleen. Vartijoita ei saanut hakea apuun, sen tiesin. Mitä merkitsi yksi kouristuskohtaus!

Viereisessä kopissa asui omituinen olento — kuusikymmentä päivää, kun oli syönyt Barnumin likaämpäristä. Niin ainakin hän itse kertoi. Oli hyvin löylynlyömä, mutta aluksi varsin lempeä ja rauhallinen. Juttu oli niin kuin hän oli kertonut. Hän oli hairahtunut sirkuksen pihalle ja nälissään syönyt sirkusväen päivällisen tähteitä. "Se oli hyvää leipää", vakuutti hän usein minulle, "ja liha oli verratonta". Poliisi oli nähnyt, ottanut hänet kiinni, ja tässä hän nyt oli.

Kerran kuljin hänen koppinsa ohi kädessäni kappale ohutta rautalankaa. Hän pyysi sitä niin vakavasti, että pistin sen hänelle. Nokkelasti hän paloitteli sen paljain sormin ja kiersi palasista mukiinmeneviä hakaneuloja. Hioiden ne teräviksi kopin lattiaa vasten. Sen jälkeen kävin oikeata neulakauppaa. Minä hankin raaka-aineet ja myin tuotteet. Hän teki työn. Palkaksi annoin hänelle ylimääräisiä leipäannoksia ja joskus lihanpalan tai soppaluun, jossa vielä oli ydintä.

Mutta vankilassaolo vaikutti häneen ja hän kävi väkivaltaiseksi. Hallimiehet huvikseen häntä härnäilivät. Täyttivät hänen heikot aivonsa jutuilla suuresta omaisuudesta, jonka hän oli muka perinyt. Vankilaan hänet oli toimitettu, jotta saataisiin se riistetyksi häneltä. Pitihän hänenkin käsittää, ettei likaämpäristä syöminen mikään vankila-asia ollut. Väärin hänet oli tänne tuotu. Se johtui salaliitosta hänen omaisuuttaan vastaan.

Ensin kuulin hallimiesten nauraen kertovan keksinnöstään. Sitten mies kysyi minulta neuvoa, miten saisi miljoonansa itselleen, ja valtuutti minut salapoliisikseen. Minä yritin parhaani mukaan tyyntä häntä, puhuin epämääräisesti mahdollisesta erehdyksestä ja lausuin, että saattoi olla toinen samanniminen mies. Hän ihan rauhoittui, mutta kun en saanut hallimiehiä jättämään häntä rauhaan, hölmistyttivät he hänet yhä enemmän. Vihdoin hän pani toimeen metelikkään kohtauksen, kaatoi minut maahan, peruutti salapoliisivaltuuteni ja teki lakon. Neulakaupusteluni lakkasi. Hän kieltäytyi valmistamasta neuloja ja heitteli minua raaka-aineilla, kun kuljin ohitse.

En enää päässyt hänen suosioonsa. Toiset hallimiehet uskottelivat hänelle, että minä olin salapoliisi ja niiden vehkeilijäin palveluksessa. Tekivät hänet ihan hulluksi. Päähänpisto iskeytyi häneen lujasti, ja vihdoin hänestä tuli vaarallinen mielipuoli. Vartijat eivät viitsineet kuunnella hänen juttujaan varastetuista miljoonista, ja hän syytti heitä osallisuudesta rikokseen. Eräänä päivänä hän heitti kupillisen kuumaa teetä yhtä vartijaa vasten, jolloin hänen juttunsa tutkittiin. Vahtimestari puhutteli häntä jonkun hetken kalterien läpi ja vei hänet sitten lääkärin tarkastettavaksi. Hän ei enää palannut, ja usein olen ajatellut, onkohan hän kuollut vai vieläkö mietiskelee niitä miljooniaan jossakin hourujenhoitolassa.

Tulipa vihdoin vapautuksen päivä. Samalla pääsi kolmas hallimies, ja se lyhytaikainen tyttö, jonka olin kirjeilläni hänelle valloittanut, odotteli vankilan portilla. He lähtivät onnellisina yhdessä. Minä lähdin toverini seurassa. Jalan astelimme Buffaloon. Olihan meillä määrä yhdessä pysyäkin! Yhdessä kerjäsimme lantteja ja upotimme ne kolmen sentin oluttuoppeihin. — Mutta koko ajan katselin tilaisuutta päästäkseni hänestä. Satuun saamaan tietooni, milloin eräs tavarajuna lähti. Laskin tarkoin aikani. Kun hetki tuli, olimme kapakassa, edessämme kuohuvat olutlasit. Olisin kernaasti heittänyt hyvästit. Hän oli ollut hyvä toveri. Mutta en uskaltanut. Pistäysin ulos takaovesta ja hyppäsin yli aidan. Se oli nopea kiepsahdus, ja muutaman minuutin kuluttua olin tavarajunassa New-Yorkin ja Pennsylvanian välisellä linjalla.

Öisiä kulkureita.

Kulkuriaikanani kohtasin satoja pummeja, joille hihkaisin tervehdyksen ja jotka siihen vastasivat, joiden sakissa odottelin rautateiden vedenottoaikoilla, keitin "mojakkaa", vedin nenästä poliiseja ja otin vapaakytejä junissa, ja jotka menivät koskaan tielleni sattumatta. Ja sitten oli pummeja, jotka yhdytin merkillisen usein, ja taas toisia, jotka haamuina minut sivuuttivat, läheltä mutta näkymättöminä, häipyen taas kuulumattomiin.

Muuatta tällaista minä seurasin halki Kanadan neljättä tuhatta mailia rautatietä enkä koskaan häntä elävin silmin nähnyt. Hänen nimensä oli "Pilvipurje-Jack". Ensin näin hänen merkkinsä Montrealissa. Puukolla oli piirretty laivan ääriiviivat ja nimi alla sekä L.K. 15-10-94. Se merkitsi, että hän lokak. 15 p. 1894 oli sivuuttanut Montrealin matkalla länttä kohti. Oli päivänmatkan minua edellä. "Seilari-Jack" olin minä siihen aikaan, ja nopsasti leikkasin merkkini hänen laivansa viereen sekä ilmaisin myös olevani länteen päin menossa.

Seuraavan sadan mailin reitillä oli minulla harmillisia sattumia, ja vasta kahdeksan päivän päästä pääsin hänen jäljilleen uudelleen kolmannella mailisadalla Ottawasta länteen. Rautatien vesitorniin oli merkki piirretty, ja sen päivämäärästä päätin, että hänkin oli matkallaan kohdannut esteitä. Oli vain kaksi päivänmatkaa edellä. Minä olin "komeetta" ja "kuningasträmppi", niin myös Pilvipurje-Jack, ja maineeni vaati, että saavuttaisin hänet. Minä "rautateitsin" yötä päivää ja pääsinkin hänen ohitse; mutta pian hän oli taas edelläni. Oli sitten väliin päivän edellä hän, toisinaan taas minä. Itää kohti kulkevia pummeja myöten sain häneltä väliin terveiset, kun sattui olemaan edelläpäin. Kuulinpa myös, että Seilari-Jack oli herättänyt hänen mielenkiintoansa ja että hän oli minua tiedustellut.

Komea pari me olisimme olleetkin, siitä olen varma, jos olisimme yhteen sattuneet; mutta siinä emme onnistuneet. Minä pysyin hänen edelläni yli Manitoban, mutta hän johti halki Albertan, ja aikaisin eräänä kylmänä, harmaana aamuna "Potkivan Hevosen Solan" itäpuolella sain kuulla, että hänet oli nähty tuon solan ja Rogersin solan välillä. Tuo tieto tuli jotenkin omituisella tavalla. Olin matkustanut kaiken yötä "sivuovi-pullmannissa" ja kiipesin siitä viluun kuolemaisillani ruokaa kerjäämään. Jäätävä sumu väikkyi ilmassa, ja minä puhuttelin muutamia lämmittäjiä tallissa. He luovuttivat minulle eväittänsä jäännökset, ja lisäksi sain heiltä miltei litran taivaallista "jaavaa" (kahvia). Minä lämmitin sen, ja juuri kun asetuin aterioimaan, ajoi tavarajuna asemalle lännestä päin. Minä näin sivuoven avautuvan ja reisupojan kiipeävän ulos. Sumun läpi hän tuli luokseni. Hän oli jäykkänä kylmästä, ja hänen huulensa olivat siniset. Minä jaoin jaavani ja murkinani hänen kanssaan, sain kuulla Pilvipurje-Jackista, ja kertoipa hän itsestäänkin. Hän oli kotikaupungistani, Kalifornian Oaklandista, ja oli kuuluisan Boo-sakin jäsen, jonka kanssa aika-ajoin olin ollut asioissa. Me puhelimme paljon ja teimme lopun ruokatarvareista puolen tunnin kuluessa. Sitten lähti minun junani, ja minä lähdin länttä kohti Pilvipurje-Jackin jälkiä.

Jouduin viipymään noiden solain välimailloilla, olin kaksi päivää ruoatta ja kuljin 11 mailia kolmantena päivänä, ennenkuin suupalan sain, ja sentään minun onnistui päästä Pilvipurje-Jackin edelle Fraser-joen varsilla Brittiläisessä Kolumbiassa. Ajoin silloin "matkustajassa" ja tein aikaa; mutta kaipa hänkin oli ollut samanlaisessa junassa ja vielä taitavammin kuin minä, sillä hän pääsi Missioniin edelläni.

Mission on yhdysasema 40 mailia Vancouverista itään, ja siitä pääsee Northern Pacificia pitkin etelään yli Washingtonin ja Oregonin. Ihmettelin, minne päin kaimani lähtisi, sillä luulin olevani edellä. Minä puolestani olin matkalla Vancouveriin. Astuin vesitornin luo jättääkseni siitä tiedon, kun näinkin siihen juuri piirrettyä Pilvipurje-Jackin puumerkin, jossa oli tämän päivän leima. Minä kiidätin Vancouveriin. Mutta hän oli jo mennyt. Oli heti ottanut laivan ja lennätti yhä länttä kohti maailmanympäriä kiertäen. Totisesti olit sinä kuningasträmppi, sinä Pilvipurje-Jack, ja veljesi on "tuuli, joka maailmoja kiertää". Minä kohotan sinulle lakkiani. Sinä olit oikeata lajia. Viikkoa myöhemmin astuin laivaan minäkin ja "Umatilla" skanssissa — pyrin etelään San Franciscoa kohti. Pilvipurje-Jack ja Seilari-Jack — hei! — Olisimmepa me toisemme tavanneet!

Rautateiden vesitornit ovat trämppien osoitekalentereita. Eivät he joutavan turhamaisuuden takia niihin piirtele nimiään, päivämääriä ja matkojaan. Usein tapasin kulkureita, jotka vakavasti tiedustelivat, enkö ollut nähnyt sellaista ja sellaista "jäykkäniskää" tai hänen puumerkkiään. Ja usein saatoinkin antaa tietoja tuoreista merkeistä ja niiden osoittamista matkaohjelmista. Ja kiireesti alkoi kyselevä pummi painaa toverinsa jälkeen. Olen kohdannut pummeja, jotka toveriaan etsien ovat kulkeneet yli mantereen ja lähteneet takaisin samalle taipaleelle viipymättä.

"Monika" merkitsee niitä nimityksiä, joita pummit ovat antaneet toisilleen. Jänis-Jussi esim. oli arka ja sai senmukaisen nimen. Ei kukaan olisi itse ottanut nimekseen Höystö-Heikkiä. Varsin harvat kulkurit huolivat muistella menneitä raadantapäiviään, ja niin ovatkin ammatteja muistuttavat nimitykset hyvin harvinaisia. Muistan tavanneeni Valuri-Blackeyn, Maalari-Bobin, Chi-plummarin (putkimiehen), Pannusepän, Meripojan ja Latoja-Hessun. "Chi" (lausutaan "shai") on johdettu Chicago-nimestä.

Kernaasti liittävät pummit nimeensä kotipaikkakunnan nimen kuten: New-Yorkin Tommi, Tyynenmeren Slimi, Buffalo-Smith, Kanton-Tim, Pittsburg-Jack, Troy-Mikko, olipa erään nimityksenä "Hoikka Poika Kaukolasta, vapaa orjan raadannasta". "Shine" (kiilto) on neekerin nimitys, kai johtuen hänen paistavasta naamastaan. Texas-Shine merkitsee siis sekä rotua että kotipaikkaa.

Niiden joukosta, joiden nimistä kävi kansallisuus selville, ovat muistiini jääneet Frisco-Sheeny (juutalainen), New-York-Irish (irlantilainen) ja Englannin Jack. Jotkut saavat nimityksen synnynnäisestä tai muuten hankkimastaan naamanväristä, kuten Valko-Chi, Jersey-Puna, Boston-Musta, Seattle-Rusko, Kelta-Dick — viimeksimainittu eräs mississippiläinen kreoli, joka arvatenkaan ei itse ollut antanut nimeä itselleen.

Texas-kuningas, Hauska-Joe, Isku-Connors, Ukkos-Musta ym. ilmaisivat nimenmuutoksessaan mielikuvitusta, jota taas näyttää puuttuneen niiltä, joiden nimi johti suoraan ruumiillisista seikoista, kuten Vancouver-Hoikka, Detroit-Pitkä, Ohio-Möhkö, Pitkä-Jäkki, Pikku Joju, Nokka-Chi ja Poikkiselkä-Ben. Joidenkin nimissä on lisäkkeitä sellaisia kuin Puhuja-Poika, Apinanpentu, Kokki-Kalle ja Suun-

Soittaja — ja hän ainakin oli nimensä ansainnut, se on varma.

San Marcialissa, Uudessa-Meksikossa, oli vesitorniin piirretty seuraava pummien matkaohje: 1. Päätie hyvä, 2. Mullit eivät äkäisiä, 3. Vartiossa voi oikaista, 4. Pohjoiset kehoja, 5. Yksityiset eivät hyviä, 6. Ravintolat hyviä kokeille, 7. Asema kelpaa iltätöihin.

N:o 1 ilmaisee, että pääkadulla sopii kerjätä, n:o 2 että poliisit eivät ahdistele pummeja, n:o 3 että ratapartijan kojussa sopii nukahtaa. N:o 4 saattaa merkitä, ettei niissä junissa ole hyvä matkustaa tai ettei ole hyvä kerjätä. N:o 5 varoittaa pyytelemästä asukkailta, ja n:o 6 tietää, että vain keittäjinä olleet pummit voivat toivoa ruokaa ravintoloista. N:o 7:ää en oikein ymmärrä. En tiedä, oliko asemahotelli hyvä jokaiselle illalla kerjätä vaiko vain kokeille, vai olisiko siellä tiedossa silloin puhdistusaputyötä mahapalkalla.

Mutta palatessani öillä tapaamiini kulkureihin kerron eräästä, jonka kohtasin Kaliforniassa. Hän oli ruotsalainen, mutta niin kauan Yhdysvalloissa oleskellut, ettei hänen kansallisuuttaan voinut arvata. Se oli hänen itsensä ilmoitettava. Aivan lapsukaisena hän oli tullut maahan. Tapasin hänet Truckeen vuoristokaupungissa. "Mihin matka, Bo?" oli kummankin kysymys, ja "itään päin" vastasimme molemmat. Koko joukko "jäykkäniskoja" yritti ylimaahan junaan, ja ruotsalainen livahti käsistäni siinä mylläkässä. Livahti ohi myös ylimaahanjuna.

Minä saavuin Renoon, Nevadaan, tavaravaunussa, ja kun sunnuntaiamuna olin "jalkaa heittänyt" saadakseni aamiaista ja astelin Piute-leirille katsomaan intiaanien uhkapeliä, niin siinä seisoikin ruotsalainen harrastuksella peliä seuraten. Tietysti lähdimme nyt yhtä matkaa. Hän oli ainoa tuttavani niillä mailla ja minä hänen ainoa tuttavansa. Yhdessä astelimme kuin kaksi tyytymätöntä erakkoa, yhdessä "heitimme jalkaa" päivälliseksi ja yhdessä yritimme "naulata" tavarajunaa iltapäivällä. Mutta hän lensi ojaan ja minä pääsin yksin junaan joutuakseni ojaan erämaassa, 20 mailin päässä Renosta.

Kaikista yksinäisistä asemista tämä oli varmasti yksinäisin. Sitä nimitettiin lippuasemaksi, ja siinä oli hökkeli heitettyä hiekalle, salviapensaiden lomaan. Värisyttävä tuuli puhalsi, yö oli tulossa, ja yksinäinen sähköttäjä, joka asui töllissä, pelkäsi minua. Tiesin, etten häneltä saisi rehua enkä yösiijaa. Hänen ilmeisen pelkonsa johdosta en uskonut hänen vakuutustaan, etteivät itään menevät junat siihen koskaan pysähdy. Sitä paitsi, eikö minua juuri viisi minuuttia sitten ollut heitetty ulos idän junasta samalle asemalle! Hän vakuutti, että se oli pysähtynyt määräyksen johdosta ja että vuosi kuluu, ennenkuin taas sellaista sattuu. Hän ilmoitti, että oli vain 12-15 mailia Wadsworthiin ja että minun oli paras lähteä sinne jalan. Minä valitsin kuitenkin odottamisen ja sain nähdä kahden lännen junan kulkevan ohitse pysähtymättä, ja yhden idän tavarajunan. Tuumailinpa, olikohan ruotsalainen siinä! Oli siis lähdeittävä "taiseja" (ratapölkkyjä) tallustamaan, ja minä lähdin suureksi helpotukseksi sähköttäjälle, sillä jätin hänen töllinsä polttamatta ja hänet itsensä murhaamatta. Sähköttäjillä on monta syytä olla kiitollisia! Puolenkymmenen mailin päässä oli minun annettava tietä idän ylimaahanjunalle. Se kiiti aika vauhtia, mutta ensimmäisellä "umpiportaalla" oli kuin ruotsalaisen hahmo.

Sen vilauksen jälkeen en häntä pitkään aikaan nähnyt. Matkasin yli Nevadan satamailisen ylänköerämaan, öisin pikajunissa, joutuakseni, ja päivisin tavaravaunuissa, nukkuakseni. Oli kevät vielä ja kylmä ylämaisilla laiturilla. Lunta oli siellä täällä laaksoissa, ja vuoret hohtivat valkeina, ja öisin niiltä puhalsi sietämättömän läpitunkeva tuuli, sietämättömämpi kuin mielikuvitus voi keksiä. Ei se ollut mitään vetelehtimistä. Ja muistahan, rakas lukija, että pummit kulkevat sellaisen maan halki suojatta, rahatta, kerjäten ja peitteettä nukkuen. Viimeksimainitun seikan voi vain kokenut käsittää.

Aikaisin illalla saavuin Ogdenin asemalle. Union Pacificin ylimaahanjuna oli lähdössä itään, ja minulla oli omat aikeeni. Ratapihan raideverkolla näin jonkun haamun liikuksesta hämärissä. Ruotsalainen! Pudistimme toistemme käsiä niinkuin kauan erossa olleet veljekset ja havaitsimme, että meillä oli kummallakin hansikkaat. "Mistäs kahmasit?" kysyin. "Konekopista, entäs sinä?" "Ne ovat olleet erään lämmittäjän, joka oli huolimaton."

Me nousimme ylimaahanjunan umpiportaalle ja sangen kylmäksi me sen paikan havaitsimme. Tie kulki kapeata vuorenrotkoa pitkin lumipeitteisten vuorten välissä, ja me värisimme ja kertoilimme kokemuksiamme, kuinka olimme päässeet kulkemaan Renon ja Ogdenin välin. Edellisenä yönä olin vain tuntikaudeksi saanut ummistaa silmäni, eikä se junanporras ollut mikään torkkumispaikka. Pysähdyspaikalla astelin veturille. Junamme oli "kaksipäinen", s.o. oli kaksi veturia kiskomassa sitä yli vuorten.

Tiesin, että etumaisen veturin, "tuulenhalkaisijan", nokka oli liian kylmä paikka; niin nousin siis toisen veturin nokalle, jota ensimmäinen veturi suojasi. Astuin karja-auralle ja havaitsin siellä jo olevan jonkun. Pimeässä haparoiden tunsin nuoren pojan vartalon. Hän oli sikeässä unessa. Sovitellen oli veturin nokalla tilaa kahdelle, ja minä käänsin pojan kylkeä sekä kiipesin hänen viereensä. Se oli "hyvä" yö; "kiertolaiset" (junamiehet) eivät häirinneet, eikä tarvinnut herätä koko yönä. Joskus, kun kuumaa kuonaa laskettiin veturista tai se tärähteli pahasti, olin herätä, mutta siihen se jäi, että kiedoin käteni

lujemmin pojan ympäri ja nukahdin jälleen veturin huuntaan ja pyörien kolkkeeseen.

Ylimaanjuna pysähtyi Evanstoniin eikä päässyt pitemmälle. Edellä oli tapahtunut rautatieonnettomuus. Kuollut kuljettaja oli tuotu sinne, ja hänen ruumiinsa todisti tien vaarallisuutta. Tramppi oli kuollut samalla, mutta hänen ruumistaan ei ollut tuotu nähtäväksi. Minä juttelin pojan kanssa. Hän oli 13-vuotias. Oli karannut kotoaan jostakin Oregonin ääreltä ja pyrki itään isoäitinsä luo. Kertoi todenmukaisesti kovasta kohtelusta kotona. Ja mitäpä hän olisi valehdellut minulle, nimettömälle pummille. Ja tekipä se poika matkaa. Hän ei voinut päästä kyllin nopeasti. Kun ratapäällikkö päätti lähettää junan takaisin Oregon Short Linelle ja siitä takaisin tälle radalle ohi onnettomuuspaikan, nousi poika koneennokalle ja ilmoitti jäävänsä siihen. Tämä oli liikaa ruotsalaiselle ja minulle. Se merkitsi matkalla olemista loputkin siitä kylmästä yöstä 12 mailin takia. Me ilmoitimme odottavamme, kunnes rata oli raivattu selväksi, ja sen ajan päätimme nukkua hyvin.

Mutta eipä ole helpoimpia tehtäviä oudossa kylässä keskiyöllä kylmässä löytää nukkumispaikkaa. Ruotsalainen oli "poikki", ja minulla oli vain kaksi kymmensenttistä ja nikkeli. Joltakin pojalta kuulimme, että olut maksoi nikkelin lasi ja että kapakat olivat koko yön auki. Siinä pelastus. Kaksi lasia olutta, kymmenen senttiä, ja siellä on tietysti kamiina ja tuoleja ja saamme torkkua aamuun. Me lähdimme painaltamaan krouvin valoja kohti rivakasti astuen lumen naristessa jalkaimme alla ja viiltävän tuulen puhaltaessa lävitsemme.

Mutta meille olikin sattunut väärinkäsitys. Olutta sai viidellä sentillä vain yhdessä krouvissa, emmekä me sattuneet siihen. Mutta se mihin satuimme, oli varsin hyvä. Siunattu kamiina hohti valkoisena; oli mukavia koripohjaisia nojatuoleja, mutta baarimies ei ollut hauskan näköinen katsoessaan meihin epäluuloisesti. Eihän nyt voi vaatia, että mies yötä päivää vaatteissaan oltuaan junia muuteltuaan, noessa ja kurassa nukuttuaan vielä olisi asultaan keikari! Meidän "otsikkomme" todistivat ehdottomasti meitä vastaan; mutta mitäpä me siitä. Olihan minulla lunnaat taskussa.

"Kaksi olutta", sanoin vapaasti baarimiehelle, ja hänen täyttäessään laseja nojasimme ruotsalaisen kanssa tarjoilupöytää vasten ja heittelimme syrjäsilmyksiä nojatuoleihin päin.

Tarjoilija asetti kaksi kuohuvaa lasia eteemme, ja minä löin ylpeänä kymmensenttisen pöytään. Yllätys! Niin pian kuin huomasin erehdykseni, aion ottaa esille toisen lantin. Mitä siitä, jos jäisikin minulle vain nikkeli (5-senttinen) vieraana vieraassa maassa ollen. Minä halusin maksaa tilaukseni. Mutta tarjoilija ei antanut siihen tilaisuutta. Heti kun hänen silmänsä sattuiivat pieneen hopealanttiin, sieppasi hän lasit ja lennätti niiden sisällön altaaseen. Samalla hän ilkeästi meihin katsoen sanoi: "Rupinokat. Senkin rupinokat. Olette aika rupinokkia. Höh!"

En ollut rupinokka eikä ollut ruotsalainenkaan. Nokkamme olivat all right. Miehen sanojen välitön tarkoitus oli meille arvoitus, mutta epäsuoran tarkoituksen me ymmärsimme: hän ei pitänyt naamoistamme, ja olut maksoi epäilemättä 10 senttiä lasi. Minä kaivoin esille toisen kympin ja lausuin huolettomasti: "Luulin viiden sentin paikaksi."

"Rahasi ei kelpaa täällä", vastasi hän työntäen molemmat rahani yli pöydän.

Ikävöivin katsein pistin ne taskuuni ja ikävöivän katseen heitimme niitä siunattuja nojatuoleja ja uunia kohti ja ikävöivin katsein painauduimme ovesta kylmään yöhön. Ja yhä matki baarimies: "Senkin rupinokat."

Sen jälkeen olen nähnyt maailmaa laajalti, matkustanut monissa maissa ja monien kansain keskuudessa, selaillut monia kirjoja, istunut lukuisilla luennoilla, mutta tähän päivään asti, vaikka olen sitä usein miettinyt, en ole saanut järkeeni, mitä sen kapakoitsijan salaperäinen syytös tarkoitti. Sillä meidän nokkamme olivat all right.

Sen yön me nukuimme sähköaseman pannuilla. En muista miten sen paikan löysimme. Kaipa vaisto vei kuin hevosia vedelle tai kirjekyyhkysiä kotiin. Mutta se ei ole hauska yö muistella. Tusina pummeja oli jo ennestään siellä pannuilla, ja liian kuuma oli paikka meille kaikille. Kurjuutemme huipuksi ei koneenkäyttäjät sallineet meidän olla lattialla. Hän käski valitsemaan joko pannut tai ulkoilman.

"Sanoitte tahtovanne nukkua, ja nukkukaa, piru vie", sanoi hän minulle, kun kuumuuden pakosta kiipesin alas.

"Vettä", huohotin pyyhkien hikeä silmistäni, "vettä".

Hän osoitti ovea ja arveli jostakin sieltä ulkoa joen löytyvän. Minä lähdin sitä hakemaan, eksyin pimeässä, putosin pariin kolmeen kuoppaan ja luopuen tuumasta palasin viluissani pannuille. Kun olin päässyt sulaksi, olin janoisempi kuin koskaan. Ympäriini pummit huokailivat ja haukottelivat, haukkoivat ilmaa ja huohottivat, ärisivät ja örisivät, kiemurtelivat ja kääntelevät tuskassaan. Meitä oli monta kadotettua sielua paistumassa helvetin kattilassa, ja koneenkäyttäjät, saatana omassa

persoonassaan, antoi meille vaihtoehdon olla siellä tai jäätyä ulkoisessa pimeydessä. Ruotsalainen nousi istualleen ja kirosi hartaasti sitä vaellushalua, joka oli hänet lähettänyt trämppäämään ja näihin kärsimyksiin.

"Kun minä pääsen takaisin Chicagoon", vannoi hän, "niin hankin työtä ja pysyn paikassani, kunnes helvetti jäätyy. Sitten lähdän kiertelemään taas."

Ja mikä kohtalon iva! — Seuraavana päivänä, kun junaraunio oli korjattu pois tieltä, se ruotsalainen ja minä lähdimme Evanstonista "appelsiinipikajunan" jäävaunussa, joka oli täynnään aurinkoisen Kalifornian hedelmiä. Tietysti olivat jäälaatikot, joissa matkustimme, kylmän takia tyhjat, mutta meille ne eivät olleet sen lämpimämmät. Me pääsimme niihin vaunujen kattoaukon kautta; ja laatikot olivat galvanoitua peltiä eivätkä hauskat koskettaa pakkasella. Me lojuimme niissä väristen ja hytisten sekä neuvottelimme kalisevin hampain päättäen pysyä niissä, kunnes pääsisimme tämän vieraanvarattoman ylängön yli Mississipin laaksoon.

Mutta täytyihän syödä, ja me päätimme seuraavalla vaihtoasemalla pistäytyä "jalkaa heittämässä" ja sitten rientää takaisin laatikkoihin. Me pääsimme Green Riverin kaupunkiin myöhään iltapäivällä, mutta liian aikaisin illalliseen katsoen. Ennen aterioita on ovien kolkutus kaikkein epäkiitollisinta; mutta me teimme nopean päätöksen, heittäysimme alas vaunun sivuportailta junan saapuessa asemalle ja juoksimme taloja kohti. Jouduimme erillemme, mutta olimme päättäneet tavata jäälaatikossa. Minulla oli ensin huono onni; mutta vihdoin, povessani yhtä ja toista "puraistavaa", juoksin jälleen junaa kohti. Se oli jo menossa ja hyvää vauhtia. Jäähdytysvaunu, jossa piti tavattaman, oli jo mennyt ohi, ja monta vaunua jäljempänä tarrauduin tikkaitten porrasrautoihin, kiipesin nopeasti ylös ja tipautin itseni jäälaatikkoon.

Mutta olipa junamies nähnyt minut kopistaan, ja seuraavalla pysähdyspaikalla, Rock Springsissä, hän pisti päänsä laatikkooni ja sanoi: "Pääsetkö sieltä, sammakonpoika, heti ulos." Tarttui myös kantapäihini ja kiskoi minut ulos. Minä jäin siihen, ja appelsiinijuna sekä ruotsalainen sen mukana vyöryi tiehensä.

Lunta alkoi sataa. Kylmä yö oli tulossa. Pimeään tultua minä kuljeskelin ratapihalla, kunnes löysin tyhjän jäähdytysvaunun. Kiipesin — en tällä kertaa jäälaatikkoon, vaan itse vaunuun. Suljin painavat ovet, ja niiden kumilaidat sulkeutuivat tiiviisti. Seinät olivat paksut. Ulkopuolinen kylmä ei mitenkään päässyt sisään. Mutta sisäpuolinen ei ollut lämpoisempi. Kuinka saada se lämpenemään, siinä kysymys. Mutta "ennen leivätön kuin neuvoton". Kaivoin taskustani joitakin sanomalehtiä. Ne poltin yhden kerrallaan vaunun lattialla. Savu kohosi kattoon. Ei hitustakaan siitä lämpimästä päässyt ulos, ja minä vietin mukavan yön. Ei tehnyt mieleni vähällä herätäkään.

Aamulla satoi vielä lunta. Heittäessäni jalkaa aamiaiseksi menetin yhden idän tavarajunan. Myöhemmin päivällä "naulasin" kaksi junaa, mutta jouduin ojaan kummastakin. Iltapäivällä ei lähtenyt tavarajunia itään. Lunta tuli taajempaan kuin ennen, mutta hämärissä minä olin matkalla ylimaan pikajunan umpivaunun nokalla. Noustessani sille toiselta puolen nousi sille joku toiselta. Se oli Oregonista karannut poika.

Lumipyryssä ei pikajunan ensimmäisen vaunun porras ole mikään kesäasunto. Tuuli menee suoraan läpi ja kimmahtaa vaunun seinästä takaisin. Seuraavassa pysähdyspaikassa, pimeään tultua, menin lämmittäjän puheille. Tarjouduin lapioimaan hiliä hänen rataosansa päähän asti, Rawlinsiin. Tarjoukseni otettiin vastaan, työni oli kivihiilimöykkyjen pienenteleminen lumisessa tenderissä ja niiden lämmittäjälle lapiointi: Mutta kun ei ollut työtä koko aikaa, pääsin välillä pistäytymään konekopissakin.

"Kuules", sanoin lämmittäjälle ensi hengähdyslomallani, "tuolla vaunun nokalla on pieni poikanen. Hänen on kylmä."

Union Pacificin veturinkopit ovat tilavat, ja me sijoitimme poikasen lämpimään nurkkaan lämmittäjän istuimen alle, johon hän heti nukahti. Me saavuimme Rawlinsiin keskellä yötä. Täällä oli veturin mentävä talliin ja sijalle otettiin toinen. Junan pysähtyessä hyppäsin veturilta suoraan ison, päällystakkiin puetun miehen syliin. Hän alkoi tehdä kysymyksiä, mutta minä kysäisin tiukasti, kuka hän oli. Yhtä tiukasti hän vastasi olevansa sheriffi (poliisipäällikkö). Minä vedin sarveni sisään, kuuntelin ja vastailin.

Hän kuvaili sen pojan tuntomerkit, joka nukkui kopissa. Minä ajattelin nopeasti. Perhe oli nähtävästi pojan jäljillä, ja poliisi oli saanut sähköteitse määräyksiä. Kyllä, minä olin nähnyt pojan. Ensin Ogdenissa. Päivä sopi sheriffin tietoihin. Mutta se nulikka oli yhä jossakin jäljelläpäin, selitin minä, sillä hänet oli heitetty ojaan juuri tästä pikajunasta sen lähtiessä Rock Springsistä. Ja koko ajan rukoilin itsekseni, ettei se nulikka vain heräisi, tulisi alas ja saattaisi minua kiikkiin.

Sheriffi jätti minut lähteäkseen tiedustelemaan asiaa junamiehiltä, mutta ennen lähtöään hän sanoi: "Bo, tämä paikka ei ole sinua varten. Ymmärrät? Sinä lähdet tällä junalla edelleen, etkä erehdy. Jos tapaan sinut..."

Minä vakuutin, etten ollut omasta halustani hänen kaupungissaan, että siihen oli ainoana syyinä junan pysähtyminen ja että hän ei näe savuakaan minusta, kun lähdän hänen pyhästä kaupungistaan.

Hänen lähdettyään junamiehiä haastattelemaan hypähdin takaisin veturinkoppiin. Poikanen oli hereillä ja hieroi juuri silmiään. Minä kerroin hänelle uutisen ja käskin hänen mennä mukana talliin. Ja lyhyesti sen asian kuitatakseni sanon, että nulikka lähti samassa ylimaanjunassa edelleen veturinnokalla, ohjeenaan ensi pysähdyspaikalla yrittää lämmittäjän luvalla veturinkoppiin. Minä puolestani jouduin ojaan. Uusi lämmittäjä oli nuori eikä uskaltanut rikkoo yhtiön säädöstä, ettei saa laskea kulkureita veturiin, ja niin hän palautti minut alas noustessani tarjoamaan apuani hiilien lapiomisessa. Toivon sen poikasen sentään saaneen hänet heltymään, sillä veturinnokalla olo siinä myrskyssä olisi merkinnyt kuolemaa.

Omituista kyllä en muista tarkalleen, miten Rawlinsissa jouduin ojaan. Muistan vain, kuinka katsoin lumimyrskyyn katoavaa junaa ja lähdin kapakkaan saadakseni jotakin lämmintä. Siellä oli valoisaa ja lämmintä. Elämä parhaillaan. Farao-, ruletti-, noppapeli- ja pokeripöydät täydessä käynnissä ja jotkut hullut karjapojat pitivät äänekkästä iloa. Minun oli juuri onnistunut veljestyä heidän kanssaan ja olin kumoamassa ensimmäistä ryyppyäni heidän kustannuksellaan, kun raskas käsi laskeutui olalleni. Minä käännähdin ja huokaisin. Sheriffi!

Sanaakaan sanomatta hän johdatti minut ulos tuiskuun.

"Ratapihalla on appelsiinijuna", hän sanoi.

"On pirun kylmä yö", sanoin minä.

"Se lähtee kymmenen minuutin kuluttua", sanoi hän.

Siinä kaikki. Ei mitään keskusteltavaa. Ja siinä junassa minä lähdin. Olin jääkaapissa. Luulin jalkaini paleltuvan piloille ennen aamua, ja viimeiset parikymmentä mailia Laramiehin minä tanssin vaunun portailla. Pyry oli niin sakea, etteivät kiertolaiset minua nähneet, enkä olisi välittänyt, vaikka olisivat nähneetkin.

Neljännestäalallani ostin lämpimän aamiaisen Laramiessa ja heti olin taas ylimaanjunan pakettivaunun portailla kiiveten sen mukana yli Kalliovuorten selkärangan. Eipä ole tapana kulkurien matkustella pikajunissa päivisin, mutta tässä myrskyssä en luullut junamiesten hennovan heittää miestä ojaan. Eivätkä heittäneetkään. Tulivat vain joka pysähdyspaikalla katsomaan, enkö vielä ollut kuoliaaksi paleltunut.

Amesin muistomerkin luona vuorten korkeimmalla kohdalla — en muista korkeuslukua — tuli jarrumies luokseni viimeisen kerran. "Kuules, Bo", sanoi hän. "Näetkö tuota tavarajunaa tuolla sivuraiteella?"

Näin minä. Se oli kuuden jalan päässä. Muuten en siinä myrskyssä olisi sitä nähnytkaan.

"Weil, siinä on eräässä vaunussa Kellyn armeijan jälkisakki. Niillä on olkia allaan ja niitä on niin paljon, että vaunu pysyy lämpimänä."

Hänen neuvonsa oli hyvä, ja minä noudatin sitä, kuitenkin valmiina, jos hän olisi pistänyt "vasenkätistä", kiepsautamaan takaisin pikajunaan. Mutta hän oli puhunut totta. Minä löysin vaunun — se oli iso jäädytysvaunu, jonka tuulenalusovi oli avattu ilmanvaihtoa varten. Kiipesin ylös ja astuin sisään. Polkaisin miehen jalalle ja toisen käsivarrelle. Valoa oli niukalti, ja minä näin vain sääriä, käsivarsia ja miesruhoja merkillisessä sekasorrossa. Eipä muualta voisi löytää sellaista ihmisaineistoa. Ne olivat pitkällään, poikkipuolin, toistensa yli ja ympäri. Neljäyhdeksättä reimaa pummiä ottaa aika tilan, kun ovat pitkällään. Ne miehet, joille astuin, taisivat vähän ärähtää. Niiden ruumiit ainakin liikahtivat kuin meren aallot ja ihan tahtomattani painoivat minua eteenpäin. En nähnyt mitään olkista paikkaa, mihin astua, ja niin astuin yhä miesten jäsenille. Levottomuutta syntyi niiden keskuudessa, ja minua lykättiin yhä eteenpäin. Menetin tasapainoni ja putosin istualleni. Onnettomasti kyllä jäi alleni jonkun pää. Seuraavassa silmänräpäyksessä oli hän kohahtanut kontalleen vihassa, ja minä lensin kautta ilman. Mikä ylös lentää, sen on alas tultava, ja minä tulin alas toisen miehen pään kohdalle.

Mitä sen jälkeen tapahtui, se on vain hyvin epäselvänä muistossani. Kuljin kuin puimakoneen läpi. Minut lennätettiin vaunun toisesta päästä toiseen. Ne kahdeksankymmentäneljä pummiä vanuttivat minua, kunnes minusta ei ollut paljoa jäljellä, ja silloin kuin ihmeen kautta näin olkisen paikan, johon asetuin. Olin päässyt sakkiin, ja hauskaan sakkiin tosiaankin. Koko sen päivän lennätimme eteenpäin

lumimyrskyssä, ja ajan kuluksi päätettiin, että kunkin oli kerrottava tarina. Ehtona oli, että jutun oli oltava hyvä, ja lisäksi sellainen, jota kukaan ei ennen ollut kuullut. Rangaistukseksi säädettiin se puimakonesatsi. Kukaan ei sitä hankkinut itselleen. Ja sanonpa heti, etten koko elämässäni ole kuullut niin mainiota kertomuskokoelmaa. Koossa oli neljäyhdeksättä miestä kaikista ilmansuunnista — minä viidentenähdeksättä — ja jokainen kertoi mestarinäytteen. Täytyi, sillä vaihtoehtona oli puimakone.

Myöhään illalla saavuimme Cheyenneen. Lumimyrsky oli huipussaan, ja vaikka viime ateriamme oli ollut aamiainen, ei kellään ollut halua lähteä jalkaa heittämään illaliiseksi. Koko yön me vielä matkasimme myrskyssä, ja seuraava päivä tapasi meidät Nebraskan ihanilla lakeuksilla, ja yhä olimme matkalla. Mutta me olimme irti myrskystä ja vuoristosta. Siunattu aurinko paistoi yli hymyilevän maan, emmekä me olleet syöneet neljäänkolmatta tuntiin. Saimme tietää, että juna saapuu puolenpäivän aikaan kaupunkiin, jonka nimi oli kai Grand Island.

Me keräsimme kolehdin ja lähetimme sähkösanoman sen kaupungin viranomaisille. Sen tekstinä oli, että 85 tervettä, nälkäistä pummiä saapuu puolenpäivän junassa ja että olisi mainio juttu, jos heille olisi päivällinen valmiina. Niillä viranomaisilla oli kaksi tietä valittavana. He voivat ruokkia meidät tai heittää vankilaan. Viimeksimainitussa tapauksessa heidän täytyisi joka tapauksessa ruokkia meitä, ja he päättivät viisaasti kyllä, että yksi ateria sai riittää.

Kun tavarajuna saapui kaupunkiin, istuimme me vaunujen katoilla heilutellen jalkojamme päivänpaisteessa. Koko kaupungin poliisivoima kuului vastaanottokomiteaan. He johtivat meidät pikku sakkeina kaupungin eri hotelleihin ja ravintoloihin, missä päivällinen oli meille valmistettuna. Olimme olleet kuusineljättä tuntia ruoatta emmekä tarvinneet opastusta, mitä tehdä. Sen jälkeen meidät marssitettiin takaisin asemalle. Poliisi oli varmuuden vuoksi pakottanut tavarajunan odottamaan meitä. Se lähti hitaasti, ja viisihdeksättä kulkuria rimpui sen vaiheilla tarttuen seinänvieriportaisiin. Me "valtasimme" junan.

Sinä iltana emme saaneet illallista — ei saanut sakki, mutta minä kyllä. Näet illallisen aikaan, kun juna oli lähdössä jostakin kylästä, kiipesi vaunuun, jossa juuri pelasin pedroa kolmen muun jäykkäniskan kanssa, muuan mies. Hänen paitansa rinnus oli epäilyttävästi pullollaan. Kädessä hänellä oli kuhmuinen peltipurkki, josta nousi tuoksu. Minä haistoin "jaavaa". Annoin korttini katselevalle toverille ja pyysin anteeksi poistumistani. Sitten, vaunun toisessa päässä, kateellisten katseitten seuraamana minä jaoin hänen jaavansa ja paitansa sisällyksen hänen kanssaan. Se mies oli ruotsalainen veikkoni.

Kymmenen maissa illalla päästiin Omahaan.

"Vaihdetaan sakkia", sanoi hän.

"Vaikka vain", sanoin minä.

Junan saapuessa Omahaan olimme valmiit täyttämään aikomuksemme. Mutta Omahan asukkaat olivat valmistuneet myös. Ruotsalainen ja minä roikuimme sivuportaissa valmiina tipauttamaan itsemme alas. Mutta juna ei pysähtynytkään. Lisäksi oli rivi poliiseja, napit ja tähdet loistaen sähkövalossa, radan kummallakin puolella. Ruotsalainen tiesi, ja minä tiesin, mitä meille tapahtuisi, jos niiden syliin tupahtaisimme. Me emme hellittäneet portaistamme, ja juna kulki edelleen yli Missouri-joen Council Bluffsien.

"Kenraali" Kelly oli kahdentuhannen pumminsa kanssa leirillä Chatauqua-puistossa muutaman mailin päässä. Me olimme hänen armeijansa jälkijoukon loppusakki ja lähdimme nyt marssimaan leirille. Ilta oli kääntynyt kylmäksi, ja raskaat tuulenpuuskaukset, sateen mukana tullen, kastelivat ja saivat meidät värisemään. Joukko poliiseja vartioi meitä ja seurasi leiriin asti. Ruotsalaisen kanssa vaanimme sopivaa tilaisuutta ja pääsimme pujahtamaan tiehemme.

Sade tuli alas kuuroina, ja pimeässä, missä ei nähnyt mitään kasvojensa edessä, me hapuillimme kuin sokeat. Vaistomme ohjasi meitä, sillä pian osuimme krouvin kohdalle — ei avoimen ja vilkasliikkeisen, ei myöskään sellaisen, joka yöksi oli suljettu, eikä sellaisenkaan kapakan kohdalle, jolla on vakituinen osoite, vaan me satuimme sellaiselle krouville, joka oli tukkien varassa siirrettävissä toiseen paikkaan. Ovet olivat lukossa. Ilkeä tuuli ja sade olivat niskassamme. Emme epäröineet. Rikki rysähti ovi, ja me painuimme sisään.

Minä olen ollut monasti huonossa yökortteerissa, "kantanut lippua" kaiken yötä helvetillisissä suurkaupungeissa, maannut vesilätäköissä, nukkunut lumessa kahden huovan alla lämpömittarin osoittaessa 74 astetta (Fahrenheitia) alle nollan, mutta sen voin vakuuttaa, etten surkeampaa yötä ole viettänyt kuin sen yön siinä siirrettävässä kapakassa sen ruotsalaisen seurassa Council Bluffsissa. Talo kun oli tukkien varassa, niin tuuli vihelsi sen lukuisissa lattia-aukoissa. Toiseksi sen varastot olivat tyhjä; ei ollut pulloihin pantua tulivettä, millä lämmitellä ja saada kurjuutensa unohtumaan. Meillä ei

ollut peitteitä, vaan märkinä pintaa myöten koetimme nukkua. Minä vääntäysin kapakkatiskin ja ruotsalainen pöydän alle. Lattian aukot tekivät nukkumisen mahdottomaksi, ja vähän päästä kiipesin tiskille. Ja hetken kuluttua kiipesi ruotsalainen pöydälleen.

Ja siinä minä väristen rukoilin aamun koittamista. Minä värisin, kunnes en enää voinut väristä, kunnes värisemislihakset uupuivat ja vain tuottivat ankaraa tuskaa. Ruotsalainen vaikeroi ja huokaili: "Ei koskaan enää, ei koskaan." Hän hoki tätä lausetta alinomaa, keskeyttämättä, tuhatkertaisesti; ja kun hän torkahti, hoki hän sitä unissaankin.

Aamun harmaan valon koittaessa me lähdimme tästä kidutuksen paikasta ja tulimme sumuiseen, kylmään, värisyttävään ilmaan. Me kompuroimme rautatielle. Minä päätin palata Omahaan heittämään jalkaa aamiaiseksi, ja toverini päätti lähteä Chicagoon päin. Eron hetki oli tullut. Kohmettuneet kätemme ojentuivat toisiaan kohti. Me värisimme kumpikin. Kun koetimme puhua, ei jähmettyneiltä huuilta ääntä lähtenyt. Siinä seisoi yksin, maailman hylkääminä; näimme vain rautatien, jonka kumpikin pää haihtui häilyvään sumuun. Me tuijotimme mykkinä toisiimme käsien alkaessa puristaa toisiaan toverillisesti. Ruotsalaisen kasvot olivat siniset vilusta, ja minun mahtoivat olla samanlaiset.

"Ei enää koskaan, vai mitä?" sain sanotuksi.

Sanat pyrkivät muodostumaan hänen kurkussaan, sitten tuli hänen kylmettyneen sielunsa pohjasta heikko kuiska: "Ei koskaan kulkuriksi."

Hän pysähtyi, mutta jatkoi sitten lujemmalla äänellä: "En enää lähde kulkuriksi. Hankin työpaikan. Paras olisi sinunkin. Tällaisista oistä saa reumatismia."

Hän puristi kättäni: "Hyvästi, Bo."

"Hyvästi, Bo", sanoin minä.

Sumu nielaisi meidät helmaansa. Se oli lopullinen eromme. Mutta tässä on tervehdykseni, veli Ruotsalainen missä lienetkin. Toivon, että sait haluamasi työpaikan.

Reisupoikia ja kisakissoja

Aina vähän väliä saan sanomalehdistä, aikakaus- ja tietosanakirjoista lukea elämäkerrallisia kuvauksia itsestäni, joissa sievin lausein sanotaan minun ruvenneen kulkuriksi tehdäkseen yhteiskunnallisia tutkimuksia. Tämä on elämäkertojien puolelta hyvin ystävällisesti tehty, mutta tieto on epätarkka. Minusta tuli kulkuri, trämppi — niin, sen elämänhalun takia, mikä minussa oli, sen levottoman vaellushalun takia, mikä kuohui veressäni. Yhteiskuntatutkimus tuli jälkeensä niinkuin sukeltaessa pinnan kastuminen. Minä lähdin kulkurien poluille, koska en voinut olla lähtemättä, koska ei ollut rautatielipun hintaa taskussani, koska olin sellaiseksi syntynyt, etten voinut tehdä työtä alinomaa "samalla vuorolla", ja koska — niin, koska oli helpompi lähteä kuin olla lähtemättä.

Olin siihen aikaan kotikaupungissani, Oaklandissa, ja olin kuusitoistavuotias. Olin myös saavuttanut häikäisevän maineen valitsemassani seikkailijasakissa, jossa olin tunnettu "Osterirosvojen Prinssinä". Totta on, että piirini ulkopuolella olevat kunnialliset lahtilaivurit, lastaajat, jahtimatuusit ja osterien lailliset omistajat nimittivät minua "hamppariksi", "heittiöksi", "varkaaksi" ja "rosvoksi" ja antoivat muita vähemmän sieviä nimityksiä — joita kaikkia pidimme kunnianiminä ja jotka kohottivat omanarvontuntoani korkealla istuimellani. En ollut silloin vielä lukenut Miltonin "Kadotettua paratiisia", mutta kun sitten tutustuin sen säkeeseen: "Parempi herrana helvetissä kuin taivaassa palvelijana", niin tunsin, että suurten sielujen ajatukset kulkevat samoja ratoja.

Tähän aikaan tapahtumain onnekas yhteensattuma heitti minut kulkurien poluille. Ei sattunut olemaan osterinpyynnissä mitään tehtävää, minun oli haettava Beniciasta, neljäkymmenen mailin päästä, joitakin huopia, ja Porta Costassa, muutaman mailin päässä Beniciasta, oli muuan vene poliisilla panttina. Nyt oli tämän veneen omistaja tuttavani, nimeltä Dinny McCrea. Veneen oli Whisky-Bob, toinen tuttava, varastanut ja jättänyt Porta Costaan. (Whisky-Bob parka, vasta viime talvena vedettiin hänen ruumiinsa lahden vedestä ja sen oli ampunut täyteen reikiä ties kuka.) Minä olin tullut "ylävirralta" alas vähää ennen ja ilmoittanut Dinny McCrealle hänen veneensä olinpaikan, ja hän oli tarjonnut minulle kymmenen dollaria sen tuomisesta Oaklandiin.

Aikaa minulla oli. Istuin laiturilla jutellen asiasta Kreikan-Nikin kanssa, joka hänkin oli jouten oleva osterirosvo. "Lähdetään", sanoin Nikille, ja hän oli suostuvainen. Oli muuten "poikki". Minulla oli sentään viisikymmentä senttiä ja pieni vene. Edellinen sijoitettiin jälkimmäiseen leivän, suolalihan ja sinappiasian muodossa. (Me söimme halulla ranskalaista sinappia siihen aikaan.) Sitten myöhään

iltapäivällä nostimme purjeen ja lähdimme. Purjehdimme koko yön, ja seuraavana aamuna, nousevan vuoksiaallon harjalla, tuulen työntäessä takaapäin tulimme uljaasti Carquinez-väylää pitkin Porta Costaan. Siinä oli varastettu vene, tuskin viidenkolmatta jalan päässä laiturista. Me laskimme siihen kiinni ja pudotimme pienen purjeemme. Lähetin Nikin kohottamaan ankkuria ja kävin itse purjenuoria irrottamaan.

Laiturille juoksi mies ja huusi meille jotakin. Se oli poliisi. Silloin muistui mieleeni, etten ollut ottanut Dinnyltä valtakirjaa hänen veneensä haltuunottamiseksi.

Sitäpaitsi tiesin poliisin vaativan viisikolmatta dollaria veneen talteenottamisesta ja hoitamisesta. Minun viimeinen puolidollariani oli mennyt suolalihaan ja ranskalaiseen sinappiin, ja palkkiota oli tiedossa vain kymmenen dollaria. Minä vilkaisin Nikkiin. Hänellä näytti olevan ankkuri nousemassa. "Vedä hiidessä", kuiskasin hänelle ja käännyn vastaamaan poliisille. Puhuessamme yht'aikaa kohtasivat sanamme toisensa veden yllä ja törmäsivät vastakkain. Nikki veti ankkuria niin että luulin jonkun suonen kädestä repeävän. Kun poliisi oli lopettanut uhkauksensa ja varoituksensa, kysyin häneltä, kuka hän oli. Sinä aikana, jonka hän tuhlassi sen selittämiseen, sai Nikki ankkurin irti. Minä tein nopeita laskelmia. Poliisin jalkain luona olivat portaat ja niiden alapäässä vene. Siinä aivot. Mutta se oli munalukossa. Sen varaan minä tein laskelmani. Tunsin poskillani tuulen viiman, näin veden vuolteen, katsoin montako nuoranpäätä vielä oli päästettävä, silmäsin taljoja ja pylpyröitä ja tiesin kaiken olevan kunnossa sekä heitin arvelemiset hiiteen.

"Ankkuri veneeseen", huusin Nikille, tempasin nuorat irti kiittäen kohtaloa siitä, että Whisky-Bob oli sitonut ne vetosolmuun eikä "umpeen".

Poliisi oli hypähtänyt portaitten alapäähän ja hapuili lukkoa. Ankkuri nousi veneeseen, ja viimeisen siteen käsissäni irrottuessa sai poliisi veneensä irti ja tarttui airoihin.

"Nosta", komensin ojentaen Nikille toisen ja tarttuen itse toiseen nostoköyteen. Poliisi oli juuri tarttumassa aluksemme perään. Tuulenpuuska täytti samassa purjeemme, ja me tempauduimme liikkeelle. Mainiota. Jos olisi ollut musta lippu, olisi kohottanut sen riemuiten. Poliisi nousi seisomaan, ja hänen kielensä elävyyden rinnalla kalpenivat kirkkaan päivän värit. Tapaili myös ampuma-asetta.

Mutta emmehän me varastaneet sitä venettä. Se ei ollut hänen. Mehän vain varastimme hänen palkkionsa, joka oli hänen erityinen keinottelumuotonsa. Emmekä me sitäkään itsellemme varastaneet, vaan tuttavalleni Dinny McCrealle.

Benician ohi tulimme muutamassa minuutissa, ja muutaman hetken päästä olivat myös minun huopani veneessä. Käänsimme aluksen kulkemaan höyrylaivalaiturin päitse, niin että näkisimme, jos sille joku tulisi. Eihän sitä tiennyt. Ehkäpä Port Costan poliisi oli soittanut Benician poliisille kertoen tulostamme. Pidimme sotaneuvottelun. Lojuimme kannella auringon lämpimässä, raittiin viiman vilvoittaessa kasvojamme ja virran vieriellessä allamme. Mahdoton oli sinä iltana päästä Oaklandiin iltapäiväksi ennen luodeveden aikaa. Ja arvasimme poliisinkin ryhtyneen toimiin Carquinez-väylän kohdalla, niin että meillä ei ollut muuta tehtävää kuin odottaa seuraavaa pakovettä, joka tulisi kahden aikaan aamulla, päästäksemme pimeässä livahtamaan ohi nuuskijain.

Me makailimme kannella, polttelimme savukkeita ja iloitsimme siitä, että elimme. Silmäsin virran vauhtiin veneen sivulla ja sanoin: "Tällä tuulella pääsisi pian Rio Vistaan."

"Ja sen rannoilla on hedelmääika", lisäsi Nikki.

"Alavesi virralla", sanoin. "Paras aika vuodesta mennä Sacramentoon."

Me kohahdimme ylös ja katsoimme toisiimme. Mainio länsituuli valui yllemme kuin viini. Tarkastimme vielä kerran virran voimaa. Minä väitän, että syy oli yksinomaan sen vuoksivirran ja hyvän, sopivan tuulen. Ne vaikuttivat merimiesvaistoihimme. Jos niitä ei olisi ollut, olisi koko se tapahtumain sarja, joka minut johti kulkurien poluille, katkennut.

Emme sanoneet sanaakaan, pudistimme pian vetelyyden pois ja kohotimme purjeet. Seikkailumme Sacramento-virralla eivät kuulu tähän kertomukseen. Mutta vihdoin saavuimme pääkaupunkiin ja kiinnitimme aluksemme laituriiin. Vesi oli mainiota, ja me kulutimme suurimman osan aikaamme uimalla. Hietarannalla rautatiesillan vierellä tapasimme joukon muitakin uimareita. Uintimme lomassa lojuimme hiekalla tarinoiden. Ne puhuivat eri kieltä kuin meidän sakki. Toinen sanasto tykkäänään. Olivat reisupoikia, ja joka sanalta tarttui minuun Polun viehätys yhä lujemmin.

"Kun olin Alabamassa", aloitti juttunsa joku niistä; tai sanoi toinen: "Tullessani C. & A-rataa K. C:stä"; kolmas tiesi, että "C. & A:lla ei ole umpivaunuissa portaita". Ja minä makasin ääneti ja kuuntelin. "Lake Shoren tiellä Ohiossa sattui minulle", jutteli muuan reisupoika; ja toinen: "Oletko matkustanut Wabash-radan 'Tykinluodilla'?" — "En", vastasi toinen, "mutta olen lähtenyt Chicagosta Valkoisella Postilla". —

"Puhukaa te rautateistä — odottakaahan, kun pääsette Pennsylvaniaan; neljä raidetta rinnan, ei vesitorneja, vaan ottavat vettä lennossa, se se on kulkua." — "Pohjois-Pacific on huono tie nyt." — "Salinas on mennyttä kalua, mullit äkäisiä." — "Jouduimme kiikkiin El Pasossa Mokki-Pojan kanssa." — "Pistäytykääs kerran Kanadan ranskalaismaalla — eivät siellä ymmärrä ollenkaan engelskaa — sanokaa 'mangee, madame, mangee, ei puhu ranska', hieraiskaa vatsaanne ja olkaa nälkäisen näköiset, niin saatte viipaleen sianvatsaa ja kimpaleen kuivaa taulaa."

Ja minä makasin hietikolla ja kuuntelin. Näiden rinnalla oli koko osterirosvous kuin kolmekymmentä senttiä. Uusi maailma kutsui minua joka sanalta — maailma, jossa oli teitä ja tunneleita, umpiportaita ja sivuovi-pullmanneja, oli mäjäyksiä ja puraisuja, "käyräkäsiä" ja "myttyjusseja", taulaa ja taitureita. Ja kaikki huokui seikkailua. Hyvä, minä tahdoin tutustua tähän maailmaan. Heittäysin niiden reisupoikain pariin. Olin yhtä voimakas kuin kuka tahansa heistä, yhtä nopsa, yhtä jäntevä, ja aivoni olivat yhtä hyvät.

Uinnin jälkeen, kun ilta tuli, he pukeutuivat ja lähtivät kaupungille. Minä mukaan. Pojat alkoivat "pommittaa pääväylää" saadakseen "hienoja", s.o. ryhtyivät pääkadulla kerjäämään rahoja. Minä en ollut elämässäni kerjännyt, ja tämä oli luonnolleni kovin pähkinä, kun ensin lähdin Polulle. Minulla oli tuhma päähänpintymä kerjuuta vastaan. Filosofiani sanoi siihen aikaan, että oli kunniakkaampaa varastaa kuin kerjätä ja että rosvous oli vieläkin hienompaa siihen liittyväin vaarain ja suuremman rangaistusuhkan takia. Osterirosvona olin jo tutustunut lain kouraan siinä määrin, että jos sen tuomiot olisin palvellut, olisi minulta mennyt tuhat vuotta vankiloissa. Rosvous oli miehekästä, kerjuu noloa ja hävettävää. Mutta minä kehityin niinä päivinä, kunnes opin pitämään kerjuuta huvittavana ajanviettona, älyä kysyvänä pelinä, hermojen koettelijana.

Mutta tänä ensi iltana en saanut itseäni siihen pakotetuksi, ja seuraus olikin, että kun pojat olivat valmiit menemään ravintolaan, olin minä yhä "poikki". Miini-Poika, luulen ma, antoi minulle hinnan, ja me söimme sakilla. Mutta syödessäni mietiskelin. Toinen oli kerjännyt, ja minä hyödyin. Minä päätin, että varastetun tavaran vastaanottaja oli koko joukon kehnempi kuin varas ja että toista kertaa ei sitä sattuisi. Eikä sattunutkaan. Minä rohkaisin mieleni seuraavana päivänä ja "heitin jalkaa" yhtä hyvin kuin naapurikin.

Kreikan-Nikin kunnianhimo ei vetänyt Polulle. Hän ei onnistunut yrittäessään heittää jalkaa, ja hän katosi eräänä iltana menen jollakin jaalalla San Franciscoon. Viime viikolla tapasin hänet nyrkkeilynäytöksessä. Hän oli edistynyt. Istui kunniapaikalla areenan luona. On ammattinyrkkeilijä-yhdistyksen taloudenhoitaja ja ylpeä ammatistaan. Tavallaan hän on näin kotikaupungissaan tähti urheilualalla.

"Eipä ole kukaan 'reisupoika', ennenkuin on kulkenut yli Mäen", se oli Polun laki Sacramentossa julistettuna. All right, minun oli siis mentävä yli Mäen ja ansaittava kannukseni. "Mäki" oli, sivumennen sanoen, Sierra Nevadan vuoristo. Koko sakki oli matkalla yli Mäen ja minä tietenkin mukana. Se oli myös Ranskan-Pojan ensi seikkailu Polulla. Hän oli juuri karannut kotoaan San Franciscosta. Hänen ja minun oli nyt suoritettava sällinäyte. Ohimennen huomautettakoon, että minun Prinssi-nimeni oli haihtunut olemattomiin. Minä olin saanut "monikani". Olin Seilari-Poika, sittemmin Friscon Poika, kun Kalliovuoret jo olivat minun ja synnyinvaltion välillä.

Kello 10.20 lähti Central Pacificin ylimaanjuna Sacramenton asemalta itää kohti — tuo aikamäärä on lähtemättömästi painunut mieleeni. Meitä oli toistakymmentä, ja me hapuilimme pimeässä edelläpäin valmiina hyppäämään junaan sen lähdettyä liikkeelle. Kaikki paikkakunnan reisupojat, mitä tunsimme, olivat tulleet katsomaan meidän tipahtamistamme, jopa tipauttamaankin, jos voisivat. Se oli heidän pilantekotapojaan, ja nelisenkymmentä heitä vain oli sitä toteuttamassa. Heidän johtajanaan oli rempseä reisupoika nimeltä Bob. Sacramento oli hänen kotikaupunkinsa, mutta kuljeskellut hän oli yli maan. Hän otti Ranskan-Pojan ja minut erilleen ja antoi tämän tapaisen neuvon: "Me koetamme tipauttaa ojaan koko roikan, ymmärrätekö? Mutta te kaksi olette heikot. Muut saavat pitää huolta itsestään. Niin pian kuin saatte naulatuksi umpiportaon, niin kattakaa se. Ja pysykää katolla Rosevillen yhdysaseman ohi, sillä siellä ovat poliisit pirullisia siepaten jokaisen, jonka tapaavat."

Veturi vihelsi, ja ylimaanjuna lähti. Siinä oli kolme umpiporrasta — tilaa siis kaikille. Olisimme tietenkin mieluummin livahtaneet paikoillemme huomaamatta, mutta neljäkymmentä ystäväämme ryntäsivät yhteen mylläkkään pitäen mitä häpeämättömintä menoa ja julkista kuuluttelua. Bobin neuvoa noudattaen minä heti nousin postivaunun katolle. Siinä makasin sitten sydämen tykyttäessä koko joukon ylimääräisiä sykähdyksiä ja kuuntelin toisten remua. Koko junamiehistö oli edelläpäin, ja ojaan heittäminen oli käynnissä nopeasti ja armottomasti. Kun juna oli kulkenut puolen mailia, se pysähtyi, ja junamiehet heittivät jäljelläolevatkin ojaan. Minun yksin oli onnistunut jäädä.

Takanapäin, luonaan pari kolme toveria, jotka olivat tapauksen nähneet, makasi Ranskan-Poika molemmat jalat poikki. Hän oli livennyt ja kompastunut — siinä kaikki, ja pyörät olivat suorittaneet lopun. Sellainen oli ensi astumiseni Polulle. Kaksi vuotta myöhemmin tapasin Ranskan-Pojan ja

tarkastin hänen "tynkensä". Tämä oli kohteliaisuuden osoitus. Raajarikot kernaasti tutkituttavat tynkiään. Kulkuripolun nähtävyyksiin kuuluu kahden sellaisen kohtaaminen. Heidän yhteinen onnettomuutensa on loppumattoman keskustelun aiheena heidän kesken; he kertovat kuinka se tapahtui, kuvailevat mitä tunsivat leikattaessa, lausuvat arvosteluja omastaan ja toisen lääkäristä, vetäytyvät sivuun, riisuvat ryysynsä ja siteensä sekä vertailevat tynkiä.

Mutta vasta muutamia päiviä myöhemmin, Nevadan tuolla puolen, kun sakki sai minut kiinni, sain kuulla Ranskan-Pojan onnettomuudesta. Sakki itsekin tuli varsin huonossa kunnossa. Oli ollut mukana junarikossa lumisuojausilla; Ilo-Joe oli siteissä, reidet poikki, ja muut parantelivat haavojaan ja murtumiaan.

Mutta, palatakseni lähtөөmme, minä lojuin sillä välin vaunun katolla, koettaen muistaa, oliko Rosevillen yhdysasema, josta Bob oli minua varoittanut, ensimmäinen vai toinen pysähdyspaikka. Enkä minä alas tullut sittenkään. Olin outo pelissä ja tunsin olevani paremmassa turvassa siellä, missä olin. Mutta enpä koskaan kertonut sakille, että olin koko yön katolla, yli Sierrain, läpi lumikatosten ja tunnelien, sekä alas Truckeehen toisella puolen, johon saavuin klo 7 aamulla. Sellainen menettely oli sopimatonta, ja minä olisin joutunut naurunalaiseksi. Täten vasta ensi kerran tunnustan totuuden, kuinka silloin kuljin yli Mäen. Mutta sakki tunnusti minut vertaisekseen, ja kun tulin takaisin Sacramentoon, olin täysiverinen reisupoika.

Mutta paljon oli vielä opittavaa. Bob oli opettajani, ja hän oli hyvä. Muistanpa erään illan (oli juuri näyttely Sacramentoissa, ja me olimme liikkeellä pitäen hyvää aikaa), kun kadotin hattuni tappelussa. Siinä seisoin kananvarkaana kadulla, ja Bobin oli minut pelastettava. Hän veti minut vähän sivulle ja antoi ohjeet. Olin juuri tullut kolmen päivän reisulta vankilasta ja tiesin, että jos nyt jouduin "kiikkiin", olin pahassa pulassa. Mutta eipä sopinut myöskään vilauttaa valkeaa sulkaa. Minä olin ollut Mäen takana, olin sakissa täysiverinen, ja minun oli huutooni vastattava. Niin hyväksyinkin Bobin ohjeet, ja hän tuli mukaan tarkastamaan, kuinka niitä noudatin.

Asetuimme K-kadun jalkakäytävälle, muistaakseni viidenteen kulmaan. Ilta oli aikainen ja katu oli täynnä väkeä. Bob tarkasteli jokaisen ohikulkevan kiinalaisen päähinettä. Olin ihmetelty, miksi reisupojilla yleensä oli "viiden dollarin kankealaitaiset Stetsonhatut", ja nyt tiesin. Saivat ne niin kuin minä nyt olin saava kiinalaisilta. Olin hermostunut — niin paljon kansaa oli läsnä; mutta Bob oli kylmä kuin jäävuori. Monta kertaa, kun minä jo lähdin kiinalaista kohti, jännittyneenä ja valmiina, hän veti minut takaisin: hän tahtoi, että saisin hyvän hatun, ja sellaisen, joka sopisi. Ohi kulki hattu, joka oli sopiva, mutta ei uusi; ja kymmenkunnan mahdolloman hatun jälkeen tuli uusi, mutta se ei ollut sopivaa kokoa. Ja kun tuli uusi ja sopiva, ei lieri ollut kyllin leveä tai oli se liian leveä. Kylläpä se Bob oli tarkka. Minä olin jo niin hermostunut, että olisin ottanut minkälaisen päähineen tahansa.

Vihdoin tuli hattu, ainoa hattu Sacramentoissa minua varten. Minä tiesin, että se oli se, heti sen nähtyäni. Minä vilkaisin Bobiin. Hän loi silmäyksen poliisiin päin ja päättään nyökäytti. Minä kohotin hatun kiinalaisen päältä ja laskin sen omaani. Se sopi kuin valettu. Sitten lähdin. Kuulin Bobin huudahtavan, ja näin hänen painiskelevan vimmastuneen mongolin kanssa. Juoksin. Käännyin seuraavasta kulmasta. Katu ei ollut niin täysi kuin K, ja minä kävelin tyyntyäkseni, huohotin ja onnittelin itseäni uuden hattuni ja pakooppääsyni johdosta.

Ja silloin, äkkiä, kulman taitse kiepsahti siihen paljaspää kiinalainen. Mukanaan oli hänellä joukko kansalaisiaan ja niiden kantapäillä puolen tusinaa miehiä ja poikia. Minä lennätin seuraavaan kulmaan, juoksin kadun poikki ja seuraavan kulman taa. Arvelin nyt ainakin hänestä päässeeni, ja aloin kävellä taas. Mutta kulman takaa tuli hännissäni se sitkeä mongoli. Olimme kuin tarinan jänis ja siili. Hän ei juossut niin nopeaan kuin minä, mutta hän lönyttyi jäljessä omaa tahtiaan ja tuhlassi paljon henkeään äänekkääseen metelöimiseen. Hän kutsui koko Sacramenton todistamaan häväistystään, ja hyvä joukko sacramentolaisia saikin sen kuulla ja joukkoutui hänen kantapäilleen. Minä juoksin kuin jänis, mutta aina se siili, seurassaan yhä kasvava armeija, pääsi jäljilleni. Mutta kun sitten poliisikin oli yhtynyt hänen sakkiinsa, panin parhaani liikkeelle. Minä kiisin ja käännähtelin, ja vannon juosseeni ainakin kaksikymmentä kortteliväliä suoraankin. Enkä enää koskaan sitä kiinalaista tavannut. Olipa se keikarihattu, ihkauusi Stetson, juuri kaupasta lähtenyt, ja koko sakki sitä kadehti. Sitäpaitsi se oli todistus, että olin näytteeni suorittanut. Käytin sitä toista vuotta.

Reisupojat ovat sieviä poikasia — kun tapaat heidät yksitellen ja he kertovat, "kuinka se tapahtui"; mutta usko minua, että sakissa on paras varoa. Ovat susia ja sellaisina kaatavat voimakkaimmankin miehen. Eivät ole arkalaisia. Tarrautuvat mieheen käsiksi ja jänteikkäiden ruumiittensa kaikilla voimilla pysyttelevät kiinni, kunnes hän on maassa avuttomana. Useamman kuin yhden kerran olen nähnyt, ja tiedän mitä sanon. Ja varo "vankkaa kättä". Jokainen reisupoika, jonka kanssa olen ollut Polulla, on sen mestari. Ranskan-Poikakin osasi, ennenkuin junan alle joutui.

Muistanpa elävästi, mitä näin "Pajukossa". Tämä paikka on puuryhmä suurella maa-alueella lähellä rautatieasemaa, tuskin viiden minuutin matkan päässä Sacramenton sydäimestä. On yöaika ja

näyttämöä valaisevat himmeästi tähtien tulet. Näen vanteran työmiehen reisupoikasakin keskellä. Hän on raivoissaan ja kiroilee niitä, ei pelkkää rahtuakaan, luottaa voimiinsa. Painaa noin 180 naulaa ja lihaksensa ovat kovat; mutta hän ei tiedä ketä on vastassa. Pojat murisevat rumasti. Ryntäävät joka puolelta, ja hän iskee ympäri käännähdellen. Parturi-Poika on vierelläni. Miehen kääntyessä hän hypähtää tehden sen tempun. Miehen selkä sattuu hänen polveensa; miehen kaulan ympäri, takaapäin, kiertyy hänen oikea kätensä, ranneluun painaessa kaulasuonta. Parturi-Poika heittäytyy koko painollaan taapäin. Se on vaikuttava heitto. Miehen hengityshän sitäpaitsi on salvattu. Se on "vankka käsi". Mies vastustelee, mutta on jo itse asiassa avuton. Reisupojat ovat hänen kimpussaansa joka puolelta, tarttuen hänen käsiinsä, jalkoihinsa ja vartaloonsa, ja kuin susi hirven kurkussa kuristaa Parturi-Poika painaen häntä taapäin. Ja kaatuupa mies, maahan sakin alle. Parturi-Poika muuttaa asentoaan, mutta ei hellitä hetkeksikään. Toisten poikain "käydessä läpi" miestä pitelevät toiset säaristä, niin ettei hän voi potkia eikä pyristellä vastaan. He parantavat asemansa riisumalla hänen kenkensä. Ja johan hän onkin antautunut. Voitettu mies. Ja henkeä ahdistaa yhä se vankka käsi. Hän korahtelee ilkeästi, ja pojat kiirehtivät. Eivätkä he tahdo tappaa. Kaikki on täytetty. Kuin komennosta hellittävät kaikki yht'aikaa ja haihtuvat joka suunnalle, yhdellä hänen kenkensä mukanaan — hän tietää mistä niillä saa puoli dollaria.

Mies nousee istualleen ja katselee ympärilleen ällistyneenä ja avuttomana. Vaikka hän tahtoisikin, olisi takaa-ajo paljain jaloin pimeässä toivotonta. Viivyn hetken katsellakseni häntä. Hän koettaa kurkkuaan, yskähtelee kuivasti ja kääntelee päätään kuin koetellakseen, ettei se ole poissa sijoiltaan. Sitten livahdan pois liittyäkseni sakkiiin enkä näe sitä miestä enää — vaikka aina olen hänet edessäni näkevä, tähtien valossa istuvana, hieman säikähtäneenä, aika lailla poissa suunniltaan ja nyökytellen päätään ja käännellen niskaansa merkillisellä tavalla.

Juopuneet miehet ovat reisupoikain erikoissaalista. Päihtyneen rosvoamista he nimittävät "käärön kääntelemiseksi", ja missä ovatkin, aina he vaanivat juopuneita. Ne ovat heidän herkkuaan kuin kärpänen hämähäkin. Sellaisen käärön käänteleväminen on varsin huvittava näky, varsinkin kun käärö on hyvin juopunut eikä häiriötä ole pelättävissä. Ensi pyöräyksellä katoavat hänen rahansa ja arvoesineensä. Sitten istuvat pojat ympärillä kuin intiaanit. Yhtä miellyttää juopuneen kravatti. Se katoaa. Toinen himoitsee hänen alusvaatteitaan. Yks kaks, ne riisutaan, ja veitsi lyhentää pian hihat ja alushousut. Tuttavia pummeja kutsutaan korjaamaan takki ja housut, jotka ovat pojille liian suuret. Ja lopuksi he lähtevät jättäen jäljelle juopuneen ja kasan ryysyjään.

Toinen näky väikkyy mielessäni. Pimeä yö. Sakkini astelee katukäytävää pitkin esikaupungissa. Tuosta menee mies kadun poikki sähkölampun kohdalla. Hänen astuntansa on hieman epävakaista ja retkahtelevaa. Pojat vainuavat riistaa heti. Mies on päihtynyt. Hän kompuroi toiselle katukäytävälle ja katoaa pimeään oikaisten yli rakentamattoman tontin. Mitään metsästyshuutoa ei kohoteta, mutta sakki ryhtyy nopeaan takaa-ajoon. Tontin keskivaiheilla se kiertää hänet. Mutta mitä nyt? — murinaa ja outoja hahmoja, pieniä ja hämäriä ja epäilyttäviä, on saaliin ja takaa-ajajien välillä. Toinen sakki reisupoikia! Ja vihamielin osoittavat he pian, että olemme tulleet heidän apajalleen, heidän seurattuaan saalistaan jo kymmenkunta korttelia. Mutta elämmehän alkuajan oloissa. Nämä sudet ovat pentuja, en luule niiden olleen juuri yli kahden-kolmentoista, tapasin joitakin niistä myöhemmin ja sain kuulla, että olivat juuri tulleet yli Mäen ollen kotoisin Denveristä ja Salt Lake Citystä. Meidän sakkimme etenee. Pennut ärisevät ja rähisevät ja tappelevat kuin pikkupirut. Sen juopuneen ympärillä riehuu taistelu hänen omistamisestaan. Kumoonpa menee hänkin, ja siinä hänen ruumiinsa yli riehuu taistelu kuin kreikkalaisten ja troijjalaisten kesken kaatuneen sankarin ruumiin ja varustusten yllä. Kirkunan ja valitusten kaikuessa, kyynelten vuotaessa ajetaan pennut pakoon ja minun sakkini kääntelee kääröä. Mutta aina muistan sen päihtyneen miesparan ällistyksen sen taistelun riehussa hänen ympärillään sillä rakentamattomalla tontilla. Näen hänen himmeässä valossa tolkuttavan typerää selitystään, hyvänahkaisesti rauhaa rakentaen mylläkässä, jonka syytä hän ei käsittänyt, ja kasvoillaan tosissaan närkästynyt ilme, kun hänen kimppuunsa — ihan asiatta — käy käsien paljous temmaten hänet siihen pyörteeseen.

"Kääröselät" ovat myös reisupoikain haluttua saalista. Ne ovat työtätekeviä trämpejä. Nimi johtuu kääröstä, huopapeitteestä, joka on hänen selässään. Se on nimeltään "punteli". Kun hän kulkee työhommista, otaksutaan hänellä aina olevan joitakin lantteja, ja niitä reisupojat himoitsevat. Kääröselkiä pyydystetään parhaiten vajoista, ladoista, lautatarhoista, ratapihoista yms., kaupunkien laitapuolilta, ja öisin, jolloin he levittävät huopapeitteensä ja laskeutuvat levolle.

"Kisakissat" ovat myös pelissä reisupoikain käsissä. Tutunomaisella kielellä puhuen ovat kisakissat lyhytsarvisia che-cha-quo'ita, tulokkaita, hentokoipia. Kisakissa on sellainen Polulle-tulija, joka on miehen mittainen tai ainakin jo nuorukainen. Poikanen, kuinka "vihreä" onkaan Polulla, ei ole kisakissa, hän on "taulanpala", ja jos hän matkaa "sällin" seurassa, on hän "opissa". Minun ei tarvinnut olla siinä asemassa, sillä en ollut kenenkään turvissa. Olin ensin reisupoika ja sitten sälli. Kun olin niin nuorena Polulla, hyppäsin yli kisakissa-oppiajan. Lyhyen hetken, siihen aikaan jolloin vaihdoin Friscon-Poikamonikani Seilari-Jackin nimeen, epäiltiin minua lyhyen aikaa kisakissaksi. Mutta lyhyen koeajan jälkeen epäilijät luopuivat harhaluuloistaan, kun minä näytin täysoppineen sällin pettämittömät merkit

ja tavat. Ja sanottakoon tässä nyt, että sälli on Polun ylimys. Ne ovat herroja ja mestareita, hyökkääviä miehiä, esihistorian päälliköitä, Nietzsche vaaleita petoja.

Kun minä tulin takaisin yli Mäen Nevadasta, sain tietää, että jokin virtarosvo oli varastanut Dinny McCrean veneen. (Merkkistä kyllä, en muista mihin joutui se vene, jolla Kreikan-Nikin kanssa purjehdin Oaklandista Port Costaan. Poliisi ei sitä saanut, eikä se ollut mukana ylös jokea tullessamme Sacramentoon, enkä muuta tiedä.) Hukattuani Dinny McCrean veneen olin tuomittu Polulle; ja kun kyllästyin Sacramentoon, sanoin hyvästit sakille (joka ystävälliseen tapaan yritti saada minut ojaan, kun lähdin tavarajunalla) ja matkasin sitten "pasaseerilla" alas San Joaquinin laaksoa. Kulkuripolku oli ottanut minut omakseen eikä hellittänyt; ja myöhemmin, kun olin meriä kulkenut ja ollut vakkana jos kantenakin, palasin taas Polulle tehdäkseni pitkän matkan "komeettana" ja "sällinä" ja sukeltaakseni yhteiskuntatutkimuksiinkin, joissa nahkani kastui.

Kaksituhatta.

Onneni ohjasi minut kerran muutaman viikon ajaksi sakkiin, johon kuului kaksituhatta tramppiä. Sitä nimitetään "Kellyn armeijaksi". Halki villin Lännen, Kaliforniasta lähtien, "kenraali" Kelly miehineen oli kulkenut junia vallaten; mutta poispa heidät tipautettiin, kun tulivat yli Missouri Idän maille. Itä ei ole lainkaan halukas antamaan vapaata kyytiä kahdelle tuhannelle trämpille. Kellyn armeija loikoili neuvottomana jonkin aikaa Council Bluffissa. Sinä päivänä, jona minä siihen liityin, odotti se epätoivon päättäväsyydellä junaa.

Komea nähtävä se oli. Kenraali Kelly istui mustan ratsun selässä, ja liehuvin lipuin, säkkipillien ja rumpujen soidessa, marssivat nuo kaksituhatta pummiä hänen ohitse, komppania komppanian jälkeen jaettuina kahteen divisioonaan, matkalla Vestonin pieneen kaupunkiin, jonne oli seitsemän mailin matka. Viimeisenä rekryyttinä jouduin toisen divisioonan viimeisen rykmentin viimeiseen komppaniaan, ihan jälkijoukon viimeiseen riviin. Armeija asettui leiriin Vestonin laidalle, rautatieratojen vierille — siitä kulki kaksi rataa: Chicago, Milwaukee ja St. Paul sekä Rock Island.

Aikomuksemme oli ottaa haltuumme ensi juna, mutta rautatievirikailijat asettuivat poikkiteloin — ja veivät voiton. Ei tullut mitään ensi junaa. Liikenne pysäytettiin sillä rataosalla. Sillä välin kuin me loikoilimme noiden kuolleiden ratojen varrella, tekivät Omahan ja Council Bluffsin hyvät ihmiset parastaan. Valmistautuivat muodostamaan vapaajoukkoja, joka sieppaisi haltuunsa junan Council Bluffissa, ajaisi sen meidän luoksemme ja lahjoittaisi sen meille. Mutta rautatieherrat tekivät tyhjäksi senkin tuuman. Eivät jääneet sitä vapaajoukkoa odottamaan. Aikaisin tuli asemalle veturi, perässään vain yksi yksityisvaunu; kun tämä osoitti elämän jälleen virkoavan kuolleella radalla, asettui armeija raiteiden vierille.

Mutta eipä koskaan viriä elämä kuolleille radoille niin merkillisellä tavalla kuin tuolloin noilla kahdella radalla. Länneistä päin kuului junan vihellys. Se tuli meitä kohti matkalla itään. Mekin olimme matkalla itään. Rivimme olivat valmistautumistouhussa. Veturin pilli puhalsi taajaan ja raivoisesti, ja juna lennätti täyttä vauhtiaan. Ei ollut pummiä, joka olisi voinut siihen nousta. Kuului veturin vihellys ja tuli toinen juna; sivuutti täyttä vauhtia, ja tuli vielä juna, ja vielä, kunnes lopulta tuli junia, joiksi oli koottu matkustaja-, tavara-, avo-, konduktööri- ja postivaunuja, vanhoja vetureita ja radankorjausvaunuja, kaikenlaista rojua ja käytännöstä pois joutunutta liikkuvaa kalustoa, mitä kerääntyy suurten rautatielinjain ratapihoille. Kun siten Council Bluffsin varikko oli tyhjennetty, lähti kone yksityisvaunuineen itään, ja liikenne kuoli taas.

Kului se päivä ja seuraava, eikä mitään liikkunut, ja kaiken aikaa lojuivat ne kaksituhatta pummiä ratavierellä tuulen ja sateen pieksämiselle alttiina. Mutta sinä yönä saivat Council Bluffsin hyvät ihmiset muodostetuksi vapaajoukon, joka kulki yli joen Omahaan ja liittyi siellä toiseen, yhdessä hyökäten Union Pacificin ratapihalle. Ottivat ensin haltuunsa veturin, saivat kokoon junan, nousivat siihen ja toivat sen Missouri yli Rock Islandin rataa pitkin meille. Rautatievirikailijat yrittivät tehdä tuuman tyhjäksi, mutta eivät onnistuneet. Piiripomo ja yksi radankorjauskunnan mies yrittivät salaisten sähkösanomaohjeiden mukaan kääntää junaa pois kiskoilta, mutta meillä oli partiot liikkeellä. Jäätyään kiinni junarikkohommista ja kahdentuhannen raivostuneen pummin keskellä miehet tunsivat olonsa epävarmaksi. En muista mikä heidät pelasti, arvatenkin junan saapuminen.

Nyt oli meidän vuoromme ottaa johto, ja me panimme toimeksi. Kiireessä oli juna jäänyt liian pieneksi 2 000:lle. Ja niin nuo ystävät ja pummit pitivät puhejuhlan, veljestyivät, lauloivat ja erosivat. Junan anastajat veivät sen takaisin Omahaan, ja pummit lähtivät seuraavana aamuna 140 mailin vaellukselle Des Moinesia kohti. Missouri yli päästyä alkoi siten Kellyn armeija marssia, eikä se enää päässyt junaa käyttämään. Se maksoi rautatieyhtiölle kapoittain rahaa, mutta ne pitivät kiinni periaatteesta ja voittivat.

Underwood, Leola, Menden, Avoca, Vainut, Marno, Atlantic, Wvoto, Anita, Adair, Adam, Casey, Stuart, Dexter, Carlham, De Soto, Van Meter, Bouneville, Commerce, Valley Junction — nuo nimet vilahtavat muistoissani, kun kartalta seuraan retkemme suuntaa läpi rehevän Iowan. Entäpä sen vieraanvaraiset farmarit! Ne lähtivät vankkureillaan kuljettamaan tavaroitamme ja tarjosivat tiepuolella lämminruoka-aterioita puolenpäivän aikaan; pienten sievien kaupunkien pormestarit pitivät tervehdyspuheita ja jouduttivat meitä eteenpäin; pikku tyttöjä ja neitoseja tuli lähetystöinä vastaamme, ja kunnan kansalaiset marssivat vierellämme pääkatuja pitkin. Joka päivä oli kuin juhlapäivä, sillä noita kaupunkipahasia oli taajassa.

Illoin tuli koko niiden väestö meidän leiriimme. Joka komppanialla oli nuotionsa, ja joka tulen vaiheilla oli jotakin erikoista nähtävää. Minun komppaniani, L:n, kokit olivat laulu- ja tanssitaiteilijoita ja pitivät huvista huolta. Jossakin toisella puolen leiriä lauloi kuoro — sen tähtiä oli meidän "hammaslääkärimme", ja me olimme hänestä ylpeät. Hän veti myös pois koko armeijan särkevät hampaat, ja kun nämä toimitukset tavallisesti tapahtuivat ruoka-aikoina, virkisti ruokahaluamme mitä vaihtelevin tapahtumain kirjavuus. Hammaslääkärillä ei ollut mitään kuoletusaineita, mutta pari kolme miestä oli aina apuna pitelemässä potilasta. Lisäksi pidettiin kirkonmenoja paikallisten pappien avulla, ja yhtämittäinen oli poliittisten puheitten sarja. Oli se elämää. Ja aika lailla kykyjä löytyykin kahdentuhannen kulkurin sakista. Meillä oli mm. pesäpalloyhdeksikkö, ja sunnuntaijuhlassa se tavallisesti voitti paikkakunnan joukkueen. Väliin parikin kertaa sunnuntaissa.

Viime vuonna saavuin luentomatalla Des Moines'in Pullman-vaunussa — ei trämpin "sivuovipullmanissa", vaan oikeassa. Näin tiepuolella vanhan kamiinatehtaan, ja sydämeni sykähti. Siellä oli toistakymmentä vuotta sitten armeijamme leiriytyneenä vannonut, että ei askeltakaan enää kipein jaloin. Me otimme haltuumme nuo tehdasrakennukset ja selitimme kaupunkilaisille, että olimme heidän muuriensa suojaan marssineet, mutta hiis vie, jos lähdimme jalan pois. Des Moines oli vieraanvarainen, mutta tässä oli liikaa kestiystäviä. Rakas lukija, käytähän hiukkasen laskutaitoasi! Kaksituhatta pummiä syö kolme vankkaa ateriaa päivässä, 42.000 viikossa eli 168.000 ateriaa kalenterin lyhyimpänä kuukautena. Se tuntuu jossakin. Meillä ei ollut rahaa. Des Moines sai sen tuntea.

Des Moines joutui epätoivoon. Me lojuimme leirillä, pidimme poliittisia puheita, panimme toimeen hengellisiä konsertteja, kiskoimme irti hampaita, pelasimme pesäpalloa ja "seitsentä" sekä söimme kuusituhatta ateriaa päivässä. Ja Des Moines maksoi. Des Moines esitti rautateille anomuksen, mutta ne pysyivät jyrkästi päätöksessään; selittivät, että junaa me emme saa, ja sillä hyvä. Jos myöntäisivät, olisi se ennakkotapaus, ja sitä yllykettä eivät anna. Ja me popsimme edelleen. Sepä siinä hirvittikin. Me olimme matkalla Washingtonin kaupunkiin presidentin puheille, ja Des Moines olisi saanut ottaa obliigaatiolainan maksaakseen matkamme, alennushinnallakin, ja jos vielä viivyimme, silloinkin täytyi sen tehdä velkaa.

Silloinpa joku paikkakunnan nero keksi ratkaisun. Me emme aikoneet kävellä. Hyvä. Meille oli toimitettava kyty. Des Moines'ista virtasi Mississipin varrella olevaan Keokukiin Des Moines-joki. Tämä osa siitä oli kolmesataa mailia pitkä. Siinä meille kulkutie, sanoi se paikkakunnan nero; ja kun meillä kerran olisi uivaa kalustoa, voisimme retkeillä Mississippia alas Ohion suulle ja sitä ylös, kunnes Washingtoniin olisi vain lyhyt matka yli vuoriston.

Des Moines pani toimeen keräyksen. Kaupungin menestystä harrastavat kansalaiset lahjoittivat useita tuhansia dollareita. Lautatavaraa, köysiä, nauvoja ja tilkityspuuvillaa ostettiin summassa, ja Des Moinesin rannoilla virisi vilkas laivanrakennusteollisuus. Des Moines on kuitenkin niin mitätön, että sille aiheettomasti on annettu "joen" nimitys. Meillä Lännessä sellaista sanottaisiin "puroksi". Seudun vanhemmat asukkaat pudistelivat päätään ja selittivät, ettei siinä ole vettä kylliksi. Mutta Des Moines ei huolinut siitä, kun vain oli toivo päästä meistä; ja me taas olimme niin herttaisen hyväuskoisia, ettemme mekään olleet huolissamme.

Keskiviikkona toukokuun 9. päivänä 1894 me lähdimme valtavalle riemuretkellemme. Des Moines selvisi meistä verrattain helposti, ja se olisi ollut velkapää pystyttämään pronssipatsaan sille nerolleen, joka sen pulasta päästi. Totta kyllä, Des Moines sai suorittaa aluksistamme hyvät rahat; me olimme syöneet 66.000 ateriaa niiden kamiinatehtaiden vaiheilla ja otimme vielä mukaamme 12.000 ateriaa — erämaassa uhkaavaa nälkää vastaan; mutta sittenkin, ajatelkaahan mitä olisi merkinnyt, jos olisimme olleet Des Moines'issa yksitoista kuukautta yhtä monen päivän asemesta. Lähtiessämme lupasimme myös palata, jos ei joki meitä suostuisi kuljettamaan.

Hyvä on tietää, että varastossa on 12.000 ateriaa, ja hyvää huolta niistä kai varastonhoitajat pitivätkin, sillä kuorma-alus katosi äkkiä eikä sitä ainakaan meidän veneestä käsin enää nähty. Komppaniajako meni toivottomasti pirstoiksi jokimatalla. Jokaisessa leirikunnassa on aina jokin määrä veijareita, nahjuksia, tavallisia ihmisiä ja hosujia. Meidän veneessä oli kymmenen miestä, ja ne olivat L-komppanian kerma. Jokainen oli toimen mies. Kahdesta syystä minut oli otettu siihen sakkiiin. Ensiksikin olin yhtä taitava kuin kuka hyvänsä ruoanhaun "jalan heitossa", ja sitten olin "Seilari-Jack".

Ymmärsin veneenhoitoa. Meidän kymmenikkömme unohti pian L-komppanian jäljellejääneet 40 miestä, ja kun meiltä oli mennyt hukkaan yksi ateria, unohdimme nopeasti varastonhoitajatkin. Olimme riippumattomat. Omin päin painoimme jokea alas sivuuttaen muut veneet ja, myönnänpä, aika ajoin ottaen talteemme ruokavarat, joita farmariväki oli armeijaa varten tuonut.

Tuosta kolmensadan mailin taipaleesta olimme suurimman osan päivän tai puolen matkan armeijaa edellä. Olimme hankkineet useita Amerikan lippuja. Kun saavuimme pieneen kaupunkiin tai näimme ryhmän farmareita rannalla, nostimme lippumme, selitimme olevamme "etujoukko" ja tiedustelimme, mitä hyvyksiä he olivat armeijaa varten tuoneet. Me edustimme sitä, tietysti, ja varastot annettiin meidän haltuumme.

Mutta me emme olleetkaan mitään lurjuksia. Emme koskaan ottaneet enempää kuin tarvitsimme. Mutta me otimme parhaat palat. Jos esim. joku farmari oli lahjoittanut useiden dollarien arvoisen tupakkapaketin, joutui se meille. Otimme myös voit, sokerit, kahvit ja säilykkeet. Mutta jos varastona oli herne- ja jauhosäkkejä, pari kolme teurastettua nautaa, niin me päättävästi pidätyimme niihin kajoamasta, ja lähtiessämme annoimme määräyksen jättää ne jäljessämme tulevalle varastonhoitajalle.

Totta vie, me kymmenen elimme hyvin maan lihavuudesta! Pitkän aikaa koetti kenraali Kelly saada meitä kiinni. Hän lähetti soutajia keveillä veneillä meitä pidättämään ja ehkäisemään merirosvomenoamme. He saivat meidät kylläkin kiinni, mutta heitä oli kaksi, meitä kymmenen. Kenraali oli antanut heille valtuuden vangita meidät, ja he sanoivat sen meille. Kun me ilmoitimme, ettei ollut halua antaa vangita itseämme, kiirehtivät he edelleen seuraavaan kaupunkiin pyytämään apua viranomaisilta. Me menimme maihin heti ja keitimme aikaisen illallisen; ja pimeään tultua lipuilimme hiljaa ohi kaupungin ja sen viranomaisten.

Minä pidin päiväkirjaa osalta retkeämme, ja kun nyt sitä selailen, pistää tuon tuostakin silmiini lauseparsa "hyvin eletään". Ja hyvin elettiinkin. Meille ei enää kelvannut veteen keitetty kahvi. Me käytimme siihen maitoa ja nimitimme sen, jos oikein muistan, "vaalakaksi wieniksi".

Ja meidän niin edellä kulkiessamme kermoja kuorien sekä varastonhoitajankin yhä jäädessä jälkeen sai jäljessä tuleva pääarmeija nähdä nälkää. Se oli sille kovaa, arvaan mä; mutta me kymmenen olimme individualisteja. Meillä oli aloitekykyä ja päättäväisyyttä. Me olimme varmasti vakuuttuneet sen periaatteen paikkansapitävyydestä, että kaukalo oli sen, joka sen ääreen ensinnä ennätti, ja että "vaal akka wieni" oli voimakkaille miehille kuuluva. Yhteen mittaan sai armeija kerran matkata ruoatta kahdeksanviidettä tuntia, ja sen jälkeen se saapui pieneen kylään, jossa oli noin 300 asukasta. Sen nimi oli muistaakseni Red Rock. Kylä oli muiden armeijamme kauttakulkupaikkain lailla asettanut turvallisuuskomitean. Jos otaksutaan perheeseen kuuluvan viisi henkeä, oli Red Rockissa kuusikymmentä ruokakuntaa. Niiden komitea jähmettyi säikähdyksestä, kun 2.000 nälkäistä pummiä kiinnitti veneitään kahteen kolmeen riviin jokivarrelle. Mutta kenraali Kelly oli kohtuuden mies. Hänellä ei ollut halua rasittaa kyläkuntaa. Hän ei odottanut 60:n ruokakunnan voivan tarjota 2.000 ateriaa. Sitä paitsi armeijalla oli raha-arkkukin.

Mutta asukkaiden komitea rupesi päättömäksi. "Tunkeilijaa ei ole mitenkään rohkaistava", oli sen ohjelma, ja kun kenraali Kelly halusi ostaa ruokaa, komitea kieltäytyi keskusteluista. Sillä ei ollut mitään myydä; Kellyn raha ei ollut "hyvää" heidän kauppalassaan. Silloin kävi kenraali toimeen. Torvet törähtelivät. Armeija nousi maihin ja asettui rantatörmällä taistelujärjestykseen. Komitea oli lähistöllä. Kenraali Kellyn puhe oli lyhyt.

"Pojat", sanoi hän, "milloin söitte viimeksi?"

"Toissa päivänä", kuului huuto.

"Oletteko nälkäiset?"

Kaksituhatta kurkkua jyräytti vastauksen. Sitten kenraali kääntyi komitean puoleen ja puhui:

"Hyvät herrat, te näette tilanteen. Mieheni eivät ole kahdeksaanviidettä tuntiin syöneet. Jos he saavat merkin tutkia kylänne, en vastaa seurauksista. Minä tarjouduin ostamaan teiltä ruokaa, mutta te kieltäysitte myymästä. Minä peruutan nyt tarjoukseni. Sen sijaan vaadin. Teillä on viisi minuuttia aikaa päätöksen tekoon. Te teurastatte kuusi nautaa ja valmistatte 4.000 annosta, tai me tulemme kylään. Viisi minuuttia, hyvät herrat."

Komitea katsahti pummien riveihin ja antautui. Ei tarvinnut viittä minuuttia. Se ei halunnut niin kauan olla epä tietoisena. Nautain teurastus ja muiden ruokavarain kokoaminen alkoi heti, ja armeija aterioitsi.

Ja sääliittä retkeili yhä edellä kymmenen individualistia kahmien mitä näkyvässä oli. Mutta kenraali Kelly nauhasi meidät. Hän lähetti ratsumiehiä kumpaakin rantaa pitkin varoittamaan farmareita ja

kaupunkien asukkaita meistä. Ne tekivät työnsä perinpohjin. Muutoin niin vieraanvaraiset farmarit kohtelivat meitä jäätävän kylmästi. Panivat vielä poliisit liikkeelle ja laskivat koirat irti. Minä tiedän. Kaksi viimeksimainittua yllätti minut, kun oli vielä piikkilanka-aita joen ja minun välilläni. Minulla oli kaksi maitosankoa "vaalakkaa wieniä" varten. Aita ei kärsinyt vaurioita, mutta me joimme sinä päivänä jokivedestä keitettyä alhaisokahvia ja minulla oli edessäni "jalan heittäminen" saadakseni uuden parin housuja. Oletko, rakas lukija, yrittänyt kiivetä piikkilanka-aidan yli maitosanko kummassakin kädessä? Siitä saakka on minussa vankka ennakkoluulo piikkilanka-aitaa vastaan, ja minä olen kokoillut sitä asiaa valaisevaa tilastoa.

Voimatta ansaita kunniallista elantoa, niin kauan kuin Kellyn ratsulähetit olivat edellä, palasimme armeijaan ja panimme toimeen kumouksen. Se oli pikkujuttu, mutta se tuhosi toisen divisioonan L-komppanian. Kapteeni kieltäytyi hyväksymästä meitä enää joukkoon; sanoi että olemme karkureita ja roikaleita; ja kun hän toi komppanian ravinto-osuuden, ei hän aikonut antaa meille mitään. Se kapteeni ei tuntenut meitä, muutoin hän ei olisi evännyt meiltä ruokaa. Heti paikalla ryhdyimme vehkeilemään hänen luutnanttinsa kanssa. Tämä liittyi meihin, mukanaan kymmenmiehinen venekuntansa, ja palkinnoksi valitsimme hänet M-komppanian kapteeniksi. L:n kapteeni nosti metakan. Se johti luoksemme kenraali Kellyn sekä everstit Speedin ja Bakerin. Mutta kun me kaksikymmentä pysyimme lujina, sai toimeenpanemamme kumous virallisen vahvistuksen.

Me emme yleensä vaivanneet varastonhoitajaa. Touhuajamme toivat parempia ruokavaroja farmareilta. Mutta kapteenimme epäili meitä. Hän ei ollut varma siitä, näkisikö meitä enää illalla, jos aamulla laskisi meidät kovin etäälle. Siksi hän kutsui sepän kapteeninvaltaansa lujittamaan. Meidän veneemme perään lyötiin kumpaankin kulmaan isot silmäpultit. Niitä vastaamaan hänen veneensä keulaan isot koukut. Ne painettiin meidän veneemme pultinsilmiin, ja niin olimme lujaan lukitut. Emme päässeet irti siitä kapteenista. Mutta me olimme masentumattomat. Kahleistammekin teimme verrattoman keksinnön kautta keinon, millä voitimme kaikki muut laivueen alukset.

Kuten muutkin suuret keksinnöt se oli sattuman tuoma. Johduimme siihen, kun ensi kerran ajoimme uponneeseen puunrunkoon kiinni virtapaikassa. Edellinen vene jäi kiinni ja toinen kiepsahti sen ympäri. Minä olin jälkiveneessä perää pitämässä. Turhaan yrittelimme irti. Silloin komensin toisen veneen miehet meille. Heti pääsi vene irti ja miehet palasivat siihen. Senjälkeen eivät tukit, karit eivätkä mitkään esteet meitä pelottaneet. Kun nokkavene törmäsi päin, olivat miehet silmänräpäyksessä häntäveneessä. Tietysti nokkavene silloin ui yli esteen, mutta häntävene tarttui. Kuin automaattit lennähtivät miehet yli nokkaveneeseen, ja irti olimme.

Armeijan käyttämät alukset olivat kaikki samaa mallia, tehdyt yhtä jatkuvaa pituutta ja sahalla katkaistut. Tasapohjaiset, suorakulmaiset. Kukin kuusi jalkaa leveä, kymmenen pitkä ja puolitoista syvä. Kun ne kaksi venettä olivat kytketyt yhteen, ohjasin kahdenkymmenen jalan alusta, joka veti kaksikymmentä isoa, väkevää pummiä, jotka vuorotellen soutivat ja meloivat sitä edelleen. Lastina oli vielä huopia, keittokalut ja yksityiset irtaimistot.

Vielä hankimme harmia kenraali Kellylle. Hän oli kutsunut pois ratsulähetinsä ja asettanut niiden sijaan etupäähän kolme poliisivenettä, jotka eivät laskeneet ketään edelleen. M-komppanian alus ahdisti näitä ankarasti. Olisimme helposti päässeet edelle, mutta se oli sääntöjä vastaan. Niin pysyimme sopivan välimatkan päässä vuoroamme odottaen. Edessä oli, me tiesimme, neitseellinen farmiseutu, kerjureilta säästynyt ja antelias; mutta me odotimme. Valkoista vettä me tarvitsimme, ja kun niemen taiveen takaa aukeni koski, tiesimme mitä oli tapahtuva. Kas niin! Poliisivene n:o 1 törmää karille ja jää siihen. Noin! Poliisivene n:o 2 seuraa esimerkkiä. Hei! Kolmas saa osakseen saman kohtalon. Tietysti törmää meidänkin veneemme päin, mutta yks kaks, miehet ovat peräveneessä ja heti taas keulaveneessä; yks kaks, peräveneessä ja keulaveneessä; taas kukin omassaan, ja edelleen mennään. "Seis! Te tulen korvennettavat!" kiljutaan poliisiveneistä. "Kuinka me voisimme — tuhat tulimmaista!" me vastaamme yksinkertaisesti kiitäen vetävässä virrassa, joka pian kantaa meidät toisten näkymättömiin vieraanvaraista farmiseutua kohti, joka luovuttaa erikoistaloutemme hoitajalle antimiansa kerman. Taas juodaan "vaalakkaa wieniä" ja uskotaan, että saalis kuuluu sille, joka sen saa.

Kenraali parka! Hän sai keksiä uuden keinon. Koko laivue pantiin meidän edellemme. Toisen divisioonan M-komppania sai rivissä paikkansa, joka oli viimeinen. Mutta vain päivä täytyi meidän siellä kuhnuksella. Edessä oli viisikolmatta mailia koskisia vesiä — virtoja, kareja, tukkeja. Tätä kohtaa ajatellen Des Moines'in vanhimmat asukkaat olivat päätään pudistelleet. Lähes kaksisataa alusta painuu koskiin edessämme, ja merkillisesti ne tarttuivat kareille. Mutta me menimme niiden haaksirikkoisten lomitse niinkuin öljytty salama. Kareja ei voinut välttää muutoin kuin rannalle menen. Me emme niitä vältäneetkään. Me menimme suoraan yli, yks kaks, yks kaks, nokkavene häntävene, nokkavene häntävene, kaikki perään, kaikki nokkaan ja paikoilleen! Sinä yönä rakensimme leirimme yksin ja maleksimme siinä koko seuraavan päivän armeijan paikatessa haaksirikkojaan ja lipuilla perässä luoksemme.

Yritteliäisyydellämme ei ollut rajoja. Kohotimme maston, levitimme huopia purjeiksi ja suoritimme muutamissa tunneissa päivämatkan armeijan reuhtoessa yliaikaa pysyäkseen perässämme. Kenraali Kellyn oli turvaututtava diplomatiaan. Mikään vene ei voinut saavuttaa meitä. Riidattomasti olimme nopein sakki, mikä milloinkaan on Des Moines'in puroa alas purjehtinut. Poliisivenekomentoa lievennettiin. Eversti Speed asettui alukseemme, ja tämän arvokkaan esimiehen seurassa oli meillä kunnia saapua ensimmäisinä Keokukiin Mississipille. Ja tässä paikassa haluan sanoa kenraali Kellylle ja eversti Speedille: Tässä on kourani! Te olitte sankareita, kumpikin, ja te olitte miehiä. Kadun ainakin kymmentä prosenttia niistä huolista, jotka teille olin aiheuttamassa M-komppanian esiveneen miehenä.

Keokukissa kytkettiin veneet yhteen suureksi lautaksi, ja oltuamme tuuliajolla päivän saimme höyrylaivan hinaamaan meidät Mississippia alas Quincyyn, Illinoisiin, jossa pystytimme leirimme Goose Islandille. Sitten hylättiin isolauttahomma ja kytkettiin veneet neljä yhteen ja vedettiin kansi päälle.

Joku vihjasi minulle, että Quincy oli Yhdysvaltain rikkain kaupunki kokoisistaan. Kun sen kuulin, sain vastustamattoman halun "heittää jalkaa". Kuinka voisin jättää sellaisen tilaisuuden käyttämättä! Pikku ruuhessa meloin yli joen, mutta kun palasin laivueelle, toin ison jokiveneellisen saalista. Tietysti pidin saamani rahat itse — maksaen kyllä soutajille; vaatteista otin myös parhaat: sukat, alushousut, paidan, housut ja puseron; ja kun M-komppania oli täysin varustautunut, jäi vielä kunnioitettava kasa, joka lahjoitettiin L:lle. Niin, olinpa silloin nuori ja keinokas! Kerroin tuhansia "elämäntarinoita" Quincyn hyville ihmisille, ja jokainen tarina oli "hyvä"; ja nyt ruvettuani sepittelemään kuvalehtiin novelleja olen usein kaiholla muistellut sitä aiheiden runsautta ja käsittelytavan monipuolisuutta, joka oli käytettävänäni sinä päivänä Quincyn kaupungissa Illinoisissa.

Hannibalissa, Missouriissa, meni voittamaton kymmenikkömme hajalle. Se tapahtui tarkoituksesta. Jouduimme vain erillemme. Pannuseppä ja minä livahdimme pois salaa. Samana päivänä Scotty ja Davy pujahtivat Illinoisin rajalle; myös McAvoy ja Fish katosivat. Se teki jo kuusi kymmenestä; mitä niistä jäljellejääneistä neljästä tuli, sitä emme tiedä. Kuvaavina elämällemme otan tähän kappaleita päiväkirjastani.

"Perjantai, toukok. 25 p. Pannuseppä ja minä jätämme leirin. Maihin veneellä Illinoisin puolelle. Kuusi mailia C. B. & Q:n rataa Fall Creekin. Sen verran käveltyämme tapaamme resiinan ja paineemme taas kuusi mailia Hulliin, Wabash-radalla. Siellä tapaamme McAvoy'n, Fishin, Scottyn ja Davyn, jotka myös ovat eronneet armeijasta."

"Luantai, toukok. 26 p. Klo 2.11 aamulla sieppaamme kiinni 'tykinluodista' sen hiljentäessä vauhtiaan rataristeyksessä. Scotty ja Davy lensivät ojaan. Muut neljä jouduimme ojaan vasta Bluffsissa, 40 mailin päässä. Iltapäivällä Fish ja McAvoy ottivat tavarajunan, minä ja pannuseppä lähdimme ruokaa etsimään."

"Sunnuntai, toukok. 27 p. Klo 3.21 aamulla saimme 'tykkiluodin' umpiportaista kiinni ja tapasimme Scottyn ja Davyn. Päivän koittaessa kaikki ojaan Jacksonvillessä. C. & A-juna sivuuttaa sen, ja me yritämme mukaan. Pannuseppä meni, ei palannut. Pääsi kai tavarajunaan."

"Maanantai, toukok. 28 p. Pannuseppää ei kuulu. Scotty ja Davy menivät johonkin nukahtamaan eivätkä palanneet ajoissa päästäkseen matkustajajunaan klo 3.30 ap. Minä pääsin ja aamun valjetessa olin Mason Cityssä; 25.000 asukasta. Sieltä läksin karjajunassa ja ajoin koko yön."

"Tiistai, toukok. 29 p. Saavuin Chicagoon klo 7 ap..."

Vuosia myöhemmin sain surukseni Kiinassa kuulla, että meidän keksintömme, jolla pääsimme yli Des Moines'in koskien — yks kaks, nokkavene häntävene — ei ollut ensimmäinen laatuaan maailmassa. Kiinalaiset jokivenemiehet ovat sitä tapaa noudattaneet vuosituhansia "pahoissa vesissä". Hyvä keino kumminkin. Se kestää tri Jordanin "totuuskokeen", joka kuuluu näin: "Toimiiko se? Uskoisitteko henkenne sen varaan?"

Mullit.

Jos kulkuri äkkiä katoaisi Yhdysvalloista, seuraisi siitä suurta kurjuutta moniin perheisiin. Trämppi näet toimittaa tuhansille ihmisille tilaisuuden ansaita kunniallisen elantonsa sekä kasvattaa lapsensa kurituksessa ja Herran nuhteessa. Minä tiedän sen. Aikoinaan oli isänikin konstaapeli ja ahdisteli trämpejä elannokseen. Kunta maksoi hänelle hänen pyydystämänsä trämppien pääluvun mukaan korvausta, ja hän sai, luulen, tierahojakin. Tulojen ja menojen yhteenkäyminen oli aina ankara kysymys meidän perheessämme, ja lihamäärä pöydässä, uusi kenkäpari, päivän huvitukset tai uuden koulukirjan osto riippuivat isän onnistumisesta tuossa takaa-ajossa. Muistanpa millä jännityksellä ja innolla odotin

aamalla tietoa siitä, kuinka yöllinen metsästys oli onnistunut — kuinka monta trämppiä isä oli putkaan kuljettanut ja mitä mahdollisuuksia oli saada ne tuomituiksi. Ja niin minä, kun myöhemmin elämässä trämppinä olin onnistunut välttämään vaanivan konstaapelin, tunsin sääliä hänen kotonaan odottavia pikku tyttöjä ja poikia kohtaan; tunsin kuin olisin heiltä riistänyt jotakin elämän hyvyyksistä.

Mutta se kaikki kuuluu peliin. Pummi halveksii yhteiskuntaa, ja yhteiskunnan vahtikoirat elävät hänestä. Jotkut pummit antavat kernaasti siepata itsensä kiinni — talvisin varsinkin. Tietysti sellaiset pummit valitsevat yhteiskunnan, missä vankilat ovat "hyviä", työtä ei vaadita ja ruokaa on kyllin. Onpa myös ollut, ja kai on vieläkin, konstaapeleita, jotka jakavat saaliinsa pummin kanssa. Sellaisen ei tarvitse metsästä. Hän viheltää ja saalis tulee käsiin. Ihmeteltävän paljon rahaa tehdään perkipennittömillä trämpeillä. Kautta koko Etelän on — oli ainakin minun kierrellessäni — vankileirejä ja -tiloja, joista farmarit ostavat vangittujen pummien työajan ja joissa näiden on tehtävä työtä. Sitten on seutuja, kuten Rutlandin kivilouhimot Vermontissa, missä kulkuria riistetään, missä hänen ruumiinsa voima, mikä on koottu "nuottaa potkemalla" tai "portteja kolistamalla", käytetään sen erikoisen yhdyskunnan eduksi.

Minä en kylläkään omakohtaisesti tunne Rutlandin kivilouhimoja ja olen siitä iloinen, varsinkin kun muistan kuinka vähällä olin joutua sinne. Trämpejä myöten tiedot kulkevat, ja minä kuulin niistä puhuttavan ollessani Indianassa. Uuteen Englantiin tultuani kuulin niistä puhuttavan varsin usein, ja aina liehuivat silloin vaaran merkit. "Miehiä halutaan louhoksiin", sanoivat pummit, "eikä vähempää anneta kuin yhdeksänkymmentä päivää." New Hampshireen tultuani olin perin varuillani noiden paikkain suhteen ja vältin hartaasti kosketusta rautatie-"koppien" ja "mullien", s.o. poliisien kanssa, tarkemmin kuin koskaan ennen.

Eräänä iltana kuljin Concordin ratapihaa ja löysin lähtövalmiin tavarajunan. Etsin tyhjän vaunun, vedin oven auki ja kiipesin sisään. Toivoin pääseväni White Riverin yli aamuun; se veisi minut Vermontiin ja vielä hyvän matkan päähän Rutlandista. Mutta sen jälkeen pohjoiseen pyrkiessäni lähenisi tuo vaaran paikka. Vaunustani löysin "kisakissan", joka tavattomasti säikähti tullessani. Hän piti minua "kiertolaisena" (jarrumiehenä) ja saatuaan tietää, että olin vain "jäykkäniska", selitti Rutlandin louhokset säikähdyksensä syyksi. Hän oli nuori maalaispoika ja oli retkeillyt vasta kotimaillaan.

Juna lähti ja me nukahdimme vaunun toiseen päähän. Pari kolme tuntia myöhemmin heräsin siihen, että sivuovi avautui. Kisakissa nukkui yhä. En liikahtanut, varjostin vain vähän silmiäni voidakseni tirkistää. Lyhty pistettiin ovesta sisään ja sen jälkeen "kiertolaisen" pää. Hän huomasi meidät ja tarkasti hetken. Minä odotin tavallista tiuskausta: "Pääsettekö sieltä, sammakonpojat!" Sen sijaan hän veti varovasti lyhdyn pois ja sulki hiljaa oven. Tämä oli tavatonta ja tuntui epäilyttävältä. Minä kuuntelin ja kuulin salvan sulkeutuvan. Ovi oli ulkoapäin teljetty. Sisäpuolelta ei sitä voisi avata. Nopean poispääsyn tie oli tukittu. Tämä ei käy. Minä odotin joitakin sekunteja, sitten hiivin vasemmalle ovelle ja koetin sitä. Se ei ollut vielä telkeessä. Avasin sen, pudottauduin maahan ja suljin sen. Sitten matelin junan alitse toiselle puolen ja avasin jarrumiehen sulkeman oven sekä kiipesin paikalleni. Suljin oven. Kumpikin tie oli taas käytettävissä. Poikanen nukkui yhä.

Juna lähti. Tuli seuraava pysähdys. Kuulin askeleita soralla. Vasen ovi lensi meluisasti auki. Kisakissa heräsi, minä olin herävinäni; kohahdimme istuallemme ja tuijotimme lyhtyyn. Jarrumies ei kuluttanut aikaa turhaan, vaan kävi suoraan asiaan.

"Tahdon kolme dollaria", sanoi hän.

Me lähenimme häntä neuvotellaksemme. Me ilmaisimme hartaan halumme olevan antaa hänelle kolme taalaa, mutta ilmoitimme, että kirokun kova onnemme ei sallinut meidän tätä haluamme tyydyttää. Kiertolainen ei uskonut. Hän ryhtyi tinkimään. Lupasi tyytyä kahteen. Me valitimme köyhyyttämme. Hän käytti rumaa puhetta, haukkui meitä sammakonpojiksi ja toivoi helvettiin aamiaiselle. Sitten hän uhkasi. Hän selitti, että jos ei rahaa löydy, hän sulkee meidät vaunuamme ja White Riverillä luovuttaa viranomaisille. Antoi myös kuvauksen Rutlandin louhimoista.

Ja niin hän luuli saaneensa meidät pihtiin. Eikö hän itse ollut toisella ovelle ja toisenhan hän oli sulkenut ulkoapäin! Kun hän alkoi puhua louhimosta, yritti säikähtynyt kisakissa hypätä toiselle ovelle. Kiertolainen nauraa hohotti. "Älä hätäile, poika", sanoi hän: "Suljin sen oven viime asemalla." Kisakissa uskoi ja oli epätoivoissaan.

Kiertolainen antoi uhkavaatimuksensa. Joko me kaivoimme esille kaksi dollaria tai hän sulki meidät vaunuun jättääkseen meidät konstaapeleille — ja se merkitsi 90 päivää louhoksessa. Kuvittelepas nyt, hyvä lukija, että toinen ovi olisi ollut lukittuna. Ajattele ihmiselämän epävakaisuutta. Yhden dollarin takia olisi sinun ollut mentävä kivilouhimoon ja raadettava orjana kolme kuukautta. Niin myös kisakissan. Älä sentään välitä minusta, joka olin hirtehin, mutta ajattele sitä kisakissaa. Hän olisi saattanut noiden kolmen kuukauden jälkeen tulla maailmaan takaisin rikoksiin tuomittuna. Ja sitten hän

joskus olisi saattanut halkaista kallosi saadakseen rahasi — tai jos ei sinun kalloasi, niin jonkun toisen viattoman olentoparan kallon!

Mutta ovi oli auki ja vain minä sen tiesin. Kisakissa ja minä rukoilimme armoa. Minä yhdyin rukoiluun ja vaikeroimiseen, ihan piruuttani, mutta tein kuitenkin parastani. Kerroin "tarinan", joka olisi sulattanut minkä saiturin sydämen tahansa, mutta se ei sulattanut sen rahaa himoitsevan kiertolaisen sydäntä. Kun hän tuli vakuuttuneeksi siitä, ettei meillä ollut rahaa, paiskasi hän oven kiinni ja sulki sen, sitten hän seiso i hetkisen epäillen meidän pettäneen häntä ja odotti vieläkin kahta taalaansa.

Silloin minä heittelin hänelle muutamia kompia. Nimitin vuorostani häntä sammakonpojaksi ja muuksi, millä kaikilla nimillä hän oli meitä kunnioittanut. Ja lisäsinpä vielä omastakin puolestani. Tulin näet Lännestä, jossa osataan kirotta, enkä minä voinut antaa vaivaisen uusenglantilaisen kiertolaisen voittaa itseäni kielen eloisuudessa ja voimassa. Alussa se yritti nauraa. Sitten erehtyi vastaamaan. Minä heitin pari lausetta lisää ja somistin hänet lennokkailla ja leimuavilla nimityksillä. Eikä ollut puhetulvani pelkkää sanahelinää, minä olin todella suuttunut tähän viheliäiseen olentoon, joka dollarivaivaisen takia oli valmis myymään minut kolmen kuukauden orjuuteen. Epäilenpä myös, että hänelle olisi tullut osuus konstaapelin saaliista.

Mutta minä höyhensin hänet. Monen dollarin edestä ärsyitin hänen tunteitaan ja masensin hänen itserakkauttaan. Hän yritti uhkailla luvaten tulla ja potkaista sisälmykseni ulos. Minä puolestani lupasin potkaista häntä tauluun hänen kiivetessään vaunuun. Aseman etu oli minun puolellani, ja hän havaitsi sen. Ja niin piti hän oven suljettuna ja kutsui muuta junamiehistöä apuun. Minä kuulin niiden vastaavan ja soran roiskuvan niiden askeleista. Ja koko ajan oli toinen ovi salvaton eivätkä he sitä tienneet; ja sillä välin oli kisakissa kuolla kauhusta.

Oh, olinpa minä sankari — peräytymistie takanani. Minä herjasin jarrumiestä ja hänen tovereitaan, kunnes ne tempasivat oven auki ja minä näin niiden raivostuneet katseet lyhtyjen valossa. Juttu oli heidän mielestään perin selvä. Me olimme muka satimessa ja he saivat tulla meitä pitelemään. Alkoivat nousta. Minä en potkaissut ketään naamaan. Tempasin vain toisen oven auki ja livahdin pois, kisakissa perässäni. Junamiehistö kaapasi jäljessä.

Me hyppäsimme — jos oikein muistan — yli kiviaidan. Mutta ei ollut meillä selvää käsitystä siitä, missä olimme. Pimeässä minä kompastuin hautakiveen. Kisakissa kaatui yli toisen. Ja sitten alkoi ajojahti kautta kalmiston. Aaveet lienevät saaneet käsityksen meidän vauhdistamme. Mutta tulivatpa perässämme ne junalaisetkin. Hellittivät vasta kun me pääsimme toisen aidan yli tielle ja pimeään metsään, sekä palasivat junaansa. Hiukan myöhemmin pääsimme kisakissan kanssa erään farmarin kaivolle. Oli aikomuksemme juoda vettä, mutta kun ohut nyöri meni alas kaivoon, vedimme siitä, ja ylös tuli gallonan kannu kermaa. — Ja niin vähällä minä olin joutua Rutlandin louhokseen Vermontissa.

Kun pummit antavat sanan käydä, että "mullit ovat äkäisiä", niin välttää sitä kaupunkia; tai jos mennä täytyy, niin mene pehmeästi sen läpi. On kaupunkeja, joiden läpi on aina kuljettava pehmeästi. Sellainen on Cheyenne, Union Pacific-radnan varrella. Sillä on maine yli Yhdysvaltain "äkäisyydestään" — ja sen oli sille hankkinut Jeff Carr (mikäli nimen oikein muistan). Jeff Carr saattoi laukaista pummin tauluun ihan silmänräpäyksessä. Ei koskaan ryhtynyt keskusteluun. Siinä silmänräpäyksessä kun sai käsiinsä, hän iski molemmin nyrkein, nuijalla tai mitä vain käteen sattui. Ja pideltyään pummiä hän lähetti tämän kaupungista luvaten parempaa, jos tämä vielä uskalsi nenäänsä sinne pistää. Jeff Carr tuns i leikin. Pohjoiseen, etelään, itään ja länteen käsin kuljettivat pidellyt pummit Yhdysvaltojen (sekä Kanadan ja Meksikon) rajoille asti tiedon siitä, että Cheyenne oli "äkäinen". Onnekseni en sattunut Jeff Carrin tuttavuuteen. Tuulispäänä menin läpi sen kaupungin. Meitä oli silloin 84 pummiä. Lukumäärä teki meidät varsin ylimielisiksi muihin paitsi Jeff Carriin nähden. Se nimi salpasi koko mielikuvituksemme, lamautti miehuutemme, ja koko sakki pelkäsi kuollakseen häntä.

Eipä juuri maksa vaivaa ryhtyä keskustelemaan "mullien" kanssa, jos ne ovat "äkäisiä". Nopea poistuminen on paras. Minä tarvitsin jonkin aikaa, ennenkuin sen opin, mutta päästötutkinnon antoi minulle muuan New-Yorkin mulli, ja sen jälkeen lähtevät kypäläni automaattisesti liikkeelle, kun sellainen lähtee jälkeeni. Se valmius on yhäkin veressäni ja pysyy. Vaikka eläisin kahdeksankymmenen vuoden ikään ja kompuroisin kainalosauvoin katua pitkin, niin heti kun näkisin poliisin tulevan kohti, pudottaisin kainalosauvat ja juoksisin kuin peura.

Kasvatukseni loppusilauksen sain siis New-Yorkissa. Eräänä kuumana kesäiltana. Viikon oli ilma ollut tukahduttava. Minä olin ottanut tavakseni "heittää jalkaa" aamuisin ja levätä iltapäivät pienessä puistossa, joka oli lähellä sanomalehtipalats eja Kaupungintaloo. Läheltä sain ostaa puhdistajilta kirjoja, jotka olivat painettaessa tai sidottaessa hieman vikaantuneet, muutamalla sentillä kappaleen. Ja puistossa oli pieniä majoja, joista sai ostaa mainiota, jääkylmää, sterilisoitua maitoa ja kirnupiimää sentillä lasin. Joka iltapäivä istuin penkillä lukemassa ja tyhjensin 5-10 lasia. Ilma oli todella hiostava.

Niinpä olin siis veltto ja lueskeleva, maitoa latkiva pummi, mutta mitä sainkaan siitä! Eräänä

iltapäivänä saavuini puistoon uusi kirjasaalis kinalossani ja hirvittävä kirkumaidon jano paidassani. Keskellä katua, Kaupungintalon edustalla, huomasiin kulkiessani maitomyymälää kohti väkijoukon. Kun se oli juuri kohdallani, niin pysähdyin. Ensin en voinut nähdä mitään. Sitten näin vilaukselta ja kuulin äänistä, että joukko katupoikia siinä pelasi pii-viitä. Nyt ei pii-vii ole sallittua New-Yorkin kadulla. En tiennyt sitä, mutta varsin pian sain tietää. Puolen minuuttia olin ehkä siinä seisonut ja saanut tietää väenkokouksen syyn, kun muuan katupojista huusi: "Mulli." Pojat tiesivät tiensä. Juoksisivat. Minä en.

Joukko hajaantui heti ja jakaantui katukäytävälle. Samaan suuntaan lienee painunut puolisensataa miestä. Olimme jotenkin hajallaan. Näin "mullin", rotevan, harmaapukuisen poliisin. Hän asteli keskellä katua, kiirehtimättä kuin kävelyllä. Sattumalta panin merkille, että hän muutti vähän suuntaansa lähtien samaa katukäytävää kohti kuin minäkin. Hän asteli verkalleen harvan joukon läpi, ja minä näin, että tiemme tulisivat yhtymään. Olin niin varma viattomuudestani, etten mitään aavistanut, huolimatta kaikista mulleja koskevista opetuksistani. En aavistanut sen minua tähtäilevän. Kunnioituksesta lakia kohtaan pysähdyin antaakseni hänen mennä ohi. Mutta samassa hän varoittamatta tarttuikin rinnuksiini kaksin käsin. Sanoillaan hän heitti ilkeän varjon minun syntyperääni.

Amerikkalainen vereni kuohahti. Kaikki vapautta rakastaneet esi-isäni vaativat oikeuttaan minun kauttani. "Mitä tarkoitatte?" tiukkasin. Vaadin, nähkääs, selitystä. Ja sain. Tuiskis. Hänen nuijansa iski kallooni, ja minä horjahdin taapäin kuin päihtynyt, ympärillä olevain utelioiden häilyessä silmissäni kuin aallot merellä. Kallitit kirjani tipahtivat maan tomuun, ja poliisin nuija uhkasi iskeä toisen kerran. Sinä hetkenä minä häyrypäissänikin näin näyn. Näin sen nuijan useita kertoja iskevän kallooni; näin itseni verisenä poliisioikeudessa; kuulin syytöksen katumetelistä, röyhkeästä puheesta ja poliisin vastustamisesta yms., ja näin myös itseni Blackwell-saarella. Oh, tunsinpa sen leikin. Ja samalla meni minulta kaikki halu vaatia selityksiä. En edes pysähtynyt kokoamaan kalliita kirjojani, jotka vielä olivat lukematta. Minä käännyn ja juoksin. Olin kovin sairas, mutta minä juoksin. Ja juoksemaan tulen kuolinpäivääni asti, joka kerta kun mulli alkaa nuijia minulle selitystään.

Vuosikausia trämppiaikani jälkeen, kun olin ylioppilaana Kalifornian yliopistossa, menin eräänä iltana sirkukseen. Näytännön jälkeen jäin katsomaan suuren sirkuksen kuljetuskoneistoa, sillä sen oli määrä lähteä samana iltana. Satuina pienten poikain nuotiolle. Niitä oli parikymmentä, ja puheista päättäen oli niillä aikomuksena karata sirkuksen mukana. Mutta sirkusherratpa eivät halunneetkaan sellaista pentujoukkoa matkaansa, ja puhelinsoitto poliisiasemalle oli tehnyt tuuman tyhjäksi. Kymmenkunta poliisimiestä oli komennettu paikalle vangitsemaan pojat kello yhdeksän kiellon rikkomisesta. He piirittivät nuotion ja hiipivät lähelle pimeässä. Merkin saatuaan lähtivät juoksemaan, ja kukin sieppasi käsiinsä pojan kuin kiemurtelevan ankeriaan.

Minä en tiennyt mitään poliisin tulosta; ja kun näin vaskinappisten kypäräpäisten niin äkkiä ryntäävän kätet ojossa, menetti minun olemukseni tasapainonsa. Automaattinen juoksuvaisto heräsi. Juoksin. En tiennyt itsekään juoksevani. En tiennyt mitään. Se tapahtui aivan itsestään. Eihän minulla ollut mitään syytä juosta. En ollut pummi. Olin sen kunnan kansalainen. Olin kotikaupungissani. En ollut pahaa tehnyt. Olin ylioppilas. Nimeäni ei ollut papereissa, ja ylläni oli hyvät vaatteet, joissa ei oltu nukuttu. Ja kuitenkin juoksin — sokeasti, mielettömästi, kuin ajettu kauris, ainakin yhden katuvälin. Ja tuntooni tullessani havaitsin yhä juoksevani. Täytyi ihan ponnistaa saadakseni jalkani pysähtymään.

Ei, minä en pääse siitä. En voi auttaa. Kun mulli tulee, niin minä juoksen. Sitäpaitsi minulla on huono onni aina joutua vankilaan. Olen ollut vankilassa useampia kertoja sen jälkeen kuin kiertelemisen jätin kuin koko sinä aikana. Lähdin esim. jonakin sunnuntaiamuna nuoren neitosen seurassa pyöräilemään. Ennenkuin pääsen kaupungin ulkopuolelle, joudumme kiinni siitä, että sivuutimme jalankulkijan katukäytävällä. Päätän olla varovampi. Seuraavan kerran olen pyöräilemässä pimeässä, ja asetyleenilamppu reistailee. Minä hoitelen sen pienoista liekkiä huolellisesti kaupungin asetusten takia. Minulla on kiire, mutta minä ajan etanan vauhdilla, etten sammuttaisi sitä tuikkivaa liekkiä. Pääsen kaupungin rajalle, olen sen asetusten ulkopuolella ja yritän ottaa takaisin menettämäni ajan. Ja puolen mailin päässä pysäyttää minut mulli, ja seuraavana aamuna annan panttisakkoni mennä poliisioikeudessa. Kaupunki on kavalasti laajentanut aluettaan mailin verran, enkä minä sitä tiennyt.

Muistaen luovuttamatonta sananvapauttani ja yleistä kokoontumisoikeutta minä kiipeän katuvierellä saippuulaatikolle purkaakseni kuulijakunnalle niitä talousopillisia ongelmia, jotka päässäni pyörivät, ja mulli vetää minut alas ja raastaa minut kaupungin vankilaan ja minä saan taas maksaa takausrahan. Ei auta. Koreassa jouduin vankilaan joka toinen päivä. Niin myös Mantsuriassa. Viime kerran Japanissa ollessani jouduin kiinni venäläiseksi vakoojaksi epäiltynä. Se on ihan toivotonta. Mitä tästä tuleekaan!

Kerran hypnotisoitin erään mullin Bostonin keskuspuistossa. Oli aika jälkeen puolen yön, ja hän ahdisti minua; mutta ennenkuin erottiin, sain häneltä hopealantin sekä yömajan osoitteen. Bristolissa New Jerseyssä laski poliisi minut kerran menemään, vaikka hänellä, taivas tietäköön, oli riittävästi syytä vangita minut. Iskinkin häntä kovemmin kuin kukaan muu hänen elämässään. Tapaus oli tällainen. Puolen yön aikaan olin tarttunut tavarajunaan päästäkseni pois Philadelphiasta. Kiertolaiset heittivät

ojaan. Juna kulki hitaasti vaihteiden, sivuratojen ja ratapihojen poikitse. Saavutin sen uudelleen ja jouduin uudelleen pois. Täytyi näet riippua ulkopuolella, sillä se oli pitkänmatkanjuna ja kaikki ovet olivat kiinni.

Toisen kerran heittäessään minut junasta selitti jarrumies, että olin henkeni kaupalla, koska juna oli nopeakulkuinen. Minä selitin osaavani kulkea nopeasti, mutta se ei auttanut. Hän selitti, ettei aikonut antaa minun tehdä itsemurhaa, ja sysäsi. Mutta minä tartuin siihen junaan kolmannen kerran ja jouduin puskureille. Ne olivat pienimmät mitä ikinäni olen nähnyt — en tarkoita todellisia puskureita, joita yhdistää kytkin, vaan tarkoitan niitä pienenä, jotka kulkevat tavaravaunun päitse juuri puskurien yläpuolella. Niillä voi seistä.

Mutta ne sakarat, jotka sillä kertaa alleni sattuivat, eivät olleet tavallisen levyiset. Ne olivat tuskin puoltatoista tuumaa. En saanut puoltakaan anturastani niille sopimaan. Käsini ei saanut mitään kiinni. Vaunujen päät olivat pystysuorana seinänä siinä, mutta niissä ei ollut kädensijaa. Kämmeni vain voin painaa niitä vasten. Ja se olisikin riittänyt, jos jalkaini alla olisi ollut jotakin pitävää.

Kun juna pääsi Philadelphian ulkopuolelle, alkoi se lisätä vauhtia. Ymmärsin nyt, miksi se jarrumies oli puhunut itsemurhasta. Vauhti kiihtyi kiihtymistään. Se oli läpikulkuuna eikä pysähdellyt asemilla. Siinä osassa Pennsylvaniaa on neljä raidetta rinnan, ja minun itään menevä tavarajunani voi matkalla sivuuttaa länteen menevän, ja sen taas sivuuttivat itään menevät pikajunat. Sillä oli oma raiteensa ja se lennätti sitä pitkin. Tilanteeni ei ollut huvittava. Minä seisoin anturaini reunain varassa kapeilla sakaroilla nojaten epätoivoisesti kämmeni vaunujen päätyjä vasten. Ja ne vaunut liikkuvat ylös, alas, edestakaisin. Oletteko nähneet sirkusratsastajan seisovan kahdella hevosella jalka kummankin selässä? Sellaista minä muistutin, mutta olipa erotustakin. Ratsastajalla on ohjat, minulla ei ollut mitään mistä pitää; hän seisoi koko jalkapohjillaan, minä niiden reunoilla; hän voi taivuttaa sääriään ja pitää tasapainoa, mutta minun oli seisottava suorana pystyssä suorin säärin; ratsastaa kasvot päin kulkusuuntaansa, minä sivuttain, ja jos hän putoaa, putoaa hän saha-auhoihin, minä taas olisin sellaisessa tapauksessa mennyt murskaksi pyöräin alla.

Mutta kylläpä sillä junalla oli vauhti. Se mölysi ja kirkui, kiepsahti hurjasti käänteissä, hypähdellen yli epätasaisuuksien, niin että toinen vaununpää lennähti ylös ja toinen alas tai käännähti toinen vasemmalle, toinen oikealle, ja koko ajan minä rukoilin ja toivoin sen vihdoinkin pysähtyvän. Mutta se ei pysähtynyt. Ensimmäisen, viimeisen ja ainoan kerran trämppimatkoillani minä sain kyllikseni. Minä päätin siirtyä pois puskureilta vaunun sivutikkaille; se oli vaarallista hommaa, sillä vaunujen päät olivat aivan tasaiset.

Minä kuulin junan viheltävän ja tunsin vauhdin hieman hiljentyvän. Tiesin, ettei se aio pysähtyä, mutta päätin muuttaa paikkaa, jos vauhti vain sallisi. Juuri tällöin tuli kaarre, juna kulki yli sillan ja sitten läpi Bristolin kaupungin. Tämä kaikki edellytti hiljempää vauhtia. Minä kiepsahdin sivutikkaille ja odotin. En tiennyt, että tulimme Bristolin kaupunkiin. En tiennyt miksi vauhti hiljeni, tiesin vain, että minun oli päästävä pois... Jännitin silmiäni pimeässä nähdäkseni, milloin tulisi katu, jolle voisi hypätä. Olin junan jälkipäässä, ja ennenkuin minun vaununi oli kaupungissa, oli veturi jo ohi aseman ja tunsin sen lisäävän vauhtia.

Sitten tuli katu. Pimeässä en nähnyt, kuinka leveä se oli tai mitä oli sen toisella laidalla. Mutta minä tunsin tarvitsevani koko sen kadun leveyden, jos mielin pysyä jaloillani maahan päästyäni. Minä tipautin itseni kadun tähän reunaan. Se on helppo sanoa. Tarkoitan sitä, että ensin kumarruin porrastangollani eteenpäin niin alas kuin voin. Sitten irroituen junasta heilautin itseni kaikin voimin taapäin, kuin olisi aikomukseni tulla selälleni maahan. Kun sitten jalkani sattuivat maahan, olin 45 asteen kulmassa. Se esti minua suistumasta suinpäin tantereeseen. Ruumiini vain kohosi pystyyn ja alkoi suistua eteenpäin. Samassa täytyi maahan törsähtäneiden jalkaini hypähtää ja liikkua niin nopeasti kuin eteenpäin lennättävä vartalonni vaati. Jalkaini siis taputtivat sangen taajaan katua vasten. En uskaltanut niitä pysäyttää. Olisin mennyt nokalleni. Juosta piti vain.

Minä olin kuin tahdoton luoti ja ihmettelin mitä mahtoi olla vastapäisellä katuvierellä. Toivoin, ettei siellä olisi kiviseinä eikä sähköpatsas. Ja silloin töytäsin päin. Kauhistus! Näin sen juuri ennen onnettomuutta — seisoihan siinä pimeässä mulli. Me kiepsahdimme katuun yhdessä ja kierimme hyvän matkaa. Automaattisesti hän sulki minut syliinsä eikä enää hellittänyt. Kumpikin menimme nurin, ja tajuihinsa päästyään hän havaitsi pitävänsä sylissään lammassiivoa pummaa.

Jos sillä mullilla oli yhtään mielikuvitusta, oli hänen täytynyt pitää minua jostakin muusta maailmasta, kenties Marsista tulleen, sillä pimeässä hän ei ollut nähnyt minun hyppäävän junasta. Hänen ensi sanansa olivatkin: "Mistä ihmeestä sinä tulit?" Ja sitten hän sanoi, ennenkuin ennätin vastata: "Minulla on hyvä halu pistää sinut kiinni." Tämä tuli myös automaattisesti, luulen. Hän oli näet perin hyväsydäminen mulli, sillä kerrottuaani hänelle "tarinan" antoi hän minulle seuraavaan tavarajunaan asti aikaa lähteä kaupungista. Minä sain vielä tingityksi kaksi ehtoa: että se on itään menevä ja että sen kaikki ovet eivät ole lukitut. Tähän hän suostui, ja niin näillä Bristolin sopimuksen ehdoilla säästyin

joutumasta vankilaan.

Muistanpa toisenkin yön siinä samassa maanosassa, mutta silloin minä livahdin mullin ohitse. Jos olisin sattunut päin, olisin porannut hänet putkeksi, sillä tulin suoraan ylhäältäpäin, hännässäni koko joukko muita mulleja. Tällainen oli se juttu. Olin asustanut eräässä vuokrahevostallissa Washingtonissa. Minulla oli käytettävänäni vaunuvaja ja lukemattomia hevosloimia. Palkkioksi hoidin hevosia aamuisin. Olisin siellä ehkä vieläkin ilman niitä mulleja.

Eräänä iltana 9:n aikaan jouduin kotiin tullessani keskelle uhkapeliä. Oli ollut markkinapäivä, ja kaikilla neekereillä oli rahaa. Paras selittää tilanne. Talli oli kahta katua vasten. Minä tulin pääovesta sisään, kuljin läpi konttorin ja tulin kahden hevosrivin väliseen kujaan, joka kulki rakennuksen pituussuuntaan ja johti toiselle kadulle. Keskellä tätä kujaa, kaasullekin alla ja hevosrivien keskellä, oli noin 40 neekeriä. Minä liityin sakkiiin katselijaksi. Olin "poikki" enkä voinut pelata. Muuan musta "passasi" koettaen onneaan, ja aina panos kasvoi kaksinkertaiseksi. Kaikenlaista rahaa oli lattialla. Se oli jännittävää. Panokset kasvoivat yhä, ja se neekeri yhä passasi. Kiihtymys oli suuri. Samassa kuului valtava jymähdyks jymähdyks takakadun ovelta.

Muutamat neekerit kiitivät vastakkaiseen suuntaan. Minä viivyin hetken kahmaistakseni lattialta kaikenlaista rahaa taskuuni. Se ei ollut varkautta, sillä se oli tapana. Jokainen, joka ei juossut, kahmi rahoja. Ovet lensivät auki ja sisään säntäsi joukko mulleja. Me lennätimme vastakkaiseen suuntaan. Konttorissa oli pimeä, eikä kapea ovi sallinut kaikkien yht'aikaa päästä kadulle. Aika alkoi olla täpärällä. Yksi neekereistä sukelsi akkunasta kadulle ja vei akkunapuitteet mennessään. Esimerkkiä seurasi koko joukko muita neekereitä. Iso neekeri tunkeutui oveen yht'aikaa kanssani. Hän oli isompi ja pääsi edelle. Samassa iski nuija hänen päähänsä ja hän kaatui kuin teuras. Toinen mullikarja oli vastassa. Ne tiesivät, etteivät voisi käsin vastustaa rynnäköämme, ja käyttivät siksi nuijiaan. Minä kompastuin äskeiseen neekeriin, väistin nuijan iskun, sukelsin mullin haarain välitse ja olin vapaa. Ja sitten juoksin! Edessäni oli mulatti, ja minä kiidin hänen jäljessään. Hän tunsu kaupungin paremmin kuin minä, ja arvelin, että sielläpäin mihin hän juoksi oli turva. Mutta hän taas piti minua takaa-ajavana mullina. Ei katsonut taakseen. Juoksi vain. Minulla oli hyvä kunto ja pysyttelin hänen kintereillään ollen vähällä juosta hänet kuoliaaksi. Vihdoin hän kompastui, painui polvilleen ja antautui. Ja kun hän havaitsi, etten minä ollut mulli, niin pelasti minut vain se, ettei hänellä ollut yhtään voimia jäljellä.

Siksi lähdin Washingtonista — en sen mulatin, vaan mullien takia. Minä menin asemalle ja tartuin ensimmäiseen umpiportaaseen Pennsylvanian-radan pikajunassa. Kun juna oli hyvässä vauhdissa, alkoi minussa herätä epäilyksiä. Tämä oli neliraiteinen rata ja koneet ottivat vettä täydessä vauhdissa. Pummit olivat varoittaneet minua matkustamasta ensi portaalla niissä junissa, jotka ottivat vettä kulkiessaan. Ja nyt selitän. Raiteiden välissä on pitkä allas. Kun kone kulkee yli täyttä vauhtia, laskeutuu siitä kouru altaaseen ja sitä myöten työntyy tenderiin vesi.

Jossakin paikoin Washingtonin ja Baltimoren välillä, minun istuessani umpiportaalla, alkoi hieno vesisuihku kohota ilmaan. Se ei ketään haitannut. Ahaa, ajattelin; se oli siis vain juttua se, että vedenotto olisi ensiportaalaiselle vaarallinen. Mitä tuo suihku nyt tekee? Sitten aloin ihaila itse sitä temppea. Tämäpä jotakin. Mitä ovat Lännen alkuperäiset rataolot verrattuina tähän — ja silloin täytyi tenderin vesisäiliö, ennenkuin oli päästy kaukalon päähän. Vuoksiaalto kohosi tenderin peräseinän yli ja syöksyi minun ylitseni. Olin märkä kuin uitettu koira.

Juna ajoi Baltimoren asemalle. Kuten on tapana Idän kaupungeissa, kulki juna kadunpinnan alapuolella leikkauksessa. Kun se saapui valaistulle asemalle, tein itseni niin pieneksi kuin saatoin. Mutta muuan rautatiemulli näki minut ja ryhtyi takaa-ajoon. Kaksi muuta liittyi häneen. Minä olin päässyt aseman ohi ja hyppäsin ratapihalle. Mutta huomasinkin olevani satimessa. Kummallakin puolellani kohosivat leikkauksen seinät, ja tiesin, että jos yrittäisin ja putoaisin takaisin, joutuisin suoraan mullien haltuun. Minä juoksin edelleen ja tarkastelin sopivaa kiipeämispaikkaa. Vihdoin löysin. Se oli juuri sillan takana, joka johti yli leikkauksen. Käsin jaloin kaapaisten kiipesin ylös seinää. Ne kolme rautatiemullia pyrkivät perässä.

Ylhäällä huomasin joutuneeni rakentamattomalle tontille. Toisella sivulla erotti matala aita sen kadusta. Ei ollut aikaa tarkempiin tutkimuksiin. Ne olivat kintereilläni. Minä syöksyin aita kohti ja samaa tietä sen yli. Ja siinä kohtasi minua elämäni yllätys. On tottunut ajattelemaan, että aidan toinen puoli on yhtä korkea kuin toinenkin. Mutta tämä oli toisenlainen. Nähkääs se tontti oli koko joukon katua korkeammalla. Minun tulopuolellani oli aita matala, toinen puoli — no niin, yli harjan päästyäni ja lähtiessäni alaspäin saappaat edellä tuntui kuin olisin pudonnut suoraa päätä kuiluun. Ja allani, katulampun vieressä, seisoi mulli. Arviolta katuun oli 9-10 jalkaa, mutta siinä ällistyksissäni näytti matka kahta vertaa pitemmältä.

Minä oikaisin itseni ilmassa ja tulin alas. Ensin luulin tulevani sen mullin niskaan. Ja vaatteeni sipaisivatkin häntä, kun jalkani kajahtaen iskivät katuun. Ihme ettei hän säikähtänyt kuoliaaksi, sillä hän ei ollut kuullut minun tulevan. Taas olin kuin Marsista pudonnut. Mutta hypähtipä se mulli. Väistyi

kuin hevonen autoa; ja sitten hän tavoitti minua. Minä en jäänyt selittämään. Sen jätin takaa-ajajaini tehtäväksi, jotka tipahtelivat huvittavasti sieltä aidalta alas. Mutta sainpa minä juosta. Katua ylös ja toista alas, kulman taakse ja toisen, ja vihdoin pääsin niistä.

Kulutettuani joitakin niistä kahmimistani lanteista ja tapettuani tuntikauden aikaa palasin rautatieleikkaukselle juuri asemavalojen ulottuman ulkopuolelle ja odotin juna. Vereni oli tyyntynyt ja minä värisin surkeasti märkien vaatteitteni takia. Vihdoin tuli juna asemalle. Minä lymysin pimeässä ja nousin siihen onnellisesti sen lähtiessä, tällä kertaa kuitenkin toisen vaunun umpiportaalle. Ei enää vesiryöppyä! Juna lennätti 40 mailia, ennenkuin pysähtyi kovin tutunnäköiselle asemalle. Minä olin taas Washingtonissa! Baltimoressa olin katuja kierrellessäni ja kiihkoissani huomaamattani joutunut paluutielle ja noussut väärään junaan. Olin menettänyt yön unen, kastunut pintaa myöten ja olin tullut sinne, mistä olin lähtenytkin. Ehei, ei elämä kulkurin poluilla ole ruusuilla ja kukilla tanssia. Mutta talliin en mennyt takaisin. Olin kahmaissut varsin onnistuneesti enkä halunnut tehdä siitä tiliä niille neekereille. Ja niin nousin seuraavaan junaan ja söin aamiaiseni Baltimoressa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KULKURIELÄMÄÄ: NUORUUDENMUISTELMIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.